

LETO XI

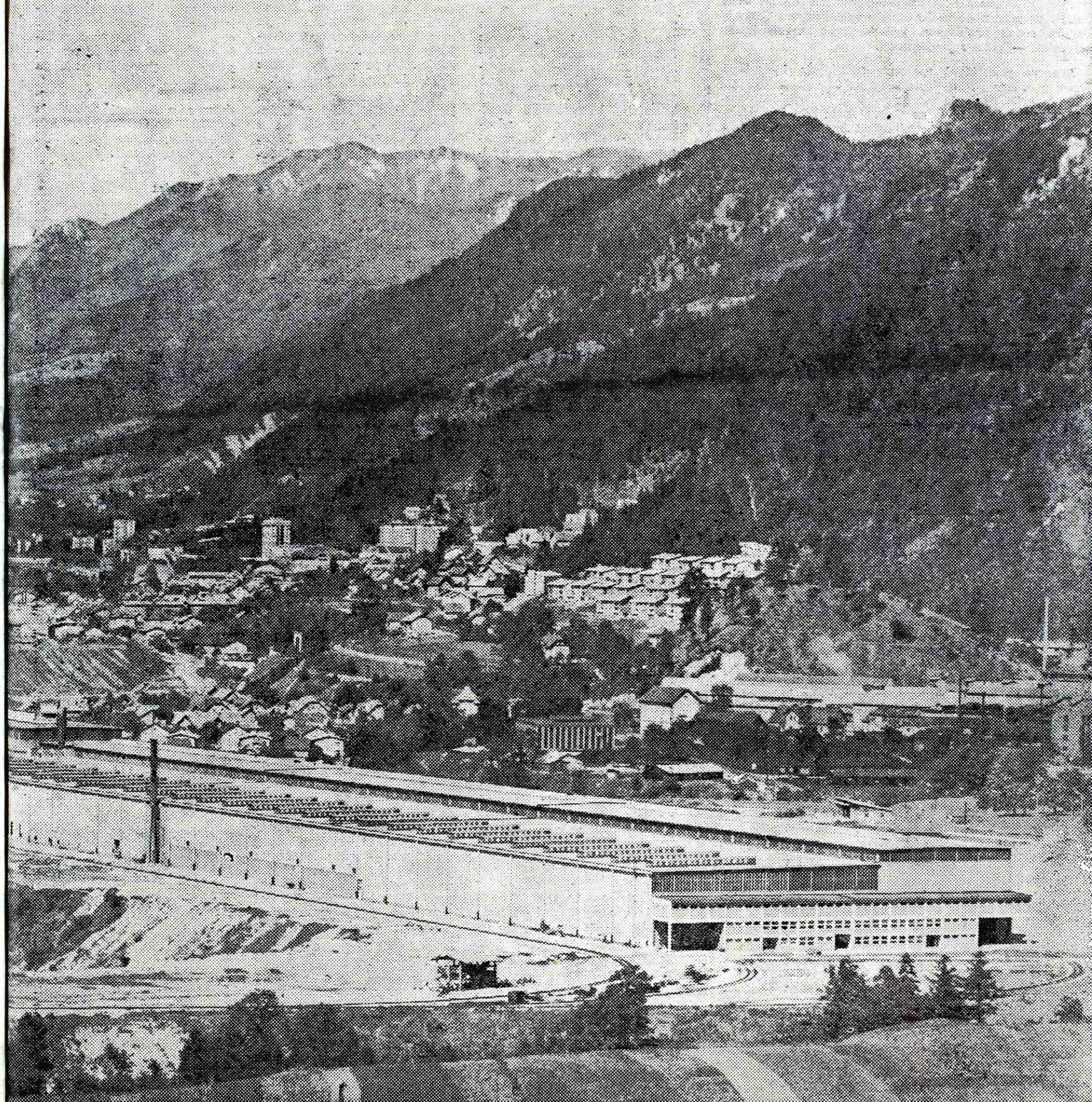
Številka 22

Jesenice, 25. julija 1969

**ŽELEZAR — GLASILO DELOVNEGA
KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE**

— Ureja redakcijski odbor — Glavni in odgo-
vojni urednik Joža Vardi — Rokopisni in
fotografski ne vrstimo — Naslov: Uredništvo
«Železarja» Železarna Jesenice Telefon int.
uredništvo 483, administracija 484 — Tisk
ČP «Gorenjski tisk»

ŽELEZAR

Sto let Železarne — sto let kriz in zmag

Letos mineva 100 let, odkar je na razvalinah malih topilnic in fužin zrasla veleindustrija s takrat moderno tehnologijo v tem gorenjskem kotu. Številni lastniki majhnih in zastarelih topilnic in fužin, so se v 60-letih prejšnjega stoletja, zato da bi se izognili popolnemu polomu, pridružili v novo ustanovljeni Kranjski industrijski družbi. S to združitvijo so se odpovedali do takrat drobnim obrtniški proizvodnji in se preselili k Savi, ki jim je nudila poleg energije tudi možnost, da se s pomočjo ravno v tistem času grajene železnice povežejo z ostalim svetom. Tak koncept takratne integracije, s koncentracijo proizvodnje na ožjem delu Jesenice pomeni ne-le za Jesenice, temveč za vso Gorenjsko in njene prebivalce, predvsem pa za železarsko dejavnost — glavno prelomnico.

Povsem prepričani moremo trditi, da brez tega danes v našem gorenjskem kotu ne bi več proizvajali jekla. V krizi, ki se je takrat pojavila bi 2000-letna tradicija proizvodnje jekla na Gorenjskem bila kaj nepomembna komponenta, če bi ostali še naprej pri razdrobljeni in zastareli obrtniški tehnologiji. Za tak skok, pa ni bila potrebna samo združitev ob enotnem upravnem in tehničnem vodstvu domača vseh gorenjskih fužin, temveč je bil potreben predvsem denar, ki bi omogočil rekonstrukcijo in preselitev razdrobljenih in oddaljenih fužin. Denar za tako koncentracijo in rekonstrukcijo je dala v letu 1869 ustanovljena Kranjska industrijska družba — in ne zaman.

Z nenehnim preizkušanjem manganove rude iz Begunjske, so po dolgotrajnih in napornih poizkusih uspeli v plavžu na Javorniku pridobiti prvi feromangan na svetu. Odkritje je bilo za tedanji tehnični svet prava senzacija. Železarna je zaslovela po vsem svetu.

V takratnem svetovnem gospodarstvu so krize prestrele tudi velike in v brezkompromisni borbi je Kranjska industrijska družba že v nekaj letih doživela svojo prvo in globoko gospodarsko krizo. Reševala se je od odprodaje svojega najvrednejšega proizvoda — zrcalovine in feromangana, toda rešila se s tem ni. Kriza se je vlekla v nedogled in leta 1885 je bila prisiljena dati oglas o odprodaji fužin na Savi, Mojstrani in Radovni. Prišel se je nov ciklus borbe za zbiranje kapitala in ponovno rekonstrukcijo. To jim je v 80-letih uspelo in zgradili so martinarno, težko in lahko progo, valjarne žice, žebeljarne, mehanične delavnice, kovačnico in druge pomožne obrate. Kranjska industrijska družba je v prvem desetletju in tik pred drugo svetovno vojno doživela velik razmah. Pričela je graditi novo železarno v Škedenju pri Trstu. V tej železarni so iz prekomorskih rud in koksa proizvajali grodelj in nato so zgradili še martinarno in valjarne. Vse je kazalo na nov razcvet in nov velik skok v železarstvu na Gorenjskem, povezano s Škedenjem.

Po prvi svetovni vojni nastopi kriza v obratih na Jesenicah. Škedenj je pripadal Italiji in ostali smo brez grodlja. Minila so težka leta, da so zbrali nov kapital, s katerim so rekonstruirali železarno. Tako je leta 1937 zagorel prvi in 1940 drugi plavž. To sta bila moderna plavža, ki nista trošila več domače rude izpod Golice, temveč sta bila oskrbovana z bogatejšimi rudami iz Bosne.

V povojnih letih, v času obnove naše domovine, je železarstvo na Gorenjskem pod novim vodstvom domačih strokovnjakov in novim nazivom »Železarna Jesenice« dobilo nov pomen in nove naloge. Ko so leta obnove minila in so pričeli ponovno delovati ekonomski faktorji, pa je železarna morala preiti v nove rekonstrukcije.

Danes, ko je ekonomika poslovanja najvažnejši pogoj za nadaljni obstanek, ugotavljamo, da smo ekonomsko in tehnološko zastareli. Zopet nova kriza? Da nova kriza. Potrebno bo veliko naporov, toda kot smo v zadnjih stoletjih dosegli tudi veliko zmag, tudi tu nismo brez upa zmage. Nadaljna rekonstrukcija ob ozki specializaciji v skladu z ostalima dvema železarnama v Sloveniji, s povezovanjem z ostalo predelovalno industrijo, združitvijo investicijskih sredstev v najrentabilnejše novogradnje, bomo tudi to krizo premagali in se z moderno tehnologijo uvrstili med ekonomsko konkurenčne železarne v domovini in izven nje.

mag. inž. Peter Kunc

Gorenjski delavci so ustvarjali skozi stoletja to, kar danes imamo

Že mnogo je bilo napisanega o letošnjem jubileju Železarne. Znano je, da so v naših krajih že pred več kakor 2000 leti topili in kovali železo, in da so pri nas stoletja gospodarili in izkoriščali naše ljudi — nemško-avstrijski škofje, celjski grofje, italijanski plemiči in drugi. Nato slovensko govoreči baroni, pa ponovno nemški kapitalisti, katerim so se med prvo in drugo svetovno vojno prisilili še slovenski denarni mogotci.

Zakaj praznujemo samo 100-letnico našega obstoja? Saj bi slavili lahko kar 2500-letnico pridobivanja in obdelave železa na Gorenjskem. 100 let je preteklo, ko so se morale zaradi gospodarskih težav združiti takratne male fužine in kovačije v Boh. Bistrici, na Javorniku, Radovni, na Savi in še druge v eno samo podjetje, imenovano Kranjska industrijska družba. Če do takratne združitve ne bi prišlo, bi razvijajoča se svetovna proizvodnja železa uničila male fužinarje in kovače, ki so se na obrtniški način ubadali s pridobivanjem in obdelavo železa. — Zgodovinarjem je znano, da je pri tej združitvi v glavnem sodeloval tuji kapital. Oni točno opisujejo težave, ki so jih v naši ožji domovini imeli stalno se menjajoči lastniki fužin, rudnikov železove in svinčene rude z vodenjem teh malih podjetij. Tudi to dobro vedo, da je v našem področju vedno vladala denarna stiska in da so stalno vozili na robu konkurenčnih cen, vedo tudi to, da je bil to eden glavnih vzrokov pogostne menjave lastnikov teh majhnih tovarn.

Vse tuje lastnike in izkoriščevalce je zdrobil zob časa, in izginili so iz naših krajev, ostal pa je tu naš delavec, priden in z vsem srcem vdan svojemu delu in prikovan na rodno grudo. — Škoda, da o temu človeku zgodovinarji nimajo še napisanega toliko, kakor o bivših lastnikih rudnikov, fužin in kovačij na našem področju. Če je propadel pred mnogimi leti lastnik fužin in je njegovo posest prevzel novi mogotec, je bil ta tujec in je zato prišel v naše kraje, ker mu je bilo znano, da tu živijo in delajo pridni in sposobni delavci, kateri iz rodu v rod že stoletja topijo in kujejo železo iz siromašne železove rude. Ni bil tuji kapital tisti, ki je sam omogočal rast in napredek železarstva na Gorenjskem. Ne, tega ne bi mogel storiti kapitalist brez našega človeka, ki je ves svoj trud in strokovno znanje vlagal v ta napredek. Sam pri tem delu ni dobil tistega, kar je njegova žuljeva dlan v resnici prispevala k temu razvoju. Ta delavec ni bil samo priden in zvest. On je živel s svojim delom od rane mladosti do spoštljive starosti. Da je to res, da so tu živele take grče, katerim je bila tovarna več kakor domače ognjišče, navajamo nekaj primerov.

Družina Čopovih je skupaj v našem podjetju dosegla delovno dobo 566 let. V tej družini so bili zaposleni v našem podjetju posamezni člani kot delovodje, glavni knjigovodji, valjavci, in še celo kopico drugih metalurških poklicev. — Delovodja Alojz Čop je v valjarni žice delal nič manj kot 54 let.

Potem družina Nikolaja Bernarda. Žal nimamo skupnega števila delovnih let v našem podjetju od te družine. Vendar niso daleč od Co-

družina Sebastjana Zalokarja 316 let
družina Antona Svetlina 265 let
družina Joža Noča 220 let
družina Matevža Mikla 201 leto
družina Alojza Tratnika 188 let
družina Antona Markizetija 133 let
družina Ivana Mohoriča 118 let
družina Antona Znidarja 101 leto

Vendar ti podatki, ki bi prikazali prave nosilce razvoja železarske industrije na Jesenicah, še niso popolni.

Naši proužni, da bi se javile družine z nad 100 leti skupnega staža v Železarni se še ni odzvala glavnina jeseniških delavskih družin. Naj omenim samo nekatere od teh družin, in sicer družine Gluharjevo in Vistrovo, Ravnik, Sargo, Svetina, Vidic, Smolej, Klinar, Tarman, Bohinc, Pretnar, Čelensnik, Azman, Javorski, Rovar, Korantar, Bručan, Klemenc, Kos, Božič, Rozman, Zupan, Žvan, Zupančič vsi iz območja današnje jeseniške občine. Vendar to še niso vsi, je še mnogo, mnogo drugih družin, katerih delovna doba za posamezno družino gotovo presega 100-letno delo v našem podjetju.

Ze teh nekaj imen nam dokazuje, da ni majhen prispevek teh ljudi, da imamo danes na Jesenicah še delo in kruh. Vse premalo vemo, da je presežek vrednosti dela, ki so ga s svojimi sodelavci ustvarjali te družine skozi desetletja — raztresen širom po svetu in ni samo vsebovan v proizvodnih sredstvih na Jesenicah. Ni pa to edini prispevek, ki so ga oddajali lastnikom proizvodnih sredstev, mnogo večja je kulturna dediščina teh generacij gorenjskih železarjev. Bili so vzgojitelji novih kadrov, ki so uspešno prevzemali važne delovne naloge v naraščajoči težki industriji. Kar pa je za njih vse, morda edinstven primer daleč naokrog: »Bili so zvesti svojemu delu, pa tudi če je šlo podjetje slabo, niso ga zapuščali, zagrizli so se in vedno izdržali do zboljšanja njihovega gospodarske-

pove družine ali pa so jo celo presegle. Saj se delovna doba od starega Nikolaja Bernarda nagiba že čez 60 let in njegovega sina Joža tudi čez 50 let. Oba sta bila odlična strokovnjaka v naših mehaničnih delavnicah.

Prav posebno vlogo je na strokovnem področju odigrala v našem podjetju družina Torkarjev. S skupnim delovnim stažem 344 let. Iz te družine je izšel najboljši li-var kar ga je dosedaj poznala ne samo Slovenija, temveč cela Jugoslavija. Tudi mlajši rod je bil in je še na odgovornih položajih našega podjetja.

Zbrali smo še nekaj podatkov o skupni zaposlitvi družin bohinsko-jesenjskih železarjev, ki so jih poslali še živeči potomci:

ga položajal. Bili so tudi borci za svoje pravice proti izkoriščevalcem. Njihova mezdna gibanja in pogajanja s kapitalisti so bila vedno dobro pripravljena, zato so tudi večkrat uspeli s svojimi utemeljenimi zahtevami.

Ob 100-letnici Železarne Jesenice se ponovno srečujemo z znanimi težavami, sicer v drugačni obliki, toda vsebina je ista. Zopet je razvoj svetovne težke industrije tu, ki zahteva, da se tudi mi moramo modernizirati in združevati. Če je ta združitev bila pred 100 leti rešitev malih proizvajalcev in obdelovalcev železa na Gorenjskem, je morda današnja združitev železarn že preozka samo na področju Slovenije. Rešitev je v razumnih potezah in hitrem tempu osvajanja proizvodnje takih kvalitet železa in takih izdelkov, katerih drugi kmalu še ne bodo znali delati, seveda ti izdelki pa ne bodo smeli biti predragi.

Stanko Ravnik

Železarski globus

AVSTRALIJA. Avstralske železarne, ki so proizvedle v letu 1968 6,47 milijona ton surovega železa nadaljujejo z povečevanjem svojih proizvodnih zmogljivosti. Največja železarna Broken Hill Prop. bo vložila v nadaljno izgradnjo svojih obratov 150 milijonov dolarjev. S tem bo povečala proizvodne zmogljivosti surovega jekla od dosedanjih 3,6 na 5,5 milijona ton letno.

Govor predsednika DSŽ Franca Kobentarja na slavnostni seji DS Od plahih začetkov, do čvrstih zasnov samoupravnega sistema

100 letnica Železarn, ki jo letos praznujemo, je vreden in pomemben jubilej ne samo za našo železarno in ta naš lep gorenjski kot, temveč za celo Slovenijo in ne nazadnje tudi za Jugoslavijo. Na žalost praznujemo naš jubilej v zelo težkih okoliščinah, v zelo težkem in skoraj kritičnem gospodarskem položaju za Železarno, ki nas prav tako kot pred stotimi leti, sili k integracijskim posegom, kajti več kakor dvatisočletne železarske tradicije ne moremo kar čez noč zavreči in opustiti. Za nas bi bila to prevelika odgovornost do tradicij tega kraja, odgovornost do ljudi, ki so vsa ta dolga leta vezani na Železarno z vso svojo življenjsko eksistenco.

Če so se morali pred sto leti združiti železarski obratniki na Gorenjskem in osnovati akcijsko družbo KID in s koncentracijo kapitala rešiti obstoj železarstva ter zagotoviti nadaljno proizvodnjo jekla, bomo neizogibno morali tudi danes pristopiti k podobnemu procesu, samo v širšem obsegu. Vedno smo zastopali mnenje, da je rešitev slovenskega železarstva v ustanovitvi enotnega podjetja slovenskih železarn, vendar nas tudi združitev na drugačni osnovi prav nič ne moti in verjamem v zrelost jeseniškega železarja, da se bo tudi za takšno obliko integracije odločil brez posebnega pomisleka.

Dobro se zavedamo, tudi to je naša tradicija, da bomo morali usmeriti vse svoje napore, vse svoje sposobnosti in znanje v to, da zopet povrnemo Železarni njeno gospodarsko moč in trdnost, da si zagotovimo zanesljivi in boljši kos kruha. Res škoda, da jubilej zaradi teh okoliščin ne moremo praznovati

tudi z veseljem in radostjo, temveč ga lahko praznujemo le s ponosom na prehojeno pot in z zadovoljstvom, da smo jeseniški železarji prispevali velik delež k temu, kar danes v naši domovini imamo.

Stoletno dobo dela in življenja jeseniškega železarja lahko razdelimo na več pomembnih obdobjih. Čeprav se že tradicija železarstva v našem kraju še mnogo dalj v zgodovino, saj je najstarejši uraden podatek o rudarstvu, talilništvu in kovaštvu na Planini pod Golico datiran s 24. avgustom 1381, bi omenil le nekaj važnejših obdobjih v novejši zgodovini železarstva na Gorenjskem, pri čemer ne smemo pozabiti, da javorniškim plavžarjem pripada čast v tehnični zgodovini, da so prvi na svetu začeli proizvajati v plavžih manganovo železo.

Med pomembnejša obdobja vsekakor spada obdobje med obema svetovnima vojnama, ko se je podjetje znatno povečalo in se je zelo povečal sloves kvalitete naših izdelkov. Še bolj pomembno za to obdobje je nadaljevanje tradicij revolucionarnosti jeseniškega proletariata, ki ima svojevrsten dokaz v veliki stavki leta 1935 in svoj slaven epilog v narodnoosvobodilni borbi. To je tudi najbolj slavno obdobje jeseniškega proletariata. Čez 2000 delavcev se je vključilo v narodnoosvobodilno gibanje in iz njihovih vrst je zrastle več slavni imen naše revolucije in novejša zgodovine ter tudi dva narodna heroja.

V obdobju po osvoboditvi, med 1946 in 1955 letom, je proizvodnja začela naglo naraščati. Jeseniški železar je v tem obdobju v celoti izpolnil svoj dolg do družbene skupnosti, saj smo v teh letih jugoslovanskemu trži-

šču in obnovi razrušene domovine prispevali kar 40 do 50 % celotne proizvodnje valjanih izdelkov. Koliko mostov, cevovodov, daljnovodov in drugih objektov stoji širrom naše domovine zgrajenih v povojnem obdobju iz našega jekla izdelanega z našimi žulji in prepojenega z našim znojem. Ponosni smo na to obdobje, ponosni na naš prispevek k obnovi domovine in graditvi jugoslovanskega gospodarstva. Naš prispevek pa ni samo v milijonih ton jekla, ampak tudi v tem, da se nismo zaprli vase in smo nesebično skrbeli za strokovno usposabljanje kadra železarn, ki so bile takrat v izgradnji, kot so Zenica, Nikšič, Skopje, pa tudi za druge, pa čeprav sami nismo imeli dovolj visoko kvalificiranega kadra. To je bil velik prispevek naše tovarne družbene skupnosti. Ob tem se jeseniški železar upravičeno sprašuje, če ni zaslužil, da mu družba danes, ko je ne po lastni krivdi zašel v gospodarske težave, v interesu socialistične solidarnosti bolj učinkovito in hitreje ne pomaga. Za to obdobje je pomembno tudi to, da nismo pozabili na našo bodočnost in smo poleg naporov, da izpolnimo proizvodne programe, mislili tudi na izgradnjo novih objektov in na rekonstrukcije zastarelih. To je bila končno naša dolžnost in pravica, ki pa nam žal ni bila povrnjena v tolikšni meri, kolikor bi jo glede na naš prispevek zaslužili. Mogoče danes ne bi bili v teh težavah, ker bi proizvajali kvalitetne proizvode po sodobnih in modernih tehnoloških postopkih.

Najpomembnejše obdobje v tej naši stoletni zgodovini je vsekakor obdobje delavskega samoupravljanja v

Železarni, obdobje najhitrejšega razvoja proizvodnje, največje rasti družbenega standarda in popolne preusmeritve proizvodno-ekonomskih odnosov v Železarni. Jeseniški železarji smo zopet med prvimi v Jugoslaviji sprejeli iniciativo o delavskem samoupravljanju in na podlagi navodil o delu delavskih svetov v gospodarskih podjetjih, izvolili prvi delavski svet, dne 29. januarja 1950, še pred izidom temeljnega zakona o gospodarstvu, predvsem pa pristojnosti, ki so bile določene, niso bile dovolj konkretne, temveč le načelne, predvsem pa pristojnosti niso bile razmejene. Tudi prave povezave med obratnimi delavskimi sveti, upravnim odborom in delavskim svetom Železarn ni bilo. Delavski svet Železarn in upravni odbor nista nudila dovolj pomoči novoustalavljenim delavskim svetom, pa tudi njihovega dela nista spremljala. Obratni delavski sveti so životalni in razumljivo je, da so se pojavile težnje in želje kako stanje izboljšati.

Tri leta kasneje je delavski svet Železarn na predlog sindikalne organizacije skrčil število obratnih delavskih svetov na devet grupnih in dva obratna delavska sveta. S tem je bila izvedena samo organizacijska sprememba samoupravnega sistema in zmanjšano število članov v samoupravnih organih od 251 na 182. Organizacijskih sprememb v Železarni pa ni bilo. Grupni delavski sveti so bili izvoljeni za posamezne grupe sorodnih obratov, kot na primer za jeklararno, ki je združevala martinarno in elektro jeklararno, za valjarne profilov, ki so združevale lahko srednjo in težko progo, valjarne žice in jeklovlek ali za pločevinsko valjararno, ki je združevala valjararno 1300, valjararno 2400 in odpravo na Javorniku ter tako naprej. Pristojnosti, ki jih je delavski svet Železarn določil tem grupam delavskim svetom so bile podobne pristojnostim obratnih delavskih svetov. Na žalost so tudi te pristojnosti bile od prve do zadnje posvetovalne. Vsa vprašanja in predloge, za katere so bili grupni delavski sveti pristojni razpravljati, so morali posredovati upravnemu odboru v odločanje. Takšni obratni in grupni delavski sveti res niso mogli zaživeti, pa je temu sledil 1958 leta razumljiv predlog sindikalne organizacije, naj se grupni delavski sveti ukinejo. Delavski svet Železarn se ni odločil za takšen predlog, temveč je obratnim delavskim svetom podaljšal mandat za pol leta, s tem, da se v tem času pripravijo konkretni predlogi za novo organizacijsko strukturo, za nove metode dela, predvsem pa predlog pristojnosti. Razprave o teh

nja, ki morajo po možnosti imeti tudi materialno osnovo.

Obratne delavske svete smo ustanovili že 1953. leta na podlagi sklepa delavskega Železarn na seji, dne 24. februarja 1953, v vseh 22 obratih Železarn in so šteli od 9 do 25 članov. Čeprav smo pri ustanavljanju obratnih svetov pripravili tudi poslovnik za delo, smo kasneje ugotovili, da pristojnosti, ki so bile določene, niso bile dovolj konkretne, temveč le načelne, predvsem pa pristojnosti niso bile razmejene. Tudi prave povezave med obratnimi delavskimi sveti, upravnim odborom in delavskim svetom Železarn ni bilo. Delavski svet Železarn in upravni odbor nista nudila dovolj pomoči novoustalavljenim delavskim svetom, pa tudi njihovega dela nista spremljala. Obratni delavski sveti so životalni in razumljivo je, da so se pojavile težnje in želje kako stanje izboljšati.

Tri leta kasneje je delavski svet Železarn na predlog sindikalne organizacije skrčil število obratnih delavskih svetov na devet grupnih in dva obratna delavska sveta. S tem je bila izvedena samo organizacijska sprememba samoupravnega sistema in zmanjšano število članov v samoupravnih organih od 251 na 182. Organizacijskih sprememb v Železarni pa ni bilo. Grupni delavski sveti so bili izvoljeni za posamezne grupe sorodnih obratov, kot na primer za jeklararno, ki je združevala martinarno in elektro jeklararno, za valjarne profilov, ki so združevale lahko srednjo in težko progo, valjarne žice in jeklovlek ali za pločevinsko valjararno, ki je združevala valjararno 1300, valjararno 2400 in odpravo na Javorniku ter tako naprej. Pristojnosti, ki jih je delavski svet Železarn določil tem grupam delavskim svetom so bile podobne pristojnostim obratnih delavskih svetov. Na žalost so tudi te pristojnosti bile od prve do zadnje posvetovalne. Vsa vprašanja in predloge, za katere so bili grupni delavski sveti pristojni razpravljati, so morali posredovati upravnemu odboru v odločanje. Takšni obratni in grupni delavski sveti res niso mogli zaživeti, pa je temu sledil 1958 leta razumljiv predlog sindikalne organizacije, naj se grupni delavski sveti ukinejo. Delavski svet Železarn se ni odločil za takšen predlog, temveč je obratnim delavskim svetom podaljšal mandat za pol leta, s tem, da se v tem času pripravijo konkretni predlogi za novo organizacijsko strukturo, za nove metode dela, predvsem pa predlog pristojnosti. Razprave o teh

(nadalj. na 4. str.)

Stara Sava zibelka železarstva na Jesenicah

Od plahih začetkov, do čvrstih zasnov samoupravnega sistema

(nadaljevanje s 3. strani)

vprašanih so se zavlekli, ker smo se o vseh teh vprašanih dogovorjali tudi z družbenopolitičnimi organizacijami v občini in republiki in na žalost predlogi niso bili pripravljeni do izteka podaljšane mandata pa je delo obratnih in grupnih delavskih svetov samo po sebi zamrlo.

Zavedali smo se, da v tako številnem kolektivu, kot je naš, ne zadostuje samo centralni delavski svet in da se delavsko samoupravljanje mora decentralizirati, da se mora približati neposrednemu proizvajalcu in ga vključiti v delo samoupravnih organov. V ta namen je delavski svet Železarne imenoval posebno komisijo z nalogo, da pripravi predlog nove strukture samoupravnih organov, ki bo prilagojena predvideni reorganizaciji podjetja. V podjetju smo takrat ustanovili pet ekonomskih enot in sicer: talilnice, valjarne, predelovalni obrati, strojno energetski obrati in upravne službe. Vsaka ekonomska enota, razen upravnih služb, je imela svoje operativno vodstvo, oblikovane pa so bile tako, da so imele možnost lastnega obračuna in bi s časom lahko postale ekonomsko in finančno samostojne. Menili smo namreč, da bomo neposrednega proizvajalca najuspešnejše pridobili za delavsko samoupravljanje, če bo lahko odločal o delitvi ustvarjenih dobrin. Novo ustanovljene ekonomske enote so imele vse te možnosti, zato tudi delavskim svetom ekonomskih enot ni bilo težko določiti pristojnosti, ki pa takrat niso bile več samo posvetovalne, temveč samostojne pravice odločanja. Ekonomske enote so samostojno oblikovale in delile osebne dohodke na podlagi enote proizvođa in so s tem delavski sveti ekonomskih enot dobili tudi materialno osnovo.

Tudi po drugih vprašanih smo ustanovitev obratnih delavskih svetov drugače pripravili. Še predno so bili ti organi samoupravljanja izvoljeni in konstituirani, smo na podlagi široke razprave sprejeli poslovnik za delo obratnih delavskih svetov, tudi 9. člen pravil podjetja smo dopolnili glede na nove pristojnosti. V poslovniku za delo obratnih delavskih svetov pa niso bile našteje le pristojnosti, temveč so bile pristojnosti tudi točno razmejene med delavskim svetom Železarne, upravnim odborom in obratnimi delavskimi sveti, oziroma drugimi organi. Določen je bil tudi sistematičen nadzor s tem, da je upravni odbor dobil nalogo, da delo obratnih delavskih svetov redno analizira in o važnih zadevah poroča delavskemu svetu Železarne. Z ustanovitvijo obratnih delavskih svetov v ekonomskih enotah se je število dosedanjih samoupravnih organov

sicer skrčilo od 11 na 4, pa tudi število članov v teh organih se je zmanjšalo od 182 na 100, vendar pa smo z novo strukturo delo samoupravnih organov kvalitetno in vsebinsko izboljšali.

Enoletne izkušnje so tudi pokazale, da smo z decentralizacijo na pravi poti. Zato smo šli še korak naprej. Ustanovili ali preprosto rečeno, obrate smo preimenovali v delovne enote, katerim smo dali pristojnosti ekonomskih enot in v teh delovnih enotah ustanovili delavske svete. Delovne enote so bile tudi prikladne za uveljavljanje oblik neposrednega samoupravljanja, zato smo v vsaki delovni enoti ustanovili tudi zbor delovne enote. S tem nastaja novo obdobje v samoupravljanju, neposrednega proizvajalca neposredno vključimo v samoupravljanje. Celoten sistem samoupravljanja dobi svoje vidno mesto tudi v prvem statutu Železarne, kjer niso bile našteje samo pristojnosti posameznih organov temveč tudi določila o organizaciji in delu teh organov, njihovih pravicah in dolžnostih. V statutu je bila delovna enota točno definirana, točno pa so bile določene tudi pravice in dolžnosti posameznega člana delovne skupnosti. Skratka delavsko samoupravljanje v naši železarni je s tem dobilo novo, organizirano obliko, nove široke pristojnosti in pravice, nove kvalitete. Povečali smo tudi število članov organov samoupravljanja v delovnih enotah z dotedanjih 100 na 589 članov. Centralni organi — delavski svet Železarne in upravni odbor ostaneta po obliki in funkciji nespremenjena, kvalitetno pa se zelo izboljša vsebina njihovega dela.

Takšen sistem decentraliziranega samoupravljanja je kmalu pokazal svoje dobre lastnosti pa tudi nekatere slabosti. V naslednjem statutu smo prav zaradi tega obdržali to obliko in poglavja o delavskem samoupravljanju skoraj nismo spremenili. To poglavje smo dopolnili le v tem, da delovne enote lahko ustanovijo obračunske enote, ki so po številu zaposlenih manjše in zato bolj prikladne za sestajanje zborov. Pokazalo se je, da zbori delovnih enot nikakor niso mogli zaživeti predvsem zaradi majhne udeležbe delavcev na zborih in zaradi pogostne nesklepčnosti. Pri razmišljanju kako razgibati zboro, so se pojavljale dileme, ali zboro sklicevati v prostem, ali v delovnem času. V delovnih enotah, kjer so se odločili za zboro v prostem času so zbori že vnaprej bili obsojeni na nesklepčnost in na neaktivnost. Delno smo to opravičevali s triizmenskim delom skoraj v vseh obratih in s tem, da se veliko naših delavcev vozi na delo in z dela, pa so ali po končani dnini ali pred

dnino vezani na prevoz. Nismo pa imeli opravičila za upadanje interesa pri delavcih, ki je bilo v glavnem posledica počasnega ali neučinkovitega reševanja vprašanj, predlogov ali sklepov, ki so jih na zborih obravnavali ali sprejemali. Ker so bile delovne enote vezane na sklepe zborov delovnih enot, predvsem na področju nagajevanja, zbori pa se niso sestajali, so vlogo zborov in njihove pristojnosti postopno in samovoljno prevzeli delavski sveti delovnih enot.

Od 1950. leta pa do letošnjih volitev v samoupravne organe je bilo v samoupravne organe izvoljeno več kot 4000 delavcev. Če upoštevamo, da so nekateri izvoljeni po večkrat ali v dva organa hkrati, vseeno lahko ugotovimo, da je v tej dobi skoraj polovica našega kolektiva sodelovala v organih samoupravljanja in sicer 847 v delavskem svetu Železarne, 3.270 v delavskih svetih v obratih, delovnih enotah ali grupah in 200 v upravnem odboru.

Petnajsti amandma zvezne ustave in trinajsti amandma republiške ustave so nam v letošnjem letu odprle široke možnosti za nadaljnje izpolnjevanje sistema delavskega samoupravljanja in nadaljnje decentralizacije. Izkušnje, ki smo si jih v teh letih pridobili so nam nakazale nadaljnjo pot razvijanja samoupravnega sistema v naši Železarni in so se odražale predvsem v naslednjem:

- ustanoviti tolikšno število in takšne organe samoupravljanja, da bo možno odpraviti dvotirnost in zagotoviti učinkovitost odločanja,
- vsak organ samoupravljanja mora imeti pravice samostojnega odločanja, odpraviti odločanje oziroma obravnavanje na več nivojih,
- v delo samoupravnih organov vključiti vodstvene in strokovne delavce in tako zagotoviti strokovno in odgovorno odločanje,
- uvesti učinkovit nadzor nad izvajanjem sklepov posameznih organov samoupravljanja,
- decentralizirati funkcije delavskega sveta Železarne in mu dati osnovno funkcijo kreatorja poslovne politike in gospodarjenja in
- zagotoviti učinkovite oblike neposrednega samoupravljanja.

Na podlagi teh principov smo v letošnjem letu temeljito reorganizirali samoupravljanje v Železarni. Obdržali smo osrednji organ samoupravljanja v Železarni — delavski svet in mu dali osnovno funkcijo kreatorja poslovne politike in gospodarjenja. Ustanovili smo organe samoupravljanja v novih organiziranih delovnih enotah, ki so večje, bolj kompleksne in omogočajo eventualni prehod na dohodkovni sistem. Ustanovili smo tudi samoupravne organe v obratih in sicer tri komisije, ki jih voli kolektiv obrata in

samostojno odločajo na področjih delovnih razmerij in nagajevanja, odgovornosti pri delu in varstva pri delu. Delavski svet Železarne in sveti delovnih enot imajo še vrsto specializiranih kolektivnih izvršilnih organov tudi s pravicami samostojnega odločanja po vprašanih svojega področja dela. Tem kolektivnim izvršilnim organom smo dali pristojnosti iz razbremenjenih funkcij delavskega sveta Železarne in pristojnosti upravnega odbora, ki smo ga ukinili.

Ustanovili smo delovne skupine, kot osnovne celice neposrednega samoupravnega sistema, za njihovo delo pa smo zadolžili vodje delovnih skupin, ki so hkrati delovodje ali drugi vodje drugih rangov, predvsem pa so organizatorji dela. Ta sistem je praktično šele začel in se šele uveljavlja, pa bi bilo težko dati kakršnokoli oceno uspešnosti. Eno pa je jasno in se je pokazalo že na prvih sejah kolektivnih izvršilnih organov, da se vprašanja sedaj mnogo bolj temeljito obravnavajo, tudi bolj strokovno in odgovorno, ker so v te organe vključeni kot enakopravni člani vodstveni delavci. Če bomo uspeli še uvesti učinkoviti sistem izvrševanja sklepov organov samoupravljanja, bomo brez dvoma zagotovili popoln uspeh. Od tega novega sistema pričakujemo mnogo, predvsem pa nadaljnji razvoj proizvodnih sil, nadaljnega sproščanja iniciative in delovnih potencialov, kar pa je v sedanjih pogojih sanacije podjetja še kako pomembno.

S tem v naši Železarni nastopa zopet novo obdobje široke decentralizacije organov samoupravljanja, specializacije dela posameznih kolektivnih izvršilnih organov po področjih, strokovno in odgovorno delo posameznih organov in možnosti popolnega razmaha neposrednega samoupravljanja. Poleg kvalitativnih premikov v vsebini dela samoupravnih organov, smo dosegli tudi kvalitativni napredek, saj je sedaj v delo samoupravnih organov, če upoštevamo tudi vodje delovnih skupin, vključeno približno 1000 delavcev. To je potencial, ki lahko z učinkovitim delom in dobro organizacijo ustvari novo kvaliteto, ki nam je v teh težkih trenutkih zelo, zelo potrebna.

O delu samoupravnih organov v Železarni v najpomembnejšem obdobju stoletne zgodovine železarstva na Gorenjskem, sem govoril tako, da sem kronološko nanašal razvoj posameznih organov na določeni etapi in kritično ocenil delovanje teh posameznih organov. Bilo bi napak, če bi to moje izvajanje in kritiko razumeli tako, da delo samoupravnih organov v obdobju zadnjih 20 let ni bilo dobro. Nasprotno, kljub iskanju boljših oblik, kljub menjanju in spreminjanju organizacijske strukture, posebno organov v obratih ali

delovnih enotah, smo v času delavskega samoupravljanja v Železarni mnogo napredovali na vseh področjih dela in življenja naših delavcev. Lahko bi v dokaz navedel mnogo primerjalnih podatkov, pa to ni namen mojega govora. Naj povem le to, da smo pri skoraj enakem številu zaposlenih v času od 1950. leta pa do konca 1968, povečali proizvodnjo s 120.880 ton blagovne proizvodnje na 326.299 ton, produktivnost pa od 39,2 kg/h na moža v 1950. letu na 107,5 kg/h na moža v preteklem letu, kar je skoraj trikratno povečanje. To povečanje pa ne gre samo na račun povečanja kapacitet, ampak tudi na račun boljše organizacije proizvodnje in večjega izkoriščanja obstoječih kapacitet.

Samoupravni organi so vedno trezno cenili situacijo na določeni etapi razvoja, vedno so znali najti pravo mero, pa naj je šlo za osebne dohodke ali za sredstva skladov namenjenih široki porabi in družbenemu standardu, ali poslovnemu skladu. Menim, da smo v tem pogledu napravili največ kar smo mogli, sicer pa to ni malo. V tovarni smo zgradili nove objekte, nove naprave in modernizirali nekatere zelo zastarele obrate. Z vlaganjem v družbeni standard pa smo spremenili podobo Jesenic z novimi naselji na Plavžu, Podmežaklju, na Javorniku, na Koroški Beli in drugod.

Naš delavec je danes tudi pomemben oblikovalec izven-tovarniškega življenja. Srečamo ga v organih občinske skupščine, srečamo ga pri oblikovanju kulturnega, športnega in drugega življenja v občini. Naš delavec je v pravem smislu postal oblikovalec življenja in dela tako znotraj delovne skupnosti, kakor v širšem družbenem prostoru.

Moje misli pa prav gotovo ne bi bile popolne, če pri vsej tej preobrazbi samoupravljanja v podjetju, ne bi posebej poudarili izredno aktivnosti političnih organizacij v Železarni, tako sindikata, kakor Zveze mladine in Zveze komunistov pri uresničevanju naših prizadevanj. Še več, le-te so bile največkrat pobudnik in vztrajen borec za kvalitetno rast samoupravnega sistema. Bile so vedno in povsod prisotne.

Naj ob zaključku svojih misli poudarim še to, da smo predvsem v zadnjem obdobju dosegli izredno kvalitativni premik tudi v sodelovanju z upravo podjetja, kakor z omenjenimi političnimi organizacijami. To pa je tudi jamstvo za enotnost akcije in enotnost besed in dejanj.

Ob 100 letnem jubileju iskreno čestitam vsem delavcem v Železarni, še prav posebno pa tistim katerih rodovne korenine segajo v prejšnja stoletja, v nastajanje železarstva pri nas in želim, da bi enotni uspešno prebrodili tudi sedanjo krizo podjetja.

Povojni in nadaljnji razvoj železarne Jesenice

Ob jubileju 100. obletnice železarne Jesenice je prav, da med ostalim, omenimo njen razvoj po drugi svetovni vojni in njeno mesto v jeklarski industriji tako v republiškem kakor tudi v jugoslovanskem prostoru.

Zaradi specifične vloge v procesu družbene reprodukcije in družbeno-ekonomskega razvoja nasploh, se jeklo izdvaja iz širokega spektra izdelkov, človeškega dela, ter globoko sega v vse sfere procesov — v proizvodnjo, promet in potrošnjo. V skrajni meri potrošnja jekla determinira razvoj družbene re-

produkcije, od česar zavisi gibanje materialne proizvodnje nasploh. Iz teh razlogov, jeklo prerašča območje industrijske veje in postaja svojevrstni infrastrukturni element in komponenta. Teh nekoliko ugotovitev samo za razmišljanje danes, ko je v pripravi projekcija potrošnje jekla v SFRJ do leta 1985.

Rast proizvodnje železarne Jesenice v povojnem obdobju do danes ponazorujejo naslednji indeksi (1939 = 100):

	1947	1957	1962	1968
Surovo železo	178	240	248	270
Surovo jeklo	131	213	278	343
Skupna proizvodnja	123	207	252	365
Blagovna proizvodnja	107	251	301	401

Koliko naporov in delovnih zmag je bilo v preteklem obdobju za doseg te rezultata, saj je znano, kaj je pomenil kos pločevine za deželo, ki je bila do tal porušena in ki je pričela graditi svoj lastni industrijski potencial. Najbolj tipičen primer je bila izgradnja valjarne debele pločevine, ko smo v takratnih pogojih l. 1947/48 zgradili celoten objekt z lastnimi silami.

Ob navajanju razvoja železarne Jesenice je potrebno navesti nekatere njene specifičnosti. Tako je njena proizvodnja jekla bila udeležena pred vojno v celokupni proizvodnji s 55 %, po izgradnji Zenice pa s 31 %. Iztošenost naprav je bila celo pod 50 %. Oddaljenost od domačih surovinskih virov tako glede transportnih stroškov in relativno nižjih vrednosti, ji za ekonomično poslovanje narekuje le proizvodni program z višjo stopnjo finalizacije. V smeri razvoja ne gre toliko za ekstenzivno rast proizvodnje temveč za zaokrožitev in dopolnitev kvalitetnega programa, skladno z razvojem kovinskega kompleksa. Na njeno dosedanje figuracijo — nedograjenost, so v teh dveh desetletjih vplivali tudi drugi činitelji kakor npr.: nenotno in neskladno obravnavanje in projektiranje črne metalurgije kot celote, nekontinuirano in prepočasno izvajanje rekonstrukcij, relativno težki pogoji investicijskih kreditov, občasni gospodarski posegi in neusklajena rast industrije kovinskega kompleksa. Povrh vsega pa še obdobje 1957—1960, ki je značilno po desinvestiranju črne metalurgije zaradi takratnih napačnih predpostavk.

Do leta 1962, ko je pričela večja rekonstrukcija podjetja so bile izvedene manjše rekonstrukcije in racionalizacije med katerimi omenjam predvsem:

- izgradnja valjarne pločevine,
- mehanizacija in rekonstrukcija zastarele valjarne tanke in fine pločevine,
- rekonstrukcija težke proge za polfabrikate,
- delna rekonstrukcija stare valjarne žice,
- v industrialnem merilu se je razvil sodoben obrat za proizvodnjo oplasčenih in strženskih elektrod, varilnih žic za avtogensko varjenje ter proizvodnja varilnega praška,
- v hladni predelavi, hladni valjarni in žičarni, se je z modernimi stroji izpopolnjeval strojni park ter izvedla rekonstrukcija pomožnih oddelkov,
- v jeklarni so bile zgrajene nove SM peči kapacitete 80 ton ter adaptacija starih na večje kapacitete.

Izvršeni so bili premiki v uporabi tehnoloških goriv ter dopolnitve v energetski in transportni mreži. V tem času je bila osvojena vrsta zahtevnih kvalitetnih jekel. Železarna Jesenice je tudi ena izmed prvih, ki je pričela z obdelavo podatkov na IBM-sistemu.

Zaradi izrednega vzpona in hitrega razvoja metalurških procesov in proizvodnih naprav v svetu, je podjetje kljub navedeni modernizaciji ostalo kot celota še vedno tehnološko in ekonomsko zastarelo.

Leta 1962 je sledila večja rekonstrukcija, kot prva etapa obnove podjetja. Modernizacija je obsegala predvsem osrednji del vročih valjarn s postavitvijo sodobne linije Blooming-Steckel, nadalje izgradnja dveh 65 obločnih elektropeči, ki sta po izvedbi in kapacitetah na evropski ravni, dograjena je nova valjarna žice s kapaciteto 100 tisoč ton letno, skoraj v ce-

loti je moderniziran obrat za vlečeno in luščeno paličasto jeklo, dopolnjuje se obrat za izdelavo elektrod za varjenje ter končno z modernimi stroji večjih hitrosti je izpopolnjen obrat za proizvodnjo vlečene žice. V okviru tega so bili zgrajeni energetski priključki, rezervoarji za vskladščanje mazuta ter nova kisikarna s kapaciteto 3000/m³ na uro s čimer je dana možnost uporabe kisika v metalurških procesih. Dolgoletno zaostajanje modernizacije naših rudnikov Fe-rud, posebno v pogledu separacij je podjetje prisililo, da določena sredstva pri tem vlaga tudi za pripravo in obogatitev rudnega vložka, tako da je v izgradnji aglomeracija za samohodni aglomerat.

Spiro bistvenih premikov v jeklarski industriji v svetovnem merilu, ob ostri konkurenci in precejšnjemu nihanju izvoznih cen ter ob novih tehnoloških dosežkih z namenom cenejše izdelave jekla, nas ekonomska nujna sili, da pospešeno sledimo tej poti ter da tudi pri nas proizvodnjo jekla ekonomiziramo. To pa pomeni z drugimi besedami, da našo proizvodnjo, skladno s tržnimi potrebami, tehnološko in po kapacitetah zaokrožimo in spravimo v določeno celovitost, da izvedemo specializacijo, kar je še posebne važnosti pri nadaljnjih vlaganjih ter da dosledno ukinjamo določene vrste proizvodnje, ki danes, niti jutri ne najde svoje ekonomske računice. Skratka, to pomeni, da je že davno minil čas distribucije ter, da se za blagor drugega proizvajalca vse, za vsako ceno.

Osnovni projekt razvoja železarne Jesenice predvideva po sedaj dokončani I. etapi rekonstrukcije v prvi fazi predvsem finalizacijo ter se kot osrednji objekt postavlja izgradnja valjarne hladnovaljane pločevine s kapaciteto 100.000 ton letno kot nade-

ljevanje in priključek na novo Steckel valjarno trakov. Na glede na nove kapacitete železarne Skopje ima ta valjarna s svojo proizvodnjo mesto na jugoslovanskem in še prav posebno na slovenskem tržišču, ker se bodo proizvajala visokovredna jekla, vsa Dinamo in Trafo pločevina, ognjeodporna in kislino odporna, specialna pločevina za emajliranje itd. Vsa ostala finalizacija hladne predelave ima le značaj dopolnjevanja asortimenta in kapacitet ter večji poseg v proizvodnjo 117. veje. Za slednje ima železarna Jesenice vse pogoje in sicer osnovni material, strokovno sposobne delavce in končno objekte s potrebnimi transportnimi napravami v obratih, kjer se bo ustavila proizvodnja vroče predelave. Le tako začrtana pot nadaljnega razvoja tj. proizvodnja v smeri hladno valjane pločevine in trakov, vlečene žice in njene nadaljnje predelave, izdelki paličastega jekla v vlečnem, luščnem in brušenjem stanju elektrode za varjenje, ter le manjša količina vroče valjanih proizvodov kvalitetnih jekel s posebnimi zahtevami, daje podjetju možnost ekonomskega obstoja ter primeren zaslužek zaposlenim.

Kot naslednja faza se postavlja prehod od dragega SM-postopka pri izdelavi jekla na konvertorski ali druge slične postopke, ki so sedaj v svetu v preizkušnji. Sicer pa naj velja načelo, da se naj optimizirana najprej proizvodnja jekla na obstoječih dveh električnih pečeh, za preostalo potrebno količino surovega jekla se pa moramo ravnati skladno z razvojem jeklarskih kapacitet v državi ter začasno kriti primanjkljaj z nabavo, seveda pri pogoju ustreznih cen.

Ko govorimo o nadaljnjem razvoju železarne Jesenice, ne smemo podcenjevati naporov, ki gredo v smeri zdru-

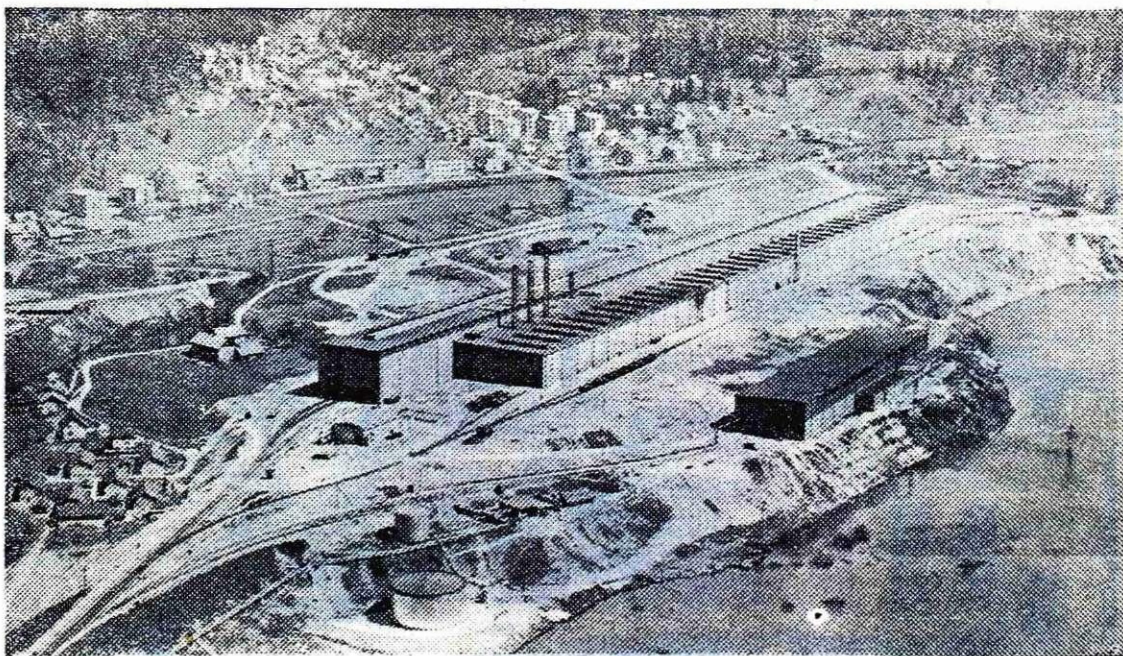
ženja slovenskih železarn. V kolikor se specializacija sedanje proizvodnje v okviru združenega podjetja odraža ekonomsko le v manjši meri, ker je dosednji program v pretežni meri že diferenciran, ima lahko ta poseg integracije bistvene rezultate pri nadaljnjem razvoju železarstva v SR Sloveniji.

Železarna Jesenice zaokrožuje svoje letne kapacitete po srednjeročnem programu s 600.000 t surovega jekla, 450.000 t blagovne proizvodnje ter z realizacijo prodaje 1000 do 1200 milij. din, v odvisnosti od nivoja cen in proizvodnega asortimenta. V združenem podjetju slovenskih železarn bo njen delež v proizvodnji surovega jekla znašal 65 %, v jugoslovanskem merilu pa 75 %, ko se predvideva do leta 1985 na osnovi tržnih potreb okrog 8 milijonov ton lastne proizvodnje surovega jekla z upoštevanjem 20 % uvoza in 10 % izvoza, potrošnjo jekla na prebivalca pa 405 kg. Tako se bo proizvodnja jekla v SFRJ povečala od sedanjih 2 milij. ton letno za 4-krat, medtem ko se povečanje števila zaposlenih predvideva od 47.000 na 65.000, kar dokazuje intenzivnost razvoja, saj se produktivnost dela poveča od 41 na 123 ton surovega jekla na zaposlenega.

Pri takem porastu proizvodnje jekla se bomo približali v nadaljnjih 15-tih letih državam ki imajo na prebivalca že danes tako potrošnjo kot npr.: Belgija-Luxemburg, Francija, Norveška, Velika Britanija, Vzhodna Nemčija in Sovjetska zveza.

Iz vsega navedenega sledi, da ima železarna Jesenice pri optimizaciji in ekonomizaciji proizvodnje jekla in predelave svoje mesto tudi v perspektivi tako v jugoslovanskem merilu, še prav posebno pa v okviru združenega podjetja slovenskih železarn. Do izraza bo prišla ta konstatacija, ko bo izdelan projekt srednjeročnega programa slovenskega gospodarstva, posebno v odnosu na razvoj kovinskega kompleksa v SR Sloveniji.

Dipl. inž. Ivo Arzenšek

Nove valjarne na Beli, prva pridobitev v I. fazi rekonstrukcije Železarne

Bogate izkušnje fužinarja - železarja, se prenašajo iz rodu v rod

Na tleh dva in pol tisočletne železarske tradicije je bila pred 100 leti osnovana Kranjska industrijska družba, predhodnica naše Železarne. Kakor je dolga in bogata zgodovina fužinarstva v našem gorenjskem kotu, tako bogat je naš človek po izkušnjah in delovnih navadah prevzetih od svojih dedov in očetov. Strokovni ugled in delovna vnema sta dobro znana doma in v svetu. Zato ni odveč posvetiti ravno temu človeku ob visokem jubileju Železarne, nekaj misli.

Pred 100 leti je iz starih listin in zgodovinskih zapisov razvidno, da so štele fužine na Savi s fužino v Mojstrani 124 zaposlenih. Od tega je bilo 16 plavžarjev, 4 pražilci rude, 24 pudlarjev, 14 kovačev, nekaj tesarjev in hlapcev ter 6 uradnikov. Pri oskrbi oglja za plavža na Savi, za pretopilnice, kovaška ognjišča na Savi v Mojstrani pa še 240 drvarjev in oglarjev širom Jelovice, Pokljuke, Ribšice, Mežaklje ter Zgornjesavske doline in še 136 tujih voznikov za prevoz rud in oglja do fužin.

Na Javorniku je bilo zaposlenih 50 fužinskih delavcev, 130 rudarjev ter 150 drvarjev, oglarjev in dninarjev. Pri fužinah v Radovni 30 fužinskih delavcev in 100 oglarjev. V Bohinjski Bistrici 200 fužinskih delavcev, 80 rudarjev in 250 drvarjev, oglarjev in dninarjev. V Stari Fužini pa 50 fužinarjev in 100 drvarjev oglarjev ter dninarjev.

Z rastjo železarne in osvajanjem nove tehnologije je izumiralo rudarstvo in oglarstvo. Večalo se je število železarjev. Tako se je npr. v letih od 1895 do 1905 število železarjev povečalo od 771 na 1516. Leta 1929 je bilo zaposlenih že 2.300 in v letu 1940 je kolektiv železarne štel že 5.080 zaposlenih.

Leto 1945, leto osvoboditve in zmage ljudske revolucije je prineslo železarskim Jesečnikom novo obdobje. Obnova in izgradnja nove Jugoslavije je zahtevala od našega železarja vedno več jekla. Obrati so se širili in razvijali. Žal ta razvoj, zaradi gospodarskih težav v katerih smo se takrat znašli, ni šel toliko v smeri dviganja proizvodnih

zmogljivosti s sodobno mehanizacijo, temveč v povečanju proizvodnosti z relativno zastarelim postrojenjem. Vse to je zahtevalo znatno povečanje števila zaposlenih. Tako je bilo že v letu 1950 v naši železarni zaposlenih 7.294 delavcev vključno z administrativnim osebjem.

Železarstvo se je razvijalo po obsegu, kvaliteti in številu zaposlenih. Od ustanovitve leta 1869 pa vse do osvoboditve, v železarni ne zasledimo skoraj nobene posebne strokovno-izobraževalne dejavnosti. Šele leta 1938 so bivši lastniki ustanovili obrtno nadaljevalno šolo, ki je bila odprta le za ožji krog železarjev. Do tega obdobja je bil skoraj ves delavski kader priučen. Zato ni čudno, da ni dosegel vodilnih mest. Lete so v veliki večini zasedali tujci, ki so jih vsiljevali takratni lastniki. Redki tehniški, domačini, so se le težko uveljavljali. Vendar tradicija, strokovne izkušnje in delovne navade, ki so se prenašale iz roda v rod, so našega delavca usposabljevale in bogatile. Zato ni naključje, da je bil nivo strokovne usposobljenosti delavcev iz generacije v generacijo višji.

To ugotovitev potrjujejo tudi prva leta po osvoboditvi. Pred tem, več ali manj zapostavljen domači strokovnjak, organizira in vodi delo, v svoji tovarni in hkrati prisločki na pomoč pri obnovi in izgradnji skoraj vseh takrat obstoječih jugoslovanskih železarn.

Naš delovni kolektiv se je kmalu po osvoboditvi zavedal, da kar zna in kar je prevzel od svojih prednikov, ne zadošča za hitrejšo tehnolo-

ško rast železarne in se je z vnemo in zavestjo lotil problema usposabljanja strokovnih kadrov.

Že v letu 1945 se obstoječa vajeniška šola preoblikuje v industrijsko poklicno šolo in razširi svojo dejavnost, v Železarni pa se formira oddelek za vzgojo kadrov. Ob tem je potrebno poudariti, da je poklicna industrijska šola od osvoboditve do danes usposobila 1876 poklicnih delavcev. V tem številu pa je zajetih precej izučenih delavcev za industrijske objekte, ki so nastajali v drugih republikah.

Izredno pomembno vlogo je odigral tudi oddelek za vzgojo kadrov (pozneje oddelek za izobraževanje). Prek izpitov, tečajev in seminarjev, je pridobilo kvalifikacijo in visoko kvalifikacijo več tisoč zaposlenih. Samo v zadnjih desetih letih je šlo skozi tako izobraževanje letno od 1600 do 2200 delavcev. V tem času pa je pridobilo ustrezno strokovno usposobljenost na eno ali dvoletni praksi v naši železarni čez 1400 kadrovcev iz železarn Zenica, Nikšič, Skopje, Sisak in drugih podjetij.

Za hitrejšo usposabljanje kadrov, je železarna že v letu 1948 ustanovila metalurški delavski tehnikum, ki se je v letu 1955 preoblikoval v redno tehniško srednjo šolo. Od ustanovitve do danes je šola usposobila 417 tehnikov. Mnogi od teh, predvsem absolventi prvega desetletja obstoja šole, so danes na zelo odgovornih ključnih delovnih mestih v Železarni. V letih 1955 do 1960 je bila osnovana mojstrska šola, ki je v petih letih usposobila 146 mojstrov.

Poleg navedenega je Železarna v letih po osvoboditvi stipendirala čez 200 študentov na višjih in visokih šolah.

Vse to je pripomoglo, da smo precej spremenili kvalifikacijsko strukturo zaposle-

Plavžarji so letos dvakrat izboljšali rekord porabe koksa na tono grodlja

nih. V ilustracijo navajam, da se je število delavcev z višjo izobrazbo povečalo v zadnjih 20 letih za več kakor 5 krat, število srednjega strokovnega kadra za več kakor 6 krat itd. Vendar s takšnim povečevanjem ne moremo biti še zadovoljni. Da bi dosegli ustrezno kadrovske strukture, je potrebno že v nekaj letih število kadrov z visoko in višjo izobrazbo podvojiti, za nekaj manj pa povečati kader s srednjo in poklicno šolo. Vse to zahteva naša bodoča orientacija v smeri večje finalizacije in specializacije Železarne.

Uvodoma sem omenil naglo rast obsega proizvodnje in števila zaposlenih že v prvih letih po osvoboditvi. Število zaposlenih se je vse do pričetka letošnjega leta gibalo med 6800 do 7000 delavcev. Težka gospodarska situacija in nadaljni razvoj Železarne pa sta nas resno opozorila, da je potrebno tudi s številom zaposlenih racionalneje gospodariti. Boljša organizacija dela, razne manjše mehanizacije, omejevanje oziroma ukinjanje nerentabilne proizvodnje itd. so nam nudila in nam še nudijo možnosti za omejevanje in zniževanje števila zaposlenih. Resnici na ljubo povedano, smo že v letošnjem prvem polletju znižali število zaposlenih za več, kakor je predvideno znižanje zaposlenih v vsem letu. Danes, nas je za več kot 300 zaposlenih manj, kar obenem povzroča tudi resne težave pri normalnem obratovanju. V polletju nas je bilo v kolektivu le še 6.541. In če pri tem odštejemo še 359 delavcev, ki so prestopili v novo ustanovljeno gostinsko podjetje Železar, se število zaposlenih v železarni zniža na 6.182.

Pri odhodu delavcev vseh kategorij iz Železarne, moramo žal ugotoviti, da je zaradi gospodarskih težav, s ka-

terimi se srečujemo, zapustilo delovni kolektiv tudi mnogo zelo dobrih strokovnih kadrov, ki so se v naši železarni usposobili in pridobili ugled.

Ceprav zaradi pomanjkanja strokovnih kadrov le s težavo in z velikimi naporji premagujemo vsakodnevne naloge, sem mnenja, da bomo na tej usmeritvi morali vztrajati. Pri premagovanju teh težav bomo morali izbrati razne stalne ali občasne rešitve. Pri tem mislim na nadaljnjo izboljševanje organizacije dela, tehnološko in delovno disciplino ter v reduiranju nerentabilnih proizvodnih dejavnosti, ki nas le bremenijo in zmanjšujejo dohodek.

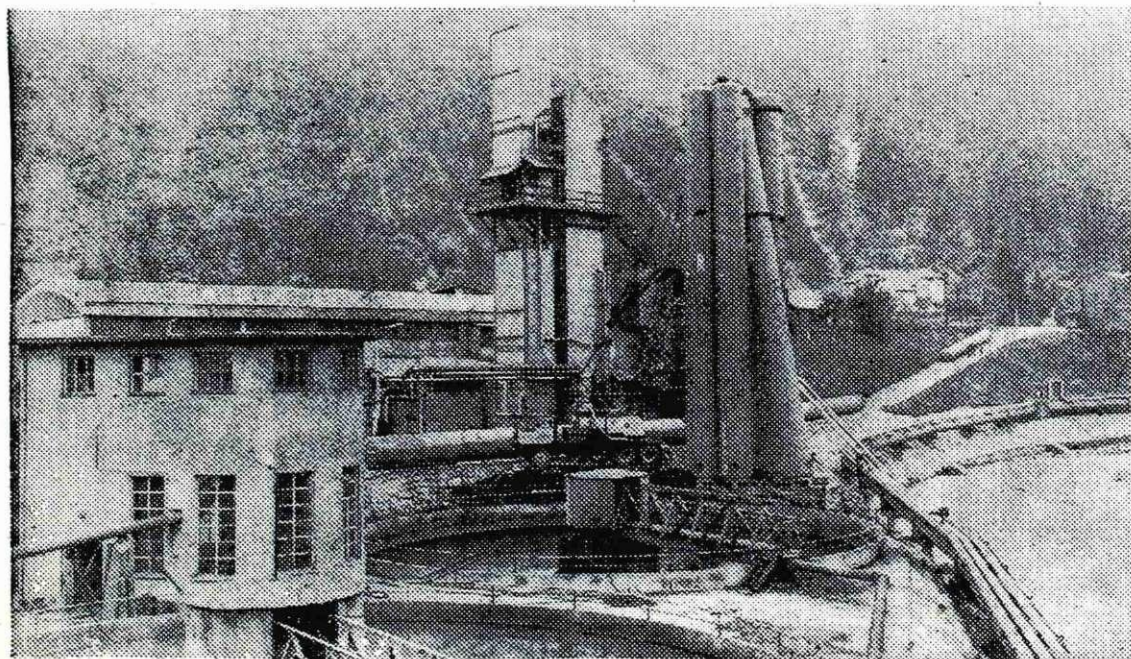
Naša Železarna bo lahko le s specializacijo in večjo finalizacijo dosegla večjo rentabilnost. Takšna usmeritev bo zahtevala tudi manj zaposlenih moških in po vseh izgle-
dih nudila večje možnosti zaposlitve žensk. To pa pomeni, da bo orientacija sprejema novih delavcev predvsem iz ožjega območja Železarne, kjer so se že pred 100 leti in več ljudje ukvarjali z železarstvom.

Takšna orientacija pa zahteva še nadaljnji dvig strokovnosti naših kadrov in poklicno usmerjanje železarske mladine v železarske poklice (od poklicnih delavcev do inženirjev), da le-ta nadaljuje tisočletno tradicijo svojih očetov in dedov.

Takšna orientacija pa je navsezadnje možna le v integraciji slovenskih železarn in nadaljnjih integracijskih procesih v ožjem in širšem družbenem prostoru.

Od takšne usmeritve pa končno lahko pričakujemo le večjo rentabilnost, višji dohodek in ne navsezadnje večji standard delovnega človeka v našem gorenjskem kotu.

Inž. org. dela Tone Varl

Nova kisikarna z zmogljivostjo 3000/m³

Izredna seja DS Železarne

V ponedeljek, 21. t. m., je predsednik delavskega sveta Železarne France Kobentar, sklical izredno sejo DS v zvezi z nerazumljivim sklepom zveznega izvršnega sveta, ki pomeni diskriminacijo metalurgije v našem gospodarskem sistemu. Uvodoma je podrobno obrazložil navedbe v pismu predsedniku ZIS Mitju Ribičiču, ki ga v celoti objavljamo, direktor Železarne mag. inž. Peter Kunc, ki je pismo tudi prebral.

Po prebranem pismu se je razvila razprava, v kateri je sodelovalo 11 članov, ki so z dopolnilnimi argumenti podprli vsebino pisma predsedniku ZIS. Z argumenti sta vsebino pisma v celoti podprla tudi predsednik osnovne organizacije sindikata Železarne Srečko Mlinarič in sekretar tovarniške konference ZK Tone Varl. Po zaključeni razpravi, v kateri je nekaj govornikov zahtevalo, da se poleg pisma, predsednika ZIS tudi ustno informira o situaciji, so sprejeli sklepe:

1. V celoti se esvopi vsebina predlaganega pisma, ki ga delovni kolektiv pošilja predsedniku ZIS Mitju Ribičiču;

2. V delegacijo, ki bo tudi ustno informirala predsednika ZIS so izvoljeni: mag. inž. Peter Kunc, direktor Železarne, Franc Kobentar, predsednik DSŽ, inž. Emil Ažman, predsednik odbora za poslovno politiko, Ludvik Kejžar, predsednik odbora za dohodek in nagajevanje, Anton Komljanec, predsednik odbora za plan in finance in Tone Varl, sekretar tovarniške konference ZK Železarne, v delegacijo pa je povabljen tudi predsednik SOB Jesenice France Žvan.

3. Na zadnji seji ZIS 5% povišanje metalurških izdelkov panoge 114 naj se ne deli na vse železarne enako, oz. linearno, ampak je potrebno večji odstotek priznati na povišanje cene pločevini, ki je pri zadnjem povišanju cen občutno zaostala.

Pismo predsedniku ZIS Mitju Ribičiču

Delovna skupnost železarne Jesenice se že nekaj let bori za sanacijo svojega podjetja. Pri tem je z odločnostjo in delavnostjo izboljšala rezultate dela v fizičnih in ekonomskih kazalcih, vendar kljub temu ne ustvari dovolj dohodka, da bi pokrila osebni dohodek zaposlenih. Za tako stanje lahko navedemo več vzrokov, vendar je najtehtnejši vzrok v stalnem porastu stroškov proizvodnje in še od reforme sem zakovanih cenah naših proizvodov. Ta razkorak v cenah proizvodov in stroških proizvodnje je tolik, da je Železarna poslovala z izgubo tako v letu 1967 kot tudi v letu 1968 in za letošnje leto ni posebnih izgledov, da bi ob sedaj prejetih cenah, mogla zaključiti gospodarsko leto pozitivno.

Cena valjanih in vlečenih jeklenih materialov na svetovnem tržišču naraščajo in

kot je razvidno iz dokumentacije, ki smo jo predložili zveznemu zavodu za cene, so uvozne cene, na katerih smo ob reformi postavili nivo naših cen, porasle v tem času za 20%. Združenje jugoslovanskih železarn je zelo objektivno ocenilo položaj, ne samo železarn temveč tudi naših potrošnikov in predlagalo povišanje cen za valjane in vlečene proizvode za 12%. Tako realno oceno je potrebno upoštevati, saj z njo dobesedno izravnavamo proporce določene z reformo.

Zvezni urad za cene je naš predlog proučil in ga v mnogočem s podatki še dodatno potrdil, tako da ni dvoma o pristnosti naših navedb. Predlog zveznega zavoda za cene pa kljub temu ni v celoti upošteval našega predloga, čeprav ni navedel argumentov, zakaj naj bi se dvignile cene samo za 8% oziroma 11% — na z reformo utrjene bazne cene.

Delovna skupnost železarne Jesenice ceni pripravljenost in prizadevanje zveznega izvršnega sveta, da je proučil dokumentacijo, vendar pa ob sklepu, da je odobreno povišanje cen samo za 5% ugotavlja:

1. Niti z najmanjšim argumentom zvezni izvršni svet ni ovrzel naših navedb, niti navedb zveznega zavoda za cene.

2. Zvezni izvršni svet je na istem zasedanju priznal dodatni uvozni kontingent za valjane in vlečene jeklene proizvode in pri tem priznal povišanje uvoznih cen v povprečju za 7,5% samo za I. polletje letošnjega leta.

3. Priznal je zvišanje cen, ki jih je predložil zvezni zavod za cene na osnovi istih gibanj cen na svetovnem tržišču za druge proizvode kot aluminij itd.

4. V parcialnih dogovorih z našimi potrošniki smo dosegli več sporazumov, ki predvidevajo večje povišanje cen, kot jih je sedaj odobril zvezni izvršni svet. Nekaj takih sporazumov smo tudi že realizirali v skladu z obstoječimi predpisi in zakoni prek zveznega zavoda za cene, nekaj pa jih še čaka rešitve.

Delovna skupnost železarne Jesenice ostro protestira proti takemu načinu reševanja naših zahtev. Po tem sklepu bo še nadalje ostal razkorak v cenah naših proizvodov s cenami naših potrošnikov in prelivanje akumulacije prek tržišča in cen iz železarn, predvsem v nasprotju z za-

htevami gospodarske reforme in resolucije IX. kongresa ZKJ.

Delovna skupnost mora ob takem načinu reševanja naših upravičenih zahtev, sprejeti naslednje ukrepe:

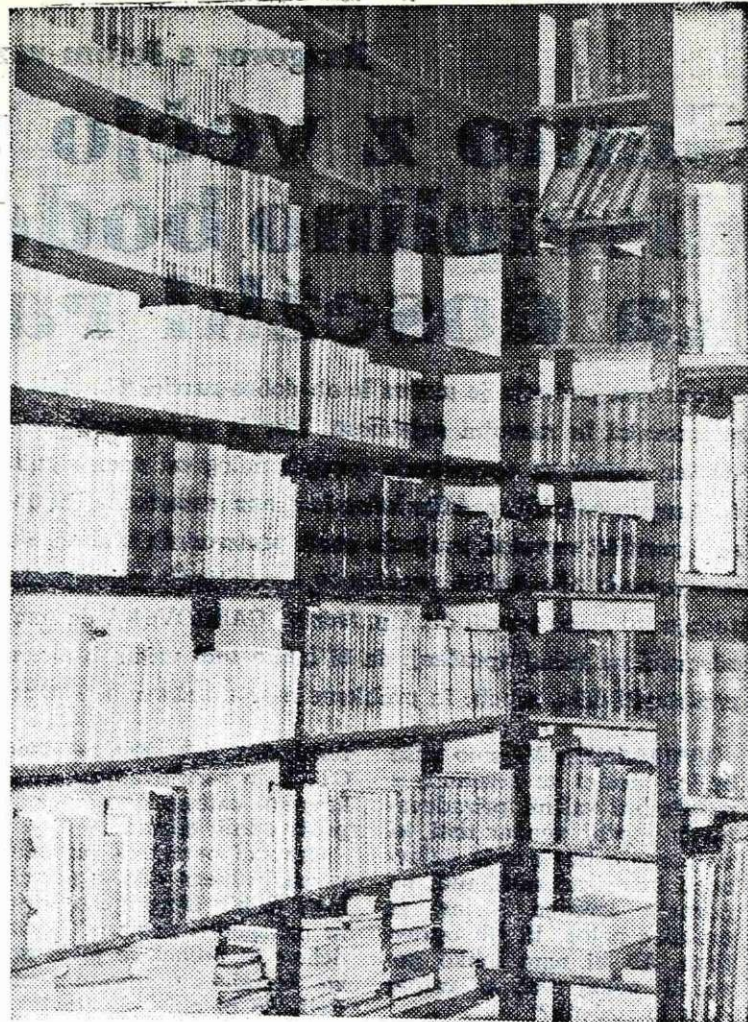
1. Zaostajati bi moral še nadalje osebni dohodek, da bi ga uskladili z ustvarjenim dohodkom. Ob že dosedaj nizkih osebnih dohodkih, pa to pomeni še vse večje notranje pritiske in reakcije.

2. Zaradi fluktuacije delovne sile vseh kategorij, bo morala ukiniti vrsto proizvodov, ne glede na sklenjene pogodbe z našimi kupci in njihovega položaja zaradi naših neizdobav.

3. Samoupravni organi, družbenopolitične organizacije in uprava podjetja, ne morejo prevzeti odgovornosti za normalno delo ob tako diskriminiranih pogojih poslovanja.

Srečno!

Predsednik DS ŽJ
Kobentar Franc I. r.
Direktor
Železarne Jesenice
mag. inž. Peter Kunc I. r.

Strokovna knjižnica naše Železarne

V. seja predsedstva osnovne organizacije TO sindikata železarne Jesenice

V sredo, 23. t. m. je imelo predsedstvo osnovne organizacije sindikata 5. redno sejo na kateri so govorili o položaju Železarne oz. neosvojenim predlogom za povišanje cen metalurških proizvodov. Na seji so v zvezi s tem sprejeli pismo predsedniku zveze sindikatov Jugoslavije Dušanu Petroviču, ki ga v celoti objavljamo.

Tovariš predsednik, želimo vas seznaniti s situacijo v kateri se nahaja kolektiv železarne Jesenice.

Tovarniški odbor osnovne organizacije sindikata železarne Jesenice se s svojimi sindikalnimi odbori v obratih nenehno prizadeva, da bi se situacija v kateri se nahaja naš kolektiv že več kakor dve leti vsaj delno izboljšala.

Na obstoječo situacijo zlasti vplivajo naslednji momenti:

— z reformo, zakovane cene naših proizvodov,

— podražitev surovin, prevozov itd.,

— stalna blokacija žiro računa, ki povzroča še povečanje stroškov z zamudnimi obrestmi,

— stalno negodovanje članov kolektiva ob nesigurnosti za prejem proizvodnje doseženega dohodka,

— v dani situaciji ni možno nagajevanje po delu,

— limitiran osebni dohodek povečuje velik razkorak osebnega dohodka z ostalimi gospodarskimi in negospodarskimi dejavnostmi,

— nenehna fluktuacija kvalificiranega in strokovnega kadra, ki je vzrok zgoraj omenjeni razkorak osebnega dohodka,

— stalno naraščanje cen življenjskih potrebščin — že itak ogrožen standard železarju pada.

O vsem tem smo podrobneje že večkrat seznanjali občinski sindikalni svet, republiški odbor in centralni odbor sindikata za industrijo in rudarstvo ter republiški svet Slovenije. Vsi ti forumi upamo, da so seznanjali naše izvršne organe o situaciji v kateri se nahaja kolektiv Železarne.

Prav tako je bila prizadevnost naših samoupravnih organov, ZK in uprave podjetja usmerjena v reševanje teh problemov. Celotni kolektiv je sprejel od delavskega sveta Železarne potrjen sanacijski program, čeprav je v gotovih točkah zelo zahteven — čelo boleč. Z vsemi znanimi in novimi prijemi skušamo preprečevati krajše in daljše prekinitve dela, katere se nam kot odraz nezadovoljstva pojavljajo ob izplačilu osebnega dohodka. Kolektiv je pričakoval, da bo z ureditvijo cen naših proizvodov

in z že doseženo večjo proizvodnjo uspel sanirati stanje in zagotoviti nadaljnji obstoj.

ZIS je na vlogo zveznega zavoda za cene sprejel le minimalno povečanje cen naših proizvodov, ki ne zagotavlja sanacije. Zato je delavski svet Železarne na izredni seji, dne 21. 7. 1969 obravnaval sklep ZIS s katerim se ne strinja, sprejel pismo maslovljeno na predsednika ZIS in imenoval delegacijo z nalogo, da osebno seznanijo predsednika ZIS o situaciji.

Predsedstvo tovarniškega odbora osnovne organizacije sindikata železarne Jesenice je na seji, dne 23. 7. 1969 proučilo sklepe in pismo delavskega sveta Železarne in jih v celoti sprejema in podpira.

Zato se tovariš predsednik obračamo na Vas v upanju, da nas boste v lastnem imenu in v imenu naše organizacije kot njen predsednik podprli v naših prizadevanjih. Vse informacije o stališčih in naporih ima republiški odbor, centralni odbor in republiški svet sindikata Slovenije.

Pripravljeni pa smo tudi na osebni razgovor v kolikor menite za potrebno.

Predsednik TO:
Srečko Mlinarič

Razgovor s šefom raziskovalnega oddelka dr. ing. M. Gabrovškom

Samo z večjo tehnološko in delovno disciplino bodo prišli do večjega učinka dosežki raziskovalnega oddelka

Zdrava rast podjetja je možna le ob dobro razviti tehnološko raziskovalni in razvojni dejavnosti. Ker je raziskovanje zelo splošen pojem za opravljanje mnogih nalog od znanstvenih dognanj in odkritij, nadalje kako že znana znanstvena dognanja uporabiti v praksi, uvajanje novih proizvodnih kvalit, do raziskovanja tehnoloških problemov, spremljanje redne proizvodnje itd., smo prosili dr. ing. Marina GABROVSKA da nam odgovori na nekaj vprašanj, da bi lahko tudi našim bralcem predstavili delo, uspehe in probleme naše raziskovalne službe.

VPRAŠANJE: Mi smo naše bralce doslej že seznanili z nekaterimi vašimi prizadevanji in uspehi, vendar tisti, ki ne poznajo bližje vaše dejavnosti in prizadevanj, tudi ne poznajo izredne širine in množice nalog, ki jih opravljate. Ali bi nam lahko povedali nekaj več o vašem delu in načrtih?

rezultatov dela RO odnosno OTKR in sodelovanja s strokovnim kadrom posameznih proizvodnih obratov.

Osnovni poudarek pri delu raziskovalnega odd. v preteklosti je bil, čimprej osvojiti in prilagoditi proizvodnjo izdelave in predelave jekla novo izgrajenim obratom na Beli. To bi naj vplivalo tako

Sedanje stanje tehnologije izdelave in predelave jekla
Osvojena je tehnologija vli-vanja in predelave 8 tonskih blokov, za navadna, kvalitetna in nizko legirana jekla s tem, da dosežemo v valjarni na Beli tudi zadovoljive izplene minimalno 84 %.

V glavnem je osvojena predelava 5 tonskih blokov bodisi v blume za valjarno žice, bodisi v blume za nadaljno predelavo v stari valjarni JVK I ali prodajo. Delo na tem področju ni v celoti zaključeno, ker z doseženimi izpleni ne moremo biti zadovoljni. Dejstvo, da pri posameznih šaržah nepomirjenega jekla dosežemo normirani izplen 90 % in pri pomirjenih kvalitetah 86 %, kaže na to, da tehnologija izdelave in predelave jekla ni utrjena.

samezniki v proizvodnji danes še premalo zavedajo. Ne zavedajo se, da le majhna nepazljivost pri izdelavi jekla kot npr.: slabo pripravljena ponvica, nagnjene livne plošče, nepravilna montaža izolacijskih plošč in prenizko odlito jeklo v kokili, že predstavljajo bistvene elemente, ki vplivajo na izplen jekla v končni fazi in s tem tudi na rentabilnost jekla v naši proizvodnji.

Osvojena je proizvodnja TVT v valjarni trakov. Pri tem moram poudariti, da sedanja tehnologija proizvodnje ne ustreza vsem kvaliteta jekla. V bodoče bomo zadržali sedanjo tehnologijo direktnega valjanja iz brame v trak pri vseh konstrukcijskih jeklih. Valjanje kvalitetnih jekel, kjer se zahteva tudi visoka kvaliteta površine bo pa mogoča le po novem spremenjenem tehnološkem postopku prek slabov. Tak postopek garantira dobro površino in valjanje v dimenzijskih tolerancah, kakor jih predpisujejo norme. Ta tehnološki postopek bomo vpeljali takoj, ko bodo urejene čistilne kapacitete (stroj za flemanje) in nabavljen nov žerjav v tretji hali na Beli za manipulacijo s slabi. Kljub temu, da zajema nov postopek več delovnih faz, smatram da bodo izboljšanje izplena, kvaliteta, ustrezna dimenzija in sigurnost v planiranju proizvodnje, pokrili dodatne stroške predelave. Glede na to, da v valjarni na Beli ni nobenih žarilnih kapacitet, smo z ohlajevalnimi pokrovi uspeli osvojiti predelavo po kemični sestavi trših jekel v TVT za nadaljno predelavo. S prehodom valjanja TVT prek slabov bo ta uspeh še večji.

Delo valjarne žice v kvalitetnem pogledu še ni zadovoljivo. Osnovni kvalitetni problem predstavlja risavost materiala, ki izhaja tako iz slabe površine vložka kakor tudi zavaljanja. Za dokončno osvojitve kvalitete bo potrebno še dosti dela tako od strani RO kakor tudi obrata samega.

Iz nekaj navedenih podatkov je razvidno, da nam je uspelo s sodelovanjem strokovnega kadra v obratih v precejšnji meri osvojiti tehnologijo proizvodnje povezano z rekonstrukcijo železarnice. Mišljenja pa sem, da to delo še ni zaključeno. Potrebne bodo še obsežne raziskave vpliva velikosti blokov na izoblikovanje izcej in strukturo jekla kot takega. Premalo so še precizirani pogoji ogrevanja blokov, pogoji klasifikacije blokov v od-

visnosti od kvalitete itd. kar bo zahtevalo od RO še dosti sistematičnega raziskovalnega dela.

Raziskovalno delo v Železarni

Osvajanje nove tehnologije predelave jekla je bila le ena smer dejavnosti RO v preteklem obdobju. Čeprav je bil strokovni kader RO s tem delom zelo obremenjen je uspelo usmeriti dejavnost raziskovalnega oddelka tudi v osvajanje novih proizvodov in dopolnitev tehnoloških postopkov. Naj omenim nekaj rezultatov našega dela iz tega področja. Na področju konstrukcijskih jekel je osvojena proizvodnja jekel s povišano mejo iztezanja kvalitete NIOBAL 43, NIOBAL 45, NIONICRAL 40 in NIONICRAL 60. Jeklo oznake NIONICRAL 60 je visokovredno konstrukcijsko jeklo z garantirano varljivostjo in z optimalnimi lastnostmi tudi pri temperaturah do -80° in sposobno za izdelavo najzahtevnejših konstrukcij. Proizvodnjo avtomatskih jekel smo v preteklem obdobju izpolnili v kvalitetnem pogledu tako, da predstavljajo avtomatska jekla enega izmed kvalitetnih in perspektivnih proizvodov v naši Železarni. Tako se je tudi avtomatsko jeklo ATS 80 (izpopolnjena kvaliteta Č 3990) na tržišču že zelo uveljavilo.

Asortiment avtomatskih jekel smo dopolnili tudi s proizvodnjo nerjavnih avtomatskih jekel, ki so v glavnem namenjena za izvoz v ZDA. Razvoj predelovalne industrije pri nas bo nujno povezan tudi z uporabo nerjavečih avtomatskih jekel, ki so pa že v naši redni proizvodnji.

Delo RO je bilo usmerjeno tudi v osvajanje proizvodnje specialnega jekla za matice ROMAT in vijake. Zaradi omenjenih čistilnih kapacitet predvsem flemanja, se v proizvodnji jekla ROMAT sicer pojavljajo problemi risavosti, kar pa ne predstavlja tehnološkega problema kot takega. ROMAT je po kvaliteti enakovreden tovrstnim inozemskim jeklom.

Osvajanje proizvodnje in predelave nerjavnih jekel v 60 tonski peči in valjarni na Beli je predstavljalo enega najtežjih strokovnih problemov v delu RO v preteklosti. Menim, da je rešitev tega problema velik uspeh tako sodelavcev RO kot tudi ostalega kadra, ki je pri reševanju tega problema sodeloval.

Elektropoliranje metalografskih vzorcev

ODGOVOR: Vprašanje zahteva obsežen odgovor. Mišlim, da danes vsi železarji živimo v neki krizi, ki vpliva tudi psihološko na naš odnos do dela. Posledica tega je, da gledamo na našo bodočnost s prevelikim pesimizmom, kar še povečuje prehod med kvalitetnim delom in kvaliteto naših proizvodov ter proizvodnostjo in spoštovanjem tehnološke discipline pri našem vsakdanjem delu. Zato smatram za pravilno, da na tem mestu in v času, ko obhajamo 100-letnico železarne, seznanim kolektiv z doseženim stanjem na področju tehnologije in osvajanja novih proizvodov, kot

na lažje delo v jeklarni kakor tudi povečalo produktivnost in rentabilnost v naši proizvodnji. Glede na obsežen kvalitetni in dimenzijski asortiment delo ni bilo lahko. Grupa za koordinacijo dela jeklarna-valjarna Bela je uspela v razmeroma hitrem času do neke mere preorientirati proizvodnjo. RO je skupno s strokovnimi sodelavci jeklarne in valjarne postopoma osvajal predelavo posameznih kvalit po novem tehnološkem postopku tako, da nam danes z ozirom na tehnologijo kot tako, ne bi bilo potrebno več vli-vanje jekla v 1000 kg bloke.

Problemi nastopajo tako v jeklarni kot na primer: slabo odlita šarža in neustrezni livni material, kakor tudi v valjarni kjer je osnovni problem zavaljanje materiala in premalo precizno rezanje glave in noge bloka na škarjah bluminga. Mišljenja sem, da je tudi mnogo subjektivnih faktorjev, ki vplivajo na dosedanje slabe izplene pri pet tonskih blokih. Probleme bomo lahko rešili le, če bo pri tem sodeloval sleherni neposredni proizvajalec v proizvodnji. Današnjega stanja ne moremo več reševati le z raziskovalnim delom. Smatram, da se tega dejstva po-

Težino in odgovornost dela najboljše ilustrirajo tudi stroški za osvajanje te proizvodnje, ki niso bili majhni. Uspeh je toliko večji, če predpostavljamo, da predstavlja predelava nerjavnega jekla v TVT osnovno surovino za bodočo proizvodnjo nerjav-čih HVT. To bo eden izmed specializiranih proizvodov naše železarnice v perspektivi.

Na področju izdelave nerjavnih HVT, smo dosegli optimalno kvaliteto z ozirom na agregate, ki so na razpolago.

Osvojena in postavljena je specifična tehnologija predelave ognjeodpornih prokronov (pred vsem prokron 10), ki daje v pogledu kvalitete dobre rezultate.

Delo na osvajanju proizvodnje ognjeodpornih ventilskih jekel prek valjarne na Beli je zaključeno. Glede na dosedanje format bloka 5 ton, je mogoča predelava treh kvalitet ventilskih jekel, s čimer lahko pokrijemo okrog 70 % potreb naše predelovalne industrije. Proizvodnja ostalih kvalitet bo pa mogoča le s predelavo polprodukta, nabavljenega v okviru slovenskih železarn.

Postavljena je tehnologija izdelave kvalitetnih hladno valjanih trakov. Proizvodnja je trenutno omejena z ozirom na pomanjkanje čistilnih kapacitet na Beli.

Dosti raziskovalnega dela je bilo usmerjenega v način izdelave jekla za direktno valjanje brama-trak odnosno

srednjo pločevino za prodajo. Tak način predelave jekla zahteva izredno visoko čistočo jekla, zato smo osvojili specifični postopek izdelave jekla v jeklarni.

Postavljeni so postopki toplotne obdelave jekla tako v kontinuirani peči v novem jeklovleku, kakor tudi valjarni Javornik. S tem v zvezi so bile izvršene tudi preiskave povečanja žarilnih kapacitet.

Izdelan je način programiranja vložka za valjarno 2400, ki pogojuje optimalne izplete pri valjanju v končno pločevino.

Dodajni materiali tako prašek kakor tudi žica so predmet obdelave strokovnih sodelavcev RO. Osvojen je široki asortiment praškov za avtomatsko varjenje. Žal pa sedanji improvizirani agregati ne dovoljujejo v kvalitetnem pogledu zadovoljive proizvodnje. Zato je sedanja proizvodnja mogoča le s tesnim sodelovanjem RO in strokovnim vodstvom obrata.

V kratkem bo zaključeno delo na osvajanju nove oplašene elektrode EVB 50 N, ki bo zelo dobrodošla v naši kovinski industriji in bo še povečala zanimanje za elektrode naše proizvodnje na tržišču.

Glede na vse večjo uporabo domačih agregatov za varjenja v zaščitni atmosferi CO₂, je raziskovalno delo usmerjeno v modifikacijo sedanje kvalitete VAC 60, kakor tudi v osvajanje žice za varjenje mehkejših jekel z

nižjo trdnostjo v kvaliteti VAC 50. Osvojena je tudi bazična elektroda EML 60 za varjenje visokovrednega jekla NIONICRAL 60.

Navedenih je bilo tudi nekaj problemov, ki so bili predmet obdelave raziskovalnega oddelka. Ni mogoče na tem mestu opisati vse dejavnosti. Razumljivo je, da nastopajo v proizvodnji že osvojenih artiklov različni problemi, ki so pa v mnogo primerih rezultat subjektivnih vplivov in premale pozornosti pri spoštovanju regulativov v proizvodnji.

Raziskovalno delo RO v bodoče

Poleg utrjevanja dosedanje tehnologije, bo delo raziskovalnega oddelka v bodoče usmerjeno med drugim v reševanje naslednjih problemov:

— reševanje problematike izplenov pri valjanju 5 tonskih blokov

— vprašanje izbire ustreznega formata kokile za vliivanje in valjanje visoko legiranih jekel

— osvajanje postopka odnosno priprave vložka za srednjo in lahko progo valjarne JVK I z namenom, da se ustavi proizvodnja težke proge in prekine z vliivanjem 1000 kg blokov v jeklarni

— osvajanje proizvodnje toplo valjanih trakov odnosno predpločevine za valjarno 1300 za kvaliteta jekla, dinamno in pocinkano pločevino s tem, da bi čim prej ustavili obratovanje ogrodka trio

— z ozirom na problematiko neenakomernosti kvalitete patentirane žice se postavlja tehnologijo patentiranja in izdelave jekla

— vlečenje nerjavnega jekla v žico tankih dimenzij

— osvajanje novega avtomatskega jekla ATS 80 EKSTRA

— osvajanje polavtomatskih jekel za poboljšanje in cementacijo

— osvajanje dodatnega materiala za avtomatsko varjenje visokovrednih konstrukcijskih jekel

— osvajanje proizvodnje nerjavčih jekel specialnih kvalitet z minimalno koncentracijo ogljika brez stabilizatorjev

— osvajanje nove tehnologije vliivanja jekla v jeklarni z ozirom na homogenost, izplen in površino

— osvajanje proizvodnje tanke in srednje pločevine v valjarni 1300 iz TVT z ozirom na izplen

— razširitev asortimenta proizvodnje dodatnega materiala za avtomatsko varjenje in oplaščenih elektrod

NOVA KVALITETA AVTOMATSKEGA JEKLA ATS 80 EKSTRA

Sodelavcem raziskovalnega oddelka je uspelo osvojiti najsodobnejšo tehnologijo izdelave mehkih avtomatskih jekel ter izdelati novo kvaliteto ogljikovega avtomatskega jekla z visoko obdelovalnostjo ATS 80 ekstra.

Novo jeklo ATS 80 ekstra ter tehnologija izdelave jekla sta rezultat obsežnih laboratorijskih preiskav na raziskovalnem oddelku ter dolgotrajnega proučevanja tujih dosežkov na tem področju.

V novem jeklu so do popolnosti izkoriščene vse možnosti, ki nam jih dajejo avtomatski dodatki žveplo ter fosfor in dušik.

Nova tehnologija jekla, katere osnova je pomirjenje jekla z manganom in žveplom, je zelo enostavna ter omogoča veliko stabilizacijo proizvodnje mehkega avtomatskega jekla.

Z osvajanjem te tehnologije je odprta pot za hitri razvoj super avtomatskih jekel z avtomatskimi dodatki svinca, bizmuta in telurja.

Anton Razingar, dipl. inž.

— prepihovanje jekla z argonom

— obdelava jekla s sintetično žlindro

Opisanih je nekaj problemov ali nalog, ki bodo v bodoče predmet raziskav raziskovalnega oddelka. Čeprav bi bilo željeno, da bi se raziskovalno delo odvijalo po navedenem raziskovalnem programu pa predpostavljamo, da bodo tudi v bodoče, tekoči problemi v proizvodnji nakazano smer raziskovalnega dela do določene mere spremenili.

VPRAŠANJE: Ali sta glede na opisane rezultate, ki predstavljajo uspehe RO in strokovnega kadra v Železarni, sedanji pesimizem in črnogledost upravičena?

ODGOVOR: Mislim da ne. Iz navedenih podatkov je razvidno, da smo v tehnologiji dela v mnogočem uspeli. Poudariti pa moram, da v proizvodnji ne dosegamo dosledno tistih rezultatov, katere ugotavljamo pri osvajanju proizvodnje določenega artikla odnosno v času, v katerem strokovni sodelavci RO proizvodnjo še spremljajo. Ta ugotovitev ponovno kaže na odnos neposrednih proizvajalcev do dela in dokazuje, da problemov in proizvodnje ni mogoče urejevati samo z regulativi ter da je subjektivni faktor v proizvodnji še zelo močan. Iz tega sledi, da je bodočnost Železarnice in usmeritev nadaljne proizvodnje v veliki meri odvisna od vestnosti našega skupnega dela. Mišljenja sem, da je rešitev v tem, da se proizvajalce ki nočejo ali ne morejo razumeti, da je od njih samih odvisna bodočnost Železarnice in kvaliteta naših izdelkov, izloči iz neposrednega proizvodnega procesa. Temu primerno je pa potrebno nagraditi tiste proizvajalce, ki se držijo v proizvodnji postavljene tehnološke discipline.

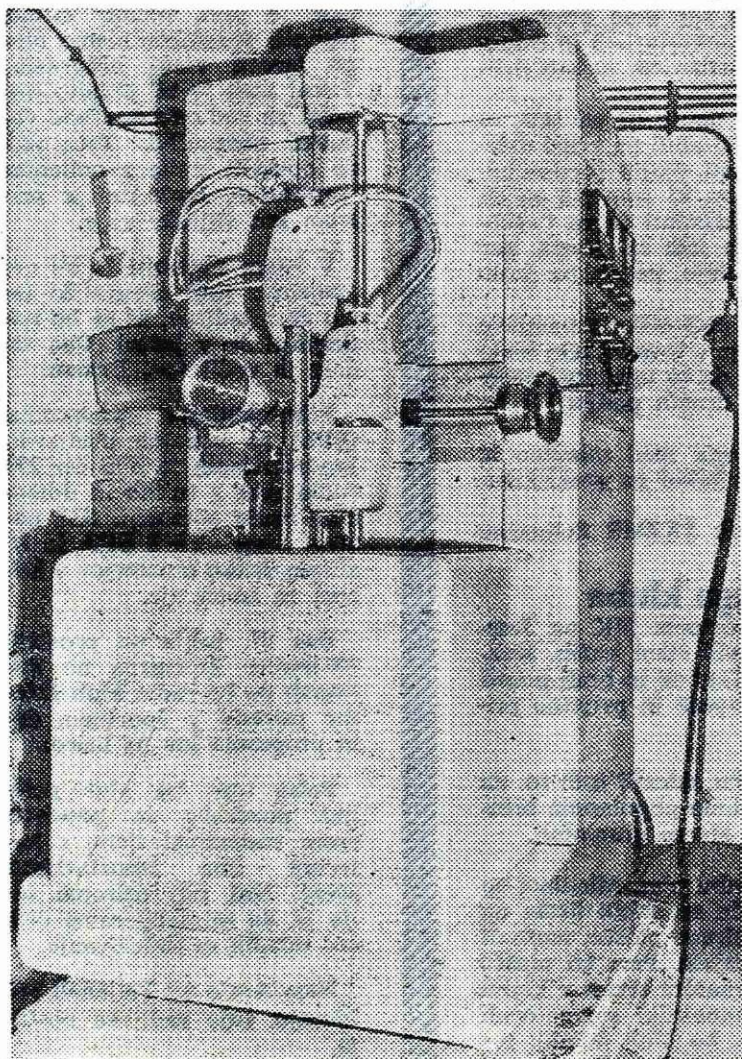
VPRAŠANJE: V sanacijskih prizadevanjih delovnega kolektiva, n. pr. pri izdelavi programov sanacije nerentabilnih enot ali proizvodov

idr., kakor tudi pri iskanju najboljših razvojnih rešitev, ima vaša služba še posebno velike naloge. Ali vaša kadrovska zasedba in sploh struktura službe ustreza tem obsežnim in odgovornim nalogam?

ODGOVOR: Mišljenja sem, da je sedanja organizacijska oblika celotnega OTKR zadovoljiva. Postavljene so tudi naloge posameznih oddelkov. Žal pa ugotavljam, da je pomanjkanje strokovnega kadra tako v OTKR kakor v neposredni proizvodnji tako, da je stanje že kar zaskrbiljujoče. Raziskovalni oddelki smo z reorganizacijo podjetja v začetku leta, na drugi strani pa zaradi odpovedi posameznih strokovnih sodelavcev, strokovno zelo osiromašili. Glede na stanje strokovnega kadra v proizvodnji smatram, da je bila premostitev strokovnih sodelavcev na druga delovna mesta upravičena. Nujno pa je, da se raziskovalnemu oddelku čim prej dodeli ustrezni strokovni kader. Mišljenja sem, da je sedanje število strokovnih sodelavcev RO odločno premajhno in ni mogoče zahtevati niti pričakovati, da bo RO sposoben v bodoče reševati problematiko tako, kot bi bilo pričakovati.

Pomanjkanju strokovnega kadra se pridružuje še dejstvo, da je RO danes preveč obremenjen z reševanjem takih problemov v redni proizvodnji in intervencijami, katere bi morali reševati bodisi strokovni kadri v obratih bodisi OTK na osnovi postavljenih regulativov.

Z reorganizacijo OTKR se mora OTK predvsem pa kvaliteta kontrola povezati pri delu z raziskovalnim oddelkom. Tako metalurgi kot kemiki morajo bolj aktivno sodelovati pri reševanju problemov, ki so v glavnem posledica nespoštovanja regulativov, ali neodgovornosti posameznikov pri delu. Take probleme mora OTK ne samo registrirati temveč tudi samostojno reševati. Le tak način dela bo omogočil raziskovalnemu oddelku izpolnjevanje nalog, ki so mu zaupane.

Elektroerozijski stroj za rezanje utrjenih kovin

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

Jesenice—Beograd—Budimpešta—
Moskva

(6. nadaljevanje)

V programu je bil tudi ogled panorame Borodinske bitke. Vse je zvenelo nekako tuje kje, kako in kaj pravzaprav bomo videli.

Z avtobusom smo se odpeljali do »prizorišča« Borodinske bitke, muzeja in panorame, ki sta v mogočni okrogli stavbi dograjena leta 1962. Stavba je visoka 115 m v premeru 15 m. V spodnjem nadstropju kjer je muzej so razstavljena platna ruskih vojskovodij, goreče Moskve, katero so zažgali sami Rusi, orožje premaganih Napoleonovih vojakov, prapori, oprema vojske, olja, ki prikazuje umik Napoleona iz Rusije v hudi zimi, kjer je izgubil nekaj tisoč vojakov. Na zidu visijo tudi slike 18 generalov, ki so sodelovali v Borodinski bitki pod vodstvom maršala Kutuzova. Najmlajši general v Sotri na Borodinskem polju nedaleč od Moskve je imel komaj 28 let. Na enem izmed portretov je tudi vojak Milo Rodič, ki se je boril proti Napoleonu v vrstah maršala Kutuzova. Muzej in panoramo so odprli leta 1962 ravno ob 150-letnici bitke pri Borodinu.

Zgornji del muzeja je prostor, katerega premer je 15 metrov. V krogu je platno težko 5 ton, na katerem je upodobljena bitka pri Borodinu, mestecu oddaljenemu od Moskve 24 km. Dogajanje je upodobljeno 7. septembra 1912 ob 12.30 uri po moskovskem času. Panorama je delo Francoza arhitekta-umetnika N. Helfricha in petih pomočnikov, ki so rabili za delo 12 mesecev, nekaj časa je delo težko pet ton viselo v leseni stavbi, katero pa so kmalu porušili in platno shranili do leta 1962, do otvoritve muzeja in panorame. Samo na ploščadi sredi dogajanja Borodinske bitke, ki s posebnimi svetlobnimi efekti doseže, da imaš občutek, da si sredi bitke in imaš razgled do štirih kilometrov na bojišče, kjer sta v najhujšem spopadu Napoleon s svojimi vojniki in konjenico in maršal Kutuzov s svojimi vojniki. Zaradi napake Napoleona in njegovih vojskovodij so Francozi izgubili to pomembno bitko, s katero so imeli priložnost potolči Ruse, nedaleč od Moskve. Zgodovinarji pravijo, da zaradi zavlačevanja Napoleonove konjenice v ozadju bitke, je bil Napoleon hudo poražen pri Borodinu.

Vračamo se z metrom, najlepšim na svetu in se pariški lahko skrije, kar se tiče čistoče, svežega zraka in sploh čudovitih metro postaj. Moskovski metro so gradili od 1931. do 1934. leta v dveh nadstropjih in ima čez 60 čudovitih postaj, od katerih je ena lepša od druge.

Popoldne si ogledamo še mogočno univerzo, največjo na svetu; sploh pa se Moskovčani radi pohvalijo s pridevkom naj, naj, naj...

Univerzo so gradili v letih 1949—1953 in je največja univerza na svetu. Oleg nam da majhno primerjavo: če bi bil v vsaki sobi en dan, bi ostal v njej več kot 18 let. Studentje imajo v stavbah vse: trgovine, gledališče, kinodvorane, pedavalnice, skratka vse, kar rabi povprečni študent za življenje. Bivanje na univerzi je za ruske študente izredno poceni. Pred stavbo srečamo slučajno grupo japonskih učenjakov v narodnih nošah. Navdušeno planejo iz avtobusa. Fotoaparati škrlcajo, prijazni, simpatični Japonci pa se prijazno nasmihejo in nam pozirajo in kako nam ne bi, ko pa naša dekleta zavidljivo pogledujejo večno smehljajoče moške vzhajajočega sonca. Zahvalimo se jim z dvema besedama hvala — ADIGATO in nasvidenje — SAJONARA...

Nato se odpeljemo dalje na že vnaprej najavljeni obisk pri mladini v Moss film. To je največja filmska hiša Evrope — evropski Hollywood, ki ima čez 60 paviljonov za snemanje filmov. Lahko se zahvalimo in istočasno pohvalimo Olega, ki nam je zrežiral in organiziral obisk v Moss-filmu z njihovimi Komsomolci, ki so nas sprejeli zelo prijazno. Prostorji Moss filma so grajeni v dolžini nekaj kilometrov, ateljeji, prostori za zunanje posnetke, poslopja, v katerih so vsi prostori z vsemi napravami kar rabi danes filmsko podjetje, največje v Evropi. Predsednik Komsomola z ostalimi mladinci nas je vodil najprej v paviljon, kjer so se ravno pripravljali na snemanje koprodukcijskega filma z Italijani in Amerikanci o življenju Čajkovskega. Spoznali smo režiserja, katerega ime pa sem žal pozabil. Povedal nam je, da je snemal že v Beogradu in bil celo navdušen nad Jugoslavijo. Pot smo nadaljevali po dolgem hodniku, polnem kulis. Mimoidoči so nas presenečali vsi oblečeni kot iz časa carske Rusije (plemiči, dvorske gospe, vojaki). Pohiteli smo za njimi v ogromni studio, kjer so ravno končali s snemanjem filma, ki prikazuje izgon ruskega plemstva po zmagi oktobrske revolucije. Glavno vlogo v filmu igra Lavravl, igralec, ki je igral glavno vlogo v filmu Bratje Karamzovi. Za pogovor ni več časa, glavnemu igralcu se mudi še med pogovorom si snema brke in se opravičuje, da ga ura neusmiljeno preganja. Čez nekaj ur ima gledališko predstavo, pred tem pa še dva sprejema, tako da je nje-

gov delovni dan en sam tek sem in tja. Močni reflektorji ugašajo, kameramani brundajo, komentirajo, režiser daje tajnici režije zadnje napotke za naslednji dan, fotograf dela še zadnje posnetke. Kulisarji se oddahnejo, statisti snamejo težke čelade plemiških vojakov, sablje, bodala in ščiti zgrmijo v kot, vsi si oddahnejo, kako se ne bi, zadnji kader so ponovili šestkrat in to niso mačje solze. Poslovimo se od prijaznih filmskih delavcev in jo ubremo naprej do tonske dvorane, kjer nam pokažejo montažo oziroma, kako ton prilagodijo filmu. Delo za možne živce. Enkrat ni vseh tonskemu mojstru, drugič drugemu in vse to se ponavlja dokler se ne doseže zadovoljiv tonski učinek. Pot nadaljujemo zunaj po parku, kjer je prostor za koskaderje — dvojnike glavnih igralcev v nevarnih vlogah. Na prostoru so napol razbiti avioni, stolčeni avtomobili, velike makete mest, tankov, posameznih gradov itd. Skratka na tem prostoru je vse za snemanje trikov in posnetkov s koskaderji. Sledi obisk muzeja Moss-filma, v katerem nam prijazni direktor muzeja Aleksander Dovidovič odgovarja na vprašanja oziroma nam na kratko pove zgodovino Moss-filma največje filmske evropske hiše, ki izdelava letno 54 filmov. V muzeju so shranjena tudi mednarodna priznanja ruskemu filmu. Kar 120 mednarodnih priznanj, plaket, diplom in pokalov je v muzeju.

Moss-film delijo na sedem oddelkov: dokumentarni, zabavni, poučni, kriminalni...

Na koncu obiska nas peljejo skozi največjo maskirnico. Kaj vse nastaja tu pod izkušenimi rokami maskerjev.

Interesentom za letovanje v ČSSR

Se vedno se lahko prijavite za letovanje v ČSSR. Uradne ure na PK ZMS železarne Jesenice pri Jelenju so v torek, 29. julija, v petek 1. avgusta in v torek 5. avgusta od 17. do 19. ure. V teh treh dneh je treba obvezno prinesiti denar, dobili pa boste tudi potrebne informacije.

1. avgusta ob 19. uri bo sestanek vseh udeležencev letovanja v ČSSR. Sestanek bo pri Jelenju. Udeležba je nujna in obvezna. Vse ostale informacije dobite isti dan dopoldan na tel. 269.

Zadnja seja sekretariata PK ZMS Železarne

Na zadnji seji, 17. t. m., smo najprej govorili o delovnih akcijah, ki smo jih že izvršili, in ki se niso najbolje obnesle. Bilo je precej problemov z mladinci, ki po končanem delu niso dobili takoj denarja in so mislili, da ga sploh ne bodo dobili, vendar se je to tudi uredilo. Govorili smo tudi o finančnih sredstvih, kjer je bilo nekaj nepredvidenih stroškov. Največ stroškov smo imeli z delegacijo iz železarne Poldi iz Kladnja — ČSSR. Na seji smo predlagali tudi, da se skliče skupna seja našega sekretariata in sekretariata ZK, da bi se pogovorili o dosedanjem našem delu in o delu v prihodnje.

Zamenjava praktikantov kot smo ugotovili na seji, ni potekala v redu, ker so posamezniki pozabili na svoje dolžnosti in so odšli v ČSSR brez vednosti svojih predstojnikov. Tako je nastalo nekaj problemov, ki smo jih začeli odpravljati šele sedaj, ko so bili praktikanti že na Češko-slovaškem. Ti primeri so nam bogata šola za drugič, ker ne bomo zaupali več ljudem, ki obljubijo, potem pa pozabijo na svojo dolžnost.

Pred nami je odhod prve skupine počitniške zamenjave mladincev na letovanje v ČSSR. Ker je v tovarni zelo malo interesa za to letovanje smo sklenili, da to ugodnost cene nega letovanja nudimo tudi mladini drugih podjetij z Jesenic.

Upamo, da bo počitniška zamenjava med mladino iz ČSSR in našimi mladinci bolj uspela kakor pa praktikantska zamenjava.

Na seji smo predelali še pravilnik PKZMS Železarne Jesenice.

Novice iz mladinskega kluba

V nedeljo, 20. julija, je bil v prostorih MK na Jesenicah literarni večer, ki so ga pripravili člani kluba. Izvajali so odlomke iz Klinarjeve Rdeče Kantate in brali pesmi sodobnih pesnikov. Program je bil kratek in prijetno pripravljen in sestavljen.

Med drugim so v mladinskem klubu sklenili tudi to, da ne bodo točili več niti piva, ampak samo popolnoma brezalkoholne pijače. Dobili so tudi nov stereo gramofon.

V soboto, 19. julija pa je bil v klubu ples. Mladinci so s seboj prinesli plošče in že ob vходу so dobili listke na katere so potem, ko so bile reproducirane plošče, napisali naslov popevke, ki jim je najbolj ugajala. Prve tri plošče so bile tudi nagrajene. Če se bodo nekatere stvari v klubu uredile in če se bodo nekateri posamezniki spametovali ali pa ne bodo več obiskovali kluba, bo klub mladih res postal prijeten kotic, kamor bodo mladi radi prihajali v prostem času.

Radio klub Železar na proslavi 100 - letnice Železarne na Poljanah z lovom na lisico

Delo radio kluba Železar postaja vedno bolj pomembno zlasti pri izobraževanju mladih. Težave, katere odpravljamo z vztrajnim delom in prizadevanjem vseh članov, so vedno manjše.

Hvaležni smo za razumevanje in podporo vseh pristojnih v Železarni in v SOB Jesenice.

Upamo, da se bo radio klub Železar ob takem razumevanju in podpori razvil na svojem področju dela v pomembnem član pri vzgoji mladih.

Lepo bi bilo, če bi odbor Ljudske tehnike imel v svojem seznamu tudi radio klub Železar in ga vodil kot enakovreden člana ljudske tehnike na Jesenicah. Mogoče smo premo glasni v naših zahtevah.

Da nam kdo res ne bi očital nedelavnosti bom v nekaj stvkih poizkušal opisati naše delo in prizadevanja,

Ob začetku leta je bil organiziran tečaj za TV in radio tehniko, ki je trajal do spomladi. Tečaj je vodil inž. Bernard. Tudi praktičnega dela je bilo, vendar zaradi hladnih prostorov nismo mogli izvesti vsega programa. Takoj nato je bil organiziran tečaj za radio-telegrafiste vojaške obveznike. Tečajniki so opravili izpite z odličnim rezultatom. Izpit jim je priznan kot vojaške vaje.

V istem obdobju je bil organiziran tudi telegrafski tečaj za mladince, ki se bo nadaljeval še v jeseni. Oba tečaja je vodil tov. Erman.

Primopredajna sekcija (PPS) se uspešno uveljavlja. Izpostavljenih je bilo čez 250 radio zvez s tujino in domačimi radio amaterji. Naš pozivni znak Yu 3 DNA je že slišalo veliko amaterjev v Evropi in izven nje.

Dne 27. julija na proslavi 100-letnice Železarne na Poljanah pa bo radio klub Železar priredil v športnem delu programa lov na lisico.

Poleg tega bo klub pošiljal pozdrave iz proslave vsem radioamaterjem, s katerimi ima izpostavljene zveze. Naš cilj oziroma želja je, da zainteresiramo čim več mladih za sodelovanje.

Nasvidenje na Poljanah pri iskanju tuje radijske postaje.

Fr. Gracer

Sestanki delovnih skupin

Predelovalni obrati — žarilnica, dnina Uršič

Vodja delovne skupine je na sestanku dne 13. junija najprej obrazložil vsebino in pomen novih samoupravnih organov, nato pa so obravnavali problematiko obrata. Med razpravo so poudarili pomen varnega dela na delovnih mestih in se zavzemali za večji red v obratu. Zbrani delavci so opozorili na nekatere probleme, ki jih bo treba urediti in predlagajo ostrejšo mere proti tistim sodelavcem, ki svojih delovnih obveznosti ne opravljajo tako kot je treba. Žarilci, ki so zaposleni pri konti peči, so opozorili, da bo treba popraviti navijalce. Tovariš Kenda bo dobil odgovor na vprašanje, če je tudi za žarilnico predviden beneficiran delovni staž, na prihodnjem sestanku.

Strojne delavnice — ključavničarji — dnina Filej — Koblar

Na skupnem sestanku dne 16. julija so delavci obeh delovnih skupin oziroma izmen obravnavali problematiko nagrajevanja in zahtevali več pojasnil. Zakaj osebni dohodki ne dosegajo poprečja strojnega vzdrževanja. Zakaj drugim firmam za različne usluge plačujemo v taki višini, da lahko svojim delavcem izplačujejo večje osebne dohodke kot pri nas v železarni. Delavci bi radi dobili odgovor na vprašanje, kdaj bodo popravljeni instrumenti za formiranje mase osebni dohodkov. Menijo, da je nepravilno, če je njihov osebni dohodek odvisen od proizvodnih enot, saj so vzdrževalci, ko imajo remonte in najtežje naloge, prikrajšani, ker takrat v proizvodnih obratih ni proizvodnje.

Strojne delavnice — dnina Urh

Najprej je vodja delovne skupine obrazložil vsebino dela novih samoupravnih organov. Prednost je v tem, da bodo delavci informirani o vsem, prav tako pa bodo lahko sami razpravljali o problematiki. Razpravljali so še o nalogah delovne skupine, o disciplini ter o možnostih za prehod na skrajšani delovni čas, seveda da bi ob enakopravnem delu imeli tudi enake osebne dohodke.

Strojne delavnice — dnina Thaler

Sestanek so imeli 16. julija. Beseda je tekla o pomenu ter pristojnosti delovnih skupin, o nagrajevanju in kadrovski problematiki. Na sestanku je bilo prisotnih 14 delavcev iz popoldanske iz-

mene. Govorili so o pravilni pripravi dela, disciplini ter o normiranju. Strinjajo se z nagrajevanjem prek cenikov, in menijo, da bi v primeru, če bi jih ukinili, le nazadovale namesto napredovale. Na sestanku je bilo poudarjeno, da je novemu vodstvenemu kadru v delovni enoti in obratu treba nuditi vsestransko pomoč. Na prihodnjem sestanku pa nameravajo obravnavati probleme v delavnici. Sodelavci se s predlaganim načinom dela samoupravnih organov strinjajo, saj bodo lahko na sestankih opozarjali na morebitne probleme ter aktivno sodelovali pri reševanju tekoče problematike.

Priprava za združitev slovenskih železarn v združeno podjetje

V okviru slovenskih železarn že dalj časa tečejo priprave za združitev vseh treh železarn. Te priprave so enkrat bolj, drugič manj intenzivne. Kaj vse je vplivalo v teh letih na te priprave, je težko opisati. Med te vplive lahko brez dvoma prištejemo: težki gospodarski položaj, v katerem so bile in se trenutno še nahajajo železarne, spreminjanje koncepcije o bodočem podjetju ali naj bo le-to enotno ali le združeno podjetje, integracijsko gibanje v jugoslovanskem in svetovnem gospodarstvu, spremembe ustavnih določil in zakonskih predpisov, ki se nanašajo na podjetja, razvoj samouprave in organizacije podjetij, razvoj tehnike in tehnologije ter v zvezi s tem opredelitve na področju specializacije proizvodnje itd. Ti vplivi so se odražali tudi pri pripravljanju dokumentacije za ustanovitev novega podjetja slovenskih železarn. Na pripravah dela pod vodstvom koordinacijskega odbora več skupin. Ena izmed skupin v kateri tudi jaz sodelujem ima nalogo pripraviti osnutke samoupravnih aktov.

Izhodišče za delo te skupine je bila prvotna koncepcija o bodočem podjetju. Po tej koncepciji, ki smo jo zagovarjali zlasti na Jesenicah, bi integracijo izvršili z zlitjem vseh treh železarn v enotno podjetje. Za to obliko bodoče organizacije podjetja je naša skupina pripravila najprej teze za statut novega podjetja (izdelali so ga v železarni Ravne) in prvi osnutek sistema oblikovanja in delitve dohodka v enotnem podjetju ter ekonomskih odnosov med tovarnami podjetja. Že prve razprave okrog teh zamisli o bodoči ureditvi podjetja so pokazale, da ni realnih pogojev, da bi iz treh do sedaj samostojnih železarn ustanovili že v prvi fazi integracije enotno podjetje, z ugotavljanjem dohodka na nivoju podjetja.

Strojne delavnice — dnina Šilar

V konstrukcijski delavnici je imela delovna skupina izmene Šilar, sestanek 18. julija. Na dnevnem redu so bila kadrovska vprašanja v obratu, govorili pa so tudi o remontih izven obrata. Glede kadrov je stanje v delavnici kritično. Manjka 15 ljudi. Z ozirom na nove delovne obveznosti, so predlagali nabavo nove večje stiskalnice. Popraviti je treba vrtni stroj ter nabaviti stroj s smirkovo kolutjo za rezanje profilov. Popraviti bo treba tudi sekator za avtogensko rezanje debele pločevine.

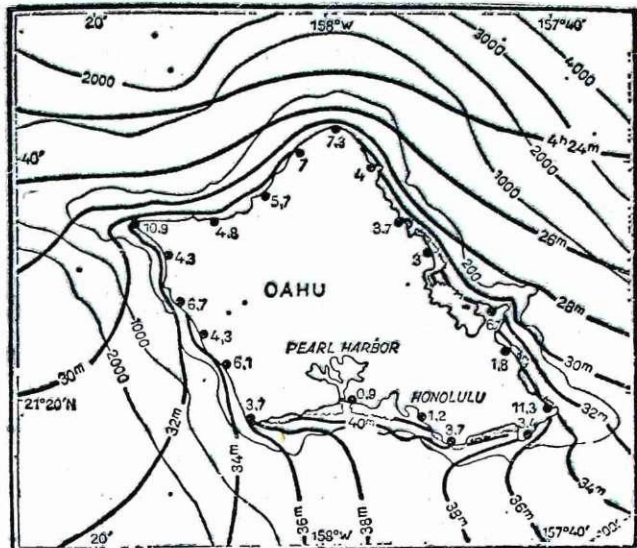
Vse poznejše razprave so pokazale, da je realnejše programirati združevanje po fazah. Rezultat takih gledanj je sedanja koncepcija o bodočem podjetju, po kateri se z integracijo ustanovi združeno podjetje slovenskih železarn, v okviru katerega obdržijo dosedanje železarne, kot bodoče tovarne, široko poslovno samostojnost.

Naša skupina v kateri sodelujejo predstavniki vseh treh slovenskih železarn, je pripravila za bodoče združeno podjetje osnutek pogodbe o spojitvi treh železarn v združeno podjetje ter osnutek statuta združenega podjetja. V osnutku pogodbe je obdelan status združenega podjetja in njegovih tovarn, medsebojni ekonomski odnosi med tovarnami, oblike in organi samoupravljanja ter njihove pristojnosti in dolžnosti, organizacija, naloge, dolžnosti in pristojnosti direktorije združenega podjetja, predmet poslovanja posamezne tovarne, sistem oblikovanja dohodka in njegove delitve itd. V osnutku statuta je obdelan pravni položaj združenega podjetja in tovarn, organizacijska struktura podjetja in tovarn, vloga direktorije združenega podjetja, samoupravljanje v podjetju, poslovni in ekonomski odnosi v podjetju, medsebojna delovna razmerja, samoupravni akti itd.

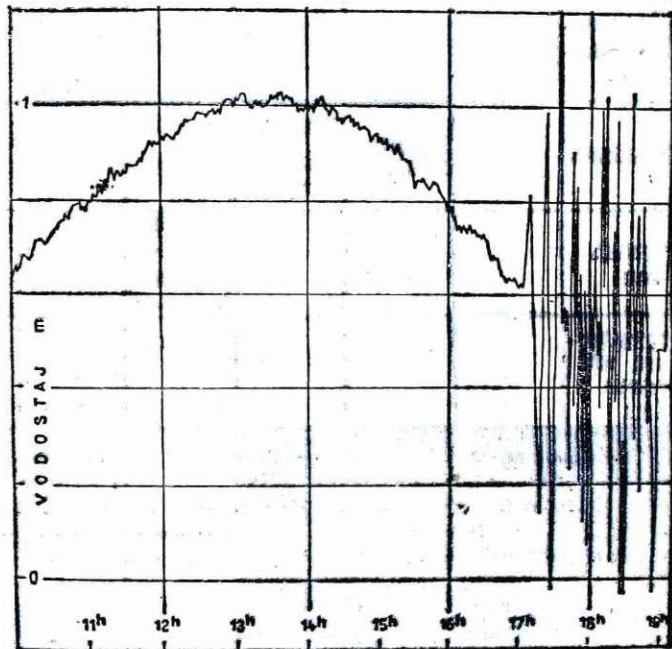
Osnutek pogodbe o spojitvi in osnutek statuta bosta dana v javno razpravo delovnim skupnostim vseh treh železarn v času priprav na referendum, na katerem bomo glasovali o združitvi. Pogodbo o spojitvi bodo sprejeli delavski sveti železarn na osnovi izida glasovanja na referendumu, medtem ko bo statut sprejel delavski svet združenega podjetja šele potem, ko bo do združitve prišlo in bo izvoljen prvi delavski svet združenega podjetja.

Ko se majejo tla

(10. nadaljevanje)

Slika 10. Razpršitev potresnih valov »tsunami« okrog otoka Oahu

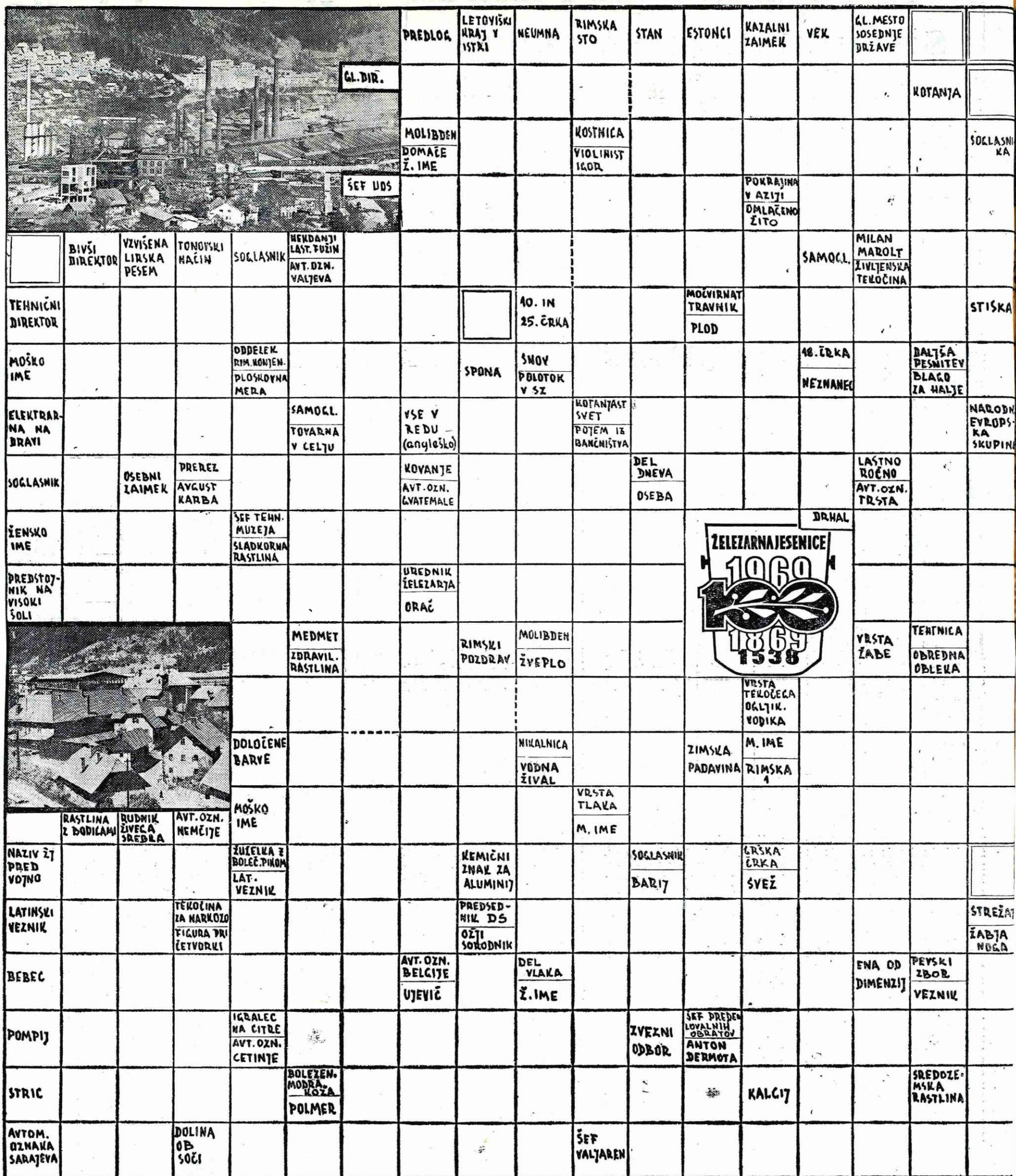

Slika 11. Registracija potresnih valov »tsunami« pred otočjem Honolulu

Razprostranjenost potresnih predelov — potresno najbolj aktivni je Cirkumpacifiški predel. Njegov vzhodni del obsega Aleutsko otočje z zapadno obalo Severne in Južne Amerike vključno Karibsko in Antilsko področje, otočje Galapagos in podmorski greben otoka Rapa Nui. Na južni strani prehaja preko otoka Južne Georgije in otočja Južni Sandwich. Zahodni del Cirkumpacifiškega pasu je sestavljen iz dveh odcepov. Prvi odcep se razteza od Nove Zelandije proti skupini otokov Tonga in Melanezije do zahodne obale Nove Gvineje, kjer se obrne proti severovzhodu preko otokov Halmahere, Karolinskih otokov, Marijanskih otokov do Kurilskih otokov in Kamčatke. Drugi odcep se loči od prvega v centralni Japonski ter prehaja preko skupine otokov Kyushu otoka Taiwana (Formosa) Filipinskih otokov, Celebesa ter vzdolž Velikih in Malih Sundskih otokov do Nikobara in Andamanskega otočja. Pri Cirkumpacifiškem potresnem predelu so značilni planinski venci, ki se raztezajo ob obrobju Tihnega oceana. Značilno je predvsem to, da je njih konveksna stran obrnjena proti Tihemu oceanu (izjema so le Karibski in južno Antilski planinski venci — ki so obrnjeni proti Atlantskemu oceanu) in da se ob tej strani pojavljajo že globokomorski grebeni. Za ta predel so značilni potresi, delujoči vulkani in neprestane tektonske spremembe.

V področje pogostih potresov spada tudi mediteranski in transazijski predel z zelo aktivnim področjem alpidov. Izhaja iz Burme preko planinskih masivov južne Azije in mediteranske Evrope (vključno Kavkaz in Krim) ter se zaključuje pri Azorskih otokih.

Vzhodno-afriška prelomnica poteka od severnega dela jezera Hyasa preko srednjega dela Etiopije do Adenskega zaliva, ter vzdolž zahodne obale Rdečega morja skozi Izrael in Jordanijo.

— Nagradna križanka —

ASNI- KA					NIZ SORTA	POJEM V NOLOMETO	AZIJSKA BRŽAVA	JANEŽ ROZMAN	ODVET- NIK	SOGLAS.	ENA OD PROJEKCIJ	KLIC	BUDISTIČ- NI MENIH	IME ČRKE	PRIMI- TIVNO OROŽJE	ZVEZA	
	LASTNIK PUŽIN NA STABI SAYI									MITOLOŠKI BOG							
	100							BREZ NEVAJNOSTI						AVT.OZN. KUTINE			
SKA	RAJIT	ODVAJANJE	PRELIV	ELZA KASAR				KAZALNI ZAJMEK						AVT.OZN. KLICA			
	SI REKTOR					IZVRŠI- LEC DEJANJA									VEZNIK		
	DNE TOKAR														ZVIŠ. GLAS- BENA MOTA		
LODN- OPS- PINA		OBDOBJE			ČAČAK	METAL. ŠOLA		ANTON JAMNIK				SAMOGL.		BAJE = SLOVJE			
		SOGLAS.				DUŠIK											
	VI REKTOR							TELUR				VRSTA					
BESNO ELO	SRH					ZMRZNJENA VODA			VLADAR- NI NALIV								
	NEMŠKA TOVARNA					IZDELOV. PASOV			PREČEN DRG								
		KONTJSKA SILA			TLA			 CE TUNG		AVT.OZN. VARLOV- CA							
LEŽAJ SJA SJA		TEŽA EMBALAŽE			OBDELAN DEL NJIVE												
			POD				Ž. IME										
							KISIK					RAČUN					
AL, KI E POD MLJO			ODZVOK ODMEV														
			SOGLASN.														
EDSEJ DIK. ŠAH ŽJ	DEL POSTELJ = NINE					PRIMOR = SKA JED ANTON OCVIRK						LOPAR					
AL, KI E POD MLJO	GLAVNO MESTO TURČIJE						HIMALAJ = SKA KOZA	VEZNIK ZLATNI = NAR			MESTO V ITALIJI						
AL, KI E POD MLJO	MESNATA BOLEZENSKA TVORBA	EDVARD KARDELJ	OGLJIK VAŽNO ŽIVILO		SOGLAS- NIK	ODD. TEHM. ZAJČITE EISENHU- WER			KORUZNA JED LETNI GOZDNI POSEK								
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	
AL, KI E POD MLJO																	

»Globoko ginjeni stojimo ob mrtvaškem odru dveh mož, ki sta padla kot mučenika za svobodo in srečo te dežele... Lukman je že v mladosti začel sodelovati z narodnim socializmom. Po verolomnosti beogradske zarotniške vlade ga je naše zaupanje poklicalo k vodstvu občinske uprave. On je pač osebno poznal vsakega prebivalca...«

Za Nemce je bilo pač najvažnejše, da je Lukman osebno poznal vsakega domačina. Zakaj je bilo to važno, ni potrebno še enkrat omeniti. Povem naj samo še to, da je nek uslužbenec občinske uprave po smrti našel v predalu Lukmanove pisalne mize spisak 70-tih ljudi, ki jih je nameraval Lukman predlagati za zapor in ustrelitev. Ker je bil uslužbenec sam na tistem spisku, ga je hitro sežgal. To zgodbo je kmalu po vojni uslužbenec sam pripovedoval partizanu, ki je Lukmana ustrelil. Nemci so se za to dejanje maščevali nad nedolžnimi ljudmi. Objavili so seznam 50 talcev. Čeprav so prek letakov oznanili, da so talci že bili ustreljeni, ni to ustrezalo resnici. Odpeljali so jih v razna taborišča in le eden s tega spiska je še danes živ (to je Aleš Jelenc, ki zdaj živi v Ljubljani). Talce so prvotno nameravali ustreliti na Jesenicah, na kraju, kjer je bil ubit Lukman. Ustrelitev so začasno preložili menda na željo Lukmanove žene; morilski posel so opravili v nemških taboriščih.

Ocena jeseniških obrtnikov

Tehnični muzej Železarne, oddelek NOB, hrani občinski arhiv iz vojnih let. Nemška občinska uprava je sestavila seznam vseh jeseniških obrtnikov. Na seznamu je 278 obrtnikov. Župan Lukman je kasneje lastnoročno v rubriko »opomba« pripisal moralno politično oceno za vsakega obrtnika s predlogom, ali naj se obrt dovoli, zapleni ali pa odda drugemu v najem. Navajam nekaj ocen iz obširnega seznama (če pa kdo od jeseniških obrtnikov želi zvedeti, kakšno oceno mu je dal Lukman, naj se zgleda v tehničnem muzeju):

PAAR JOŽICA (živi v Beljaku): dostojna, zanesljiva, zelo marljiva, prijateljica Nemcev, mož nemške narodnosti.

REKAR ALOJZ, Javornik: Divji lovec, rdeč, rad pije, mesarijo zapreti.

FILAC VILKO, Jesenice: fotograf, sokol, mogoče prikrit komunist, ker so ga le-ti često obiskali, preseliti v Nemčijo, zaenkrat pa ga pustiti;

PAVEL DEMAG, Javornik: brivec, nezanesljiv, divji lovec, ekstremni komunist, lokalno zapreti;

GOSTILNA PRI JELENU: komunistična jazbina, lokalno zapreti in ga voditi naprej kot obratno kuhinjo za železarno;

TRAVEN IVAN, Javornik: trgovec, pošten, dostojen, oče umerjeno sovražen do Nemcev, otroci vodijo trgovino in so ekstremno sovražno razpoloženi proti Nemcem; lokalno zapreti.

KRALJ IGNAC, Javornik: trgovec, komunistični vodja, pobegnil (opomba: Kralj je pred vojno delal v železarni. Bil je delavski zaupnik, član SMRJ, vedno napreden. Pred vojno so ga preganjali. Pred vojno so ga pregnali v Bilečo. 1941. leta je šel v partizane. Na Dolenjskem je bil zajet in ustreljen kot talec).

KRAŠOVEC MARIJA, Jesenice: poseduje trgovino s kolesi in šivalnimi stroji. Je dostojna, nezanesljiva, mož ekstremni komunist, sedaj v taborišču Kraut. Trgovina je razprodana, odvzeti dovoljenje za obrt.

Tako bi lahko nadaljeval, dokler ne bi objavili vseh 278 obrtnikov, ki so na seznamu. V tem primeru nas le zanima, kakšna je bila nemška ocena tega ali onega obrtnika. Želim le dokazati, da je bil Lukman močna oseba nemške fašistične administracije. Na njegov predlog so zapirali lokale, zapirali in streljali občane. Lukman je bil nacist z dušo in telesom.

FLORJAN MAJHEN je bil spremljevalec Matoha

Osebnost je hodil na sestanke k Rainerju v Celovec. Bil je prijatelj gestapovcev, vodil je policiste v hajke za partizane. Zato naj omenim še naslednji ohranjen dokument.

Kdo je vodil Nemce na Stol?

Borbo Cankarjeve čete z Nemci smo že večkrat opisovali. Borci so bili v Kočah nad Zatreško planino, kasneje

je pa so se umaknili na vrh Stola, kjer so se branili do večera. Na prizorišču boja je obležal partizan Jože Koder.

To so zgodovinska dejstva. O tem ne mislim pisati, ker je dogodek dobro znan. Pač pa mislim napisati nekaj besed nevernemu Tomažem, ki večkrat dvomi o pripovedovanju starih borcev.

Za kaj gre? Preživeli borci Cankarjeve čete so vedno trdili, da je Nemce vodil nemški župan Lukman, ki je bil lovec. Borci sicer Lukmana niso videli, toda slišali so njegov glas.

Ali je mogoče, da so jeseniški borci spoznali Lukmana po glasu? Pač tisti, ki so ga od prej poznali. Kaj pa, če so se zmotili? Saj zmota je vendar mogoča, posebno v neugodnih okoliščinah, kot so mraz, sneg, umik v hrib, utrujenost, živčna napetost ipd.

Od tistih dni je minilo že 27 let. To je dolga doba v primerjavi z dobo našega življenja. Zgodovinarji so brskali med časom po zaplenjenih nemških arhivih in odkrili originalno nemško policijsko poročilo, ki podrobno opisuje spopad na vrhu Stola. V poročilu pa so zapisana imena...

Nemško poročilo navaja, kako je 19. februarja 1942. leta jeseniški župan Lukman prejel prijavo lovca YX iz Žirovnice (v poročilu je točno napisano ime lovca), da je nad Zatreško planino opazil partizanskega stražarja. Zanimivo je, da lovec ni to prijavil žirovniški žandarmeriji ali pa gestapu na Bledu, temveč jeseniškemu županu. Poročilo nadalje navaja, da je Lukman to sporočil na Bled.

Še isti večer je dobil Lukman nalog, naj bo na razpolago majorju Mannu kot vodnik.

Opolnoči je iz Most pri Žirovnici krenila močna nemška skupina, ki se je v Zatrešnici razdelila na dva oddelka.

Prvo skupino je vodil major Mann, njemu pa je bil dodeljen vodnik iz Žirovnice. Drugo skupino je vodil oficir Bleiweis, za vodnika pa se je prostovoljno javil župan Lukman. Lukman je vodil skupino proti Valvasorjevi koči in nato bočno proti Zatreški planini. Vse je šlo kot namazano, toda nad Zatreško planino so se Nemci samo za sto metrov zmotili in obkolili kočjo, v kateri ni bilo partizanov. To je borcem omogočilo, da so se hitro umaknili. Iz nemških virov je razvidno, da Nemcem ni bila znana smer umika partizanov. Zato je Lukman šel s skupino Nemcev nazaj proti dolini Zatrešnice, lovec iz Žirovnice

pa je Nemce vodil naprej proti vrhu Stola.

Takšna je torej resnica o Lukmanu. Bil je zaklet sovražnik slovenskega naroda in prepričan nacist.

Kdo je bil atentator?

Drzni atentator je bil borec Cankarjeve čete **TONE MATOH-STEPŠL**. Matoh je

TONE MATOH, podpolkovnik JLA, je izvršil smrtno obsodbo nad Lukmanom

bil rojen v Novem mestu. Po končani osnovni šoli se je izučil za frizerja. Leta 1940 je prišel na Jesenice in se zaposlil pri frizerju Rakovcu

kot frizerski pomočnik. Ker je bil razmeroma malo časa na Jesenicah, ni bil zaznamovan v politični kartoteki policije. Stare jeseniške komuniste so nemški agenti dobro poznali, zato se le-ti niso mogli podnevi gibati po Jesenicah. Res je, da se je v brivnici Tone srečal s številnimi Jeseničani, toda slednji aprila 1942. leta niso vedeli, da je frizerski pomočnik partizan (razen redkih izjem). Prav zato je komandir čete Albin Žemva najprej vprašal Matoha, če upa v akcijo. In to zelo tvegano. Tone Matoh je atentat opravil brez kakršnekoli pomoči.

Florijan Majhen, ki je spremljal do Mirce atentatorja, je bil rojen 1911. leta v Bohinjski Bistrici. Še istega leta je padel v Bohinju. V času atentata je bil Tone Matoh star 23 let. V JLA je ostal vse do upokojitve (upokojen je kot rezervni podpolkovnik). Ko sva se pred kratkim srečala, sem ga vprašal, zakaj ni vzel s seboj dve pištoli, ki so mu jih ponujali, saj bi stara ruska pištola in naboji lahko zatajili.

»Takrat nisem mislil na to,« je zamahnil z roko, češ, to je že za nami, »če pa bi takrat imel sedanjo pamet, bi zahteval ne dve, ampak tri pištole.«

J. Vidic

Kratek počitek na povratku iz vrha. Zapis o pohodu jeseniških železarjev na Triglav, berite na 21. strani

Miha Klinar

Železarska

*V soju jekla in železne zarje,
v znoju sred ožarjenih sopar,
žic razbeljenih in valjev
trdo dela železar.*

*Ali v sebi nosi svetle sanje,
hrepenenje tke mu sončno pot,
kjer v svetlobo skozi dni sedanje
že prepeva mladi rod.*

*Mladi smo in radi smo veseli,
jasno sije sonce nam z neba
in prešerno pesem poje
nam iz vedrega srca.*

*Stopajmo zato v prihodnost smelo,
kdor je mlad se ne boji težav.
Pot v življenje, to je naše delo,
k soncu dviga nas z nižav!*

*Čas nas nosi v morju brezprostorja,
z jadrom pesmi po brezbrežju nad.
Vse do zvezd se pno obzorja,
k zvezdam, kdor si v duši mlad.*

*Kdor je mlad, ni strah ga daljne poti.
Svoji ladji varen je krmar.
Novim časom smelo gre naproti,
jutri bo jim gospodar!*

(Pesnik in pisatelj Miha Klinar je napisal besedilo pesmi za 100 letnico Železarske. Pesem je uglasbil prof. Milko Skoberne, združeni zbori pa jo bodo zapeli na osrednji proslavi 100 letnice ZJ 27. julija).

Miha Klinar: LUČI V SIVEM MESTU ● Miha Klinar: LUČI V SIVEM MESTU ● Miha K

79

»Predsednik strokovne organizacije ste!«
»In če sem?«
»Član sem! Članarino plačujem! In vi ste mi dolžni odgovoriti!«
»Fant, se ti ne zdi, da si presmrkav, da bi lahko tako govoril z menoj.«
»Ničesar nespoštljivega nisem rekel. Terjam samo to, do česar imam kot član strokovne organizacije pravico!«
»Član strokovne organizacije? Razbijač kakor vsi vregovci! ... Ne, ne, fant, za tvojo zaposlitev naj se pobriga Vreg! Njegov si! Njemu si se pridružil!«
»Tudi Vreg je član! In njegovi prijatelji tudi!«
»No, no, fant, nos si obriši! Midva se o tem ne bova pogovarjala.«
»Vi ste me ustavil, ne jaz!« se Tine ne da odpraviti.
»Ustavil, da ... Ustavil, da ti povem, da s tvojo zaposlitvijo ne bo nič in da boš moral še počakati. Zdaj pa ti lahko povem samo še to, da boš lahko še dolgo čakal, dokler se ne boš navadil spoštljivo govoriti z menoj in se nehal družiti z mojimi nasprotniki. Dokler bom glava organizacije jaz, bodo vregovci zame toliko, kakor da jih sploh ni v organizaciji. ... Če jih trpimo, jih trpimo samo zato, da delavci lahko spoznajo, da jih cirkus, ki ga vregovci zganjajo s sanjarjenjem o nekakšni potrebi po revoluciji ne bo pripeljalo nikamor. Za zabavo jih imamo, za šlager, za opereto, da se ob njihovih sfantaziranih bedarijah lahko ob resnih rečeh nekoliko oddahnemo in se jim nakrohotamo. Minulo desetletje je pokazalo, da imamo prav. Koliko pa jih je še ostalo? Peščica bedakov! Peščica smešnih pavlih, na katere noben resen človek ne računa več.«

SIVO MESTO

»Pa boste računali! Morali boste računati! Vaš odgovor bom terjal pred organizacijo! Tam mi boste morali odgovoriti, zakaj še nisem na vrsti!«
»Odgovoril ti bom! Odgovoril! Le da boš potegnil kratko!«
»To bomo videli!«
»Da, videli bomo, mladenič! Zbrisali te bomo, če se seveda, ne boš do takrat zbrisal že sam.«
»Ne bom se! Verjamem v organizacijo! Verjamem v trezno presojo in pravično odločitev članstva.«
»Ta ne bo nič drugačna kakor moja! Še vselej je bilo tako. Ljudje bodo plesali, kakor bom godel jaz,« pravi Marej popolnoma brez razburjenja, gotov svoje moči in oblasti nad večino članstva v strokovni organizaciji.
Toda tudi Tine je trmast. Tale nepričakovani pogovor ga je razburil in v tem razburjenju kuje načrte, kako bo posvetil Mareju. Zahteval bo sejo odbora in na seji povedal, kar je pravkar doživel. Odborniki ga bodo poslušali in morali bodo priznati, da ima sleherni član strokovne organizacije pravico terjati pojasnila od predsednika ali kateregakoli drugega odbornika.
»Ni organizacija zaradi predsednika, marveč je predsednik zaradi organizacije!«
Tako bo rekel in vprašal odbornike, ali ima prav ali ne.
»In odborniki bodo morali reči, da ima prav.«
S takimi naklepi tava Tine po mestu, ne da bi povprašal za delom. V svoji jezni duši že gleda, kako govori odbornikom in kako kritizira Marejev odnos ne samo do njega, Toneta, marveč do vsega članstva. Za primer Marejeve brezbriznosti do krivic, ki se gode članom v tovarni, bo lahko navedel Lagojnikov odpust iz tovarne ali pa Robnikov, ki so ga postavili na cesto že leto dni poprej. Tudi Janeza Robnika, nekdanjega očetovega znanca, je videl kmalu potem, ko sta se z Marejem razšla. Mizar v modelni mizarni je bil. In to ne slab, marveč eden med najboljšimi. Pa so mu vseeno odpovedali, ko so v mizarni zmanjšali število zaposlenih. Moral je na cesto samo zato, ker je bil član Neodvis-

ne delavske stranke in neodvisne kovinarske organizacije, ki so ju menda že leto ali dve po ustanovitvi prepovedali, češ da sta komunistični in kot taki po ustavi prepovedani.

Ne bi poznal Robnika, če mu ga zadnjič ni pokazal Tone, saj se je od tistih dni, ko se je sestajal s Tinetovim očetom, Janez Robnik navidez nekoliko spremenil, pa tudi v delavska društva ni več zahajal, ker jih v Dolini, kjer je doma in kjer ima zdaj delo pri nekem lesnem podjetniku in trgovcu, ni. Vsaj tako je menil Tone, ki je svojčas z Robnikom delal v tovarni.

»Toda mizari najbrž ne, saj bi drugače ne vozaril lesa,« si pravi Tine, ki ima v mislih Robnika, takega, kakor ga je videl danes, sedečega na debelo žaganih deskah na vozu in z vajeti v rokah. »No, nič zato! Tudi Robnikov primer jim bom prinesel na mizo in terjal od Mareja odgovor, zakaj se ni postavil pri podjetju po robu Robnikovemu odpustu.«

Sicer pa take usode nista doživela samo Robnik in Lagojnik. Se celo vrsto takih krivic bo lahko prikladal iz najbližje preteklosti. In med njimi bo najbrž našel same take ljudi, ki niso bili Mareju pri srcu. Z Vregom se bo še danes pogovoril o vsem tem.

»Da, še danes,« zori v Tinetu sklep, da ne bo odnehal in pokleknil pred Marejem. »Pravica je vendar na moji strani! Marej me nima pravice tiščati na seznamu v ozadje ali me celo zbrisati s seznama prosilcev za zaposlitev. Ne, ne sme, če sem v seznamu med prvimi, če že ne prvi. To mu bodo povedali v obraz tudi drugi.«

Tine je o tem prepričan. Ne ve, da ima Marej okrog sebe ljudi, ki so tako ali drugače odvisni od njega, bodisi pri obdržanju svojega položaja v organizaciji, bodisi pri delu na boljših in bolj plačanih delovnih mestih v tovarni. Take osebe koristi jih priklepajo na Mareja, to pa terja zato od njih vsestransko podporo pri utrjevanju svoje oblasti nad organizacijo.

Tudi v delavski strokovni organizaciji spleta sebičnost svoje vezi in zapleta sebične ljudi v skupino, ki se ima za delavske pobornike, v resnici pa je to pobornišтво samo maska, tako tesno zraščena z njihovim obrazom, da bi bili v resnici užaljeni, ko bi jim kdo upal povedati v obraz, da so daleč od pravih pobornikov za delavsko stvar, marveč da se borijo samo za svojo, ozko, osebno, egoistično korist. Moralo bo preteči še veliko časa, preden bo Tine do kraja spoznal to sebično gnečo v vrhovih in vršičkih delavskih organizacij, gnečo okrog vrhov in vršičkov, o kateri mu je govoril že Tone in rekel, da v svojem pohlepu po oblasti nad delavstvom in v svoji sebičnosti ni prav nič drugačna kakor kapitalisti, ki vladajo svetu.

— Nič drugačna in za delavstvo nič manj nevarna!

Tako je rekel Tone, ki je v mislih snoval eno izmed svojih še nenapisanih povesti ali pa iger z namenom, da bi pokazal pravi obraz teh lažnih delavskih voditeljev.

— Ne voditelji, zvodniki delavstva! Tako ime bi zaradi svojih sebičnih in koristolovskih smotrov zaslužili! In tako ime jim bom dal v naslovu povesti ali drame. Že dolgo se vsa ta reč nabira v meni v neznošno težo. Treba jo bo odložiti.

Kaj je Tone s tem mislil, Tine še vedno ni dojel. Ni razumel, kaj je Tone mislil s težo, ki jo bo treba odložiti. Ni vedel, da je ta teža pravzaprav teža spoznanj, opažanj, bolečih razmišljanj, sveder misli, ki se prebija skozi to gmoto k opredeljevanju, odnosu do stvari, k idejam, k vsebini in obliki dela, ki ga pisatelj namerava izluščiti iz sebe in ustvariti.

Tine ne razmišlja o tem. Tonetove besede in misli niso ostale v njem, ker jih ni mogel dojeti. Ne na to, pa tudi na to, da je šel ven za priložnostnim delom, ne misli. V njem je samo nemir, v katerega ga spravlja razmišljanje kako bo udaril po Mareju in prišel do svoje pravice, ki mu jo mora organizacija kot članu organizacije dati.

Samo z Vregom se mora poprej posvetovati o tem!

»Posvetovati takoj,« si govori, čeprav ve, da bo ta takoj šele tedaj, ko bo Vreg končal šiht v Trsnikovi tovarnici. Zato pohaja Tine ves dopoldan po mestu gor in dol.

»Marej si je vzel pravico v zakup. Iztrgati mu jo je treba.«

Miha Klinar: LUČI V SIVEM MESTU ● Miha Klinar: LUČI V SIVEM MESTU ● Miha K

Nastanek Kosove graščine na Jesenicah

(2. nadalj.)

Hiša je bila lesena, z domačim imenom pri Jakmu in tudi temu mizarju so rekli tako. Odlikoval se je še prav posebno pri izdelavi skrinj in nizkih omar na predale, ki so bile v tistih časih posebno v modi, ter postelj, katerim so rekli po domače »špampet«. Skrinje z lepo malarijo, ki jo je izdeloval mizar Jakme, so šle še prav posebno v promet, zato ni čudno, da je to opremo naročil bivši čevljar Kos kar pri domačem mizarju. Tudi kovaških del pri stavbi je bilo precej. Ze takoj pri zidavi temeljev so dali vmes dolgo štirikotno ali okroglo železo, da so že tako zelo močne stene še med seboj povezovali. Skoraj vsa okna so imela močne železne mrežaste okvire (»gavtre«), samo na eno, to je notranje leseno krilo. Tudi kovaška dela so bila zaupana priznanim belopeškim mojstrom kovačem. Za nekatera navadna težaška dela pa so povabili kar domačine kajzarje, kakor tudi ženske in otroke. Konji so bili takrat na Jesenicah bolj redki, zato so vozili pri gradnji domači kmetje z volovsko vprego. Kdor je hotel, je imel dve leti delo in še kar dober zaslužek. Zazidali so vso površino prejšnje parcele, nekaj vrta pa je celo odkupil od sosedu »Pušenca«, tako da so zazidali vso možno površino. Pri stavbi ni bilo skoraj nobene pedi zemlje več, saj tudi ni bilo treba, ker je imel takoj čez cesarsko cesto dosti velik in lep vrt.

Tako so postavili za tiste čase v tem kotu Gorenjske največjo in najsodobnejšo stavbo, toda denar še zdavnaj ni bil porabljen. Kupoval in gradil je za svoje otroke še v Beli Peči in Trbižu, dobil pa je kmalu potem tu-

di naziv grof. Pred njegov priimek pa sta bili postavljeni dve črki, to je pl., kar je pomenilo »plemeniti«. Vprašanje je, če mogoče danes še živi kateri izmed njegovih potomcev. Ko so leta 1932 povečevali jeseniško cerkev, so odkrili v notranjščini tri grobnice, brez posebnih oznak. Kdo so ti pokojniki? Mogoče prav v kateri izmed teh grobnic počiva kak potomec grofa Kosa.

Takoj zraven te graščine na današnji Kosovi ulici št. 2, je bila takrat edina gostilna na Jesenicah. Družina te gostilne ni znana, ohranilo se je po ustnem izročilu samo ime krčmarja. Domače hišno ime je bilo pri »Lernartku«, gospodar pa je vedno le sam stregel gostom, ki so bili ob delavnikih bolj redki. Bil je majhne postave, kakor sosed Kos, nosil pa je dolge lase in stalno, tako polti kakor pozimi, kratke hlače iz gamsove kože, imenovane »irhovce«. S sosedom Kosom sta bila dobra prijatelja. Ko pa so začeli graditi omenjeno graščino, si je v dveh letih toliko prislužil od delavcev, da je odprl poleg gostilniške sobe celo malo trgovino z mešanim blagom. Drugače so ljudje hodili kupovat nužne stvari, kakor je sol in olje v Radovljico. Sladkorja še niso poznali, ostale stvari s kisom vred pa so pridelali kar doma. Prostori te gostilne so bili za tiste čase zelo urejeni. Gostilniški pribor pa ni bil prav nič podoben današnjemu. Žlice in vilice so bile vse samo lesene, ki so jih ljudje v zimskem času delali kar sami; pravtako tudi krožnike in skledje. Litrske mere še niso poznali, pač pa »bokale« in »maseljce«, ali za žgane pijače mali podolgovati »ohteljci«. Ves ta pribor in pribor za kuhanje, razen omenjenih lesenih žlic in

višic je bil lončen, to je pečen iz ilovice, kar so takrat izdelovali edinole v Ljubnem na Gorenjskem. Tam so takrat skoraj pri vsaki hiši izdelovali razno lončeno posodo. Ta ljubenska obrt je bila takrat znana skoraj po vsej Evropi, kamor so jo prevažali domači vozarji. Tudi v to prvo gostilno na Jesenicah, so pripeljal vedno ivino in ostale pijače naši domači vozarji doma z okolice Radovljice. Z razsvetljavo je bilo takrat še posebno težko. Sveče lojemke so delali doma ljudje sami in jih prižigali le bolj v nužnih primerih, ker z lojem je bilo težko. Pri vsaki gostilni je morala zunaj skoraj obvezno viseti kovana podolgovata ali okrogla lampa in zvečer je morala biti prižgana. Gostilniška soba, kakor vse ostale sobe pri vseh takratnih hišah je imela na levi strani vrat v zid vdolbene odprtino. V tej odprtini so zvečer kurili drobne suhe trske, da so lepo gorele za razsvetljavo po prostoru. Kadilo se je po sobi, pravijo pa, da je bila taka razsvetljava bolj zdrava kot današnja elektrika. Poleg gostilniške sobe je bila še manjša, imenovana »kamra«, po sredini hiše pa dolga kmečka veža. Na nasprotni strani gostilniških prostorov pa sta bila še dva prostora, eden za shrambo, drugega so pa uporabljali za malo preprosto trgovino. V zgornjem lesenem prostoru pa je bil prostor za seno. Ob delavnikih so bili v gostilni gostje bolj redki, le kmetje, ki so vozili rudo od Savskih jam tod mimo do plavža na Savo, so se mimogrede radi malo ustavili. Posebno nazaj grede s radi nekaj popili, živina pa je bila tudi potrebna počitka, ker je bilo nazaj do Savskih jam daleč.

(Nadaljevanje prihodnjic)

OB OSREDNJIH PROSLAVAH 100-LETNICE ŽELEZARNE TRI ZANIMIVE RAZSTAVE

V soboto 26. t. m. bodo na Jesenicah odprli tri izredno zanimive razstave, ki bo vsaka po svoje prispevala k čim slavnostnejšemu praznovanju visokega jubileja Železarne.

Ze ob 16. uri bodo v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah odprli slikarsko razstavo likovnih del članov likovne sekcije DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar. Devet avtorjev bo razstavilo 25 del v olju, temperi in akvarelu, od katerih večina s tematiko posega v zgodovino Železarne. Razstava bo odprta vsak dan od 9. do 12. in 14. do 19. ure, do vključno 6. avgusta.

Pol ure kasneje, to je ob 16.30 bodo v gasilskem domu Železarne odprli svojo razstavo gasilci Železarne, ki obenem z njo proslavljajo tudi 100-letnico slovenskega gasilstva. Na razstavi bodo prikazali najsodobnejšo opremo za gašenje požarov in za reševanje ob raznih nesrečah. Gasilci, kakor tudi pripravljalni odbor za 100-letnico Železarne pričakujejo velik odziv na razstavi predvsem gasilcev samih, mladine pa tudi osatlih občanov. Saj prizadevnost gasilcev zasluži vse družbeno priznanje.

Razstava bo odprta od sobote, do vključno 4. avgusta, vsak dan od 8. do 18. ure.

Isti dan ob 17. uri pa bodo v avli novega kulturnega doma na Javorniku odprli zgodovinsko-dokumentarno razstavo o delu in življenju javorniške Svobode od njenih začetkov do danes. Razstavo aranžira tehnični muzej Železarne in lahko pričakujemo, da bo pritegnila pozornost ne samo javorniškega občinstva, ampak tudi drugih prebivalcev občine.

Razstava bo odprta do sobote 2. 8. od 8. do 20. ure.

DVE ZANIMIVI NOVOSTI LJUBLJANA-TRANSPORTA

Prevozno podjetje LJUBLJANA-TRANSPORT, poslovna enota Jesenice, uvaja v poletni sezoni dve zanimivi turistični avtobusni vožnji, ki bosta zelo popestrili, že itak zelo razgiban izletniško-turistično dejavnost.

Vsako soboto z odhodom ob 8. uri zjutraj iz Jesenic, s postankom na vseh avtobusnih postajah do meje v Ratečah, organizira enodnevni avtobusni izlet v Videm-Udine, s povratkom prek Čedadu, Bovca in Vršiča na Jesenice. Cena prevozu iz Jesenic je v obe smeri 45,00 N din, iz Kranjske gore pa 40,00 N din. Avtobusni turistični izlet bo vsako soboto v vsakem vremenu.

Isto podjetje pa v poletnih mesecih uvaja tudi sobotni in nedeljski kopalni avtobus iz Jesenic k enemu izmed jezer avstrijske Koroške. Odhod avtobusa je ob 8. uri zjutraj, predviden povratek pa okrog 18. ure. Cena iz Jesenic v obe smeri je 22,00 N din, iz Kranjske gore pa 17,00 N din. Kopalni avtobus bo vozil samo v lepem vremenu.

Turistična pisarna omenjenega podjetja daje tudi vse podrobne informacije in sprejema rezervacije. Vsekakor je to za prebivalce gornje Gorenjske prijetna in zanimiva novost, ki jo bodo prav gotovo s pridom izkoristili.

MARZENKA ZUPAN

Luna — pustolovski cilj potovanja

Značilnosti

lunine površine

Karakteristična znamenja lunine površine so veliko število majhnih in večjih kraterjev in velike, relativno gladke ravnine, ki jih imenujejo MORJA.

Največji lunini kraterji imajo premer čez 100 km (npr. Clavius 235 km, Copernicus 88 km itd.). Poleg teh so tudi zelo majhni kraterji — celo takšni, ki imajo premer manjši kakor 1 meter.

V glavnem obstojata dve različni hipotezi o nastanku luninih kraterjev in luninih ravnin tj. MORIJ — in sicer vulkanizem je ena od hipotez in druga, ki zagovarja na-

stanek kraterjev od zadetka meteoritov iz vesolja. Podobnost, ki jo zaznavamo med kraterji na luni in zemeljskimi vulkani je že v 17. stoletju razvila domnevo, da so veliki lunini kraterji ugasli vulkani, medtem pa so ravnine pravzaprav velikanske reke lave.

Vendar so dimenzije luninih kraterjev delno dosti večje kakor največji vulkani zemlje in prav težko si je razlagati zakaj bi na luni mogli nastati vulkani orjaških dimenzij.

Ob koncu stoletja so prvič omenili, da so pravzaprav kraterji na luni lahko nastali od zadetkov meteoritov.

Vemo, da na zemlji obstoja-

jo takšni kraterji, ki so nastali po zadetku meteorja ali meteorjev. Najbolj znan takšen krater na zemlji je ARIZONA krater v ZDA; njegov premer znaša skoraj 1600 m in sega v globino 170 metrov. Poleg tega velikega kraterja je na zemlji znano še najmanj 18 meteoritnih kraterjev, ki so manjših dimenzij. Nove kraterje pa vedno znova odkrivajo.

Eden največjih takšnih zemeljskih kraterjev je celo v bližini in sicer v južni Nemčiji v Nördlingenu. To je ena krožna poglobitev na reliefu in v sredini leži Nördlingen. Premer je 20 km in domnevajo, da je to področje dobilo to obliko približno pred 15 milijoni let po zadetku meteorita.

Danes lahko celo določimo maso meteoritov, ki so zadeli zemljo in povzročili krater takšne velikosti.

Zaradi velike hitrosti, od 20 km na sekundo in še več,

je pravzaprav masa meteoritov, ki zadenejo objekt zelo majhna.

Meteorit, ki je povzročil ARIZONA krater je tehtal samo okoli 10.000 ton in njegov premer je bil približno 15 metrov! S sistematičnim primerjanjem zemeljskih meteoritnih kraterjev z luninimi kraterji je v mnogih detajlih domneva o nastanku kraterjev na luni sovpadala in je ta hipoteza bolj verjetna kot prva. Iz tega sledi, da je veliko luninih kraterjev meteoritnega značaja, ni pa izključeno, da so določeni kraterji na luni tudi lahko mrtvi vulkani.

Kraterjev, na zemlji pa tako Sedaj se pa lahko vprašamo, zakaj je na luni toliko malo?

Saj sta luna in zemlja bili z enako intenziteto bombardirani z meteorji v vesolju. Vendar zaradi erozije in drugih geoloških pojavov je življenjska doba kraterja na zem-

lji omejena in pravzaprav spoznamo lahko samo tiste, ki so nastali v geološko kratkem merilu časa. Medtem pa je na luni življenjska doba kraterjev veliko večja in v glavnem domnevajo, da je večina luninih kraterjev zelo stara in smatrajo celo, da izvirajo iz dobe luninega nastanka.

Tudi za nastanek ravnin ali MORIJ so bile postavljene različne hipoteze. Večina znanstvenikov zagovarja hipotezo, da so te širne, sorazmerno ravne površine, nastale zaradi izliva in toka lave. Zadetki velikih meteoritov so po vsej verjetnosti povzročili, da se je lava izlila.

Poleg tega so še domnevali, da je nastanek luninih ravnin povzročilo nabiranje prahu, ki je nastal zaradi erozije kraterjev in gorovja.

Katera od teh teorij je pravilna, bodo sedaj vesoljci lahko, ko bodo raziskali MOR-

S skupščine občine Jesenice

V četrtek, 17. julija je bila 3. skupna seja obeh zborov skupščine občine Jesenice, na kateri so razpravljali o nekaterih zadevah s področja gradbene dejavnosti, o posameznih odlokih oziroma spremembah in drugem. Razprava ob nekaterih točkah dnevnega reda je bila kar živahna, pri čemer pa je treba dodati, da bi morali posameni odborniki le malo bolj tehtno razpravljati.

V prvi točki dnevnega reda so odborniki razpravljali o zahtevi gostinskega podjetja hotel Pošta za izdajo dovoljenja za premembo namembnosti nekaterih prostorov gostinskega dela centra na spodnjem Plavžu. Ob bifeju Majolka naj bi omejeno podjetje uredilo še restavracijo in kuhinjo, ker pa so stroški gradnje že do sedaj presegli predvidenih 260.000 N din in ker podjetje nima denarja, namerava jo še neurejene prostore nameniti trgovini. Tako kot predhodno, svet za urbanizem gradnje in komunalne zadeve, krajevne skupnosti in stanovanjske zadeve, se tudi odborniki niso strinjali s predvideno spremembo, saj bi tudi na Plavžu potrebovali sodobno restavracijo. Poleg tega so se na seji skupščine tudi domenili, da naj bi komisija za družbeni nadzor pregledala poslovanje v gostinskem podjetju hotel Pošta.

V drugi točki dnevnega reda so odborniki razpravljali o potrditvi zazidalnega načrta »Jesenice - terase v centru«. Splošno gradbeno podjetje Gorica namerava na področju ob Razgledni poti za prodajo graditi enodružinske stanovanjske hiše. Ob raziskavi terena se je pokazalo, da je za gradnjo primeren le vzhodni del območja ob Razgledni poti. Ker je področje strmo, bodo gradili v obliki teras. V utemeljit-

venem predlogu je še rečeno, da bo Razgledna pot urejena tako, da bo obdržala sprehajalni karakter. Skupno naj bi v prvi fazi zgradili 142 stanovanj s 113 garažami. Odborniki so potrdili predloženi zazidalni načrt, dosti razprave, pripomb in vprašanj pa je bilo o predlogu podjetja Kovinar Jesenice, za povečanje najemnin za grobove. Sedaj je najemnina za grob znašala za prvih deset let 10 N din, po preteku 10 let pa 1 N din letno. Razumljivo, da tako skromna sredstva niso zadoščala za najnujnejše vzdrževalne pokopališča (vzdrževanje poti okoli grobov, vzdrževanje ograje, urejanje zelenih površin, uporaba vode za zalivanje, odvoz odpadkov in drugo).

Ustrezni svet pri skupščini občine je po obravnavi predloga novih najemnin predlagal za grob 30 N din, za stroške 20 N din, za dvojni 60 N din, za grobnice pa 11 N din za kvadratni meter. Ker so bili odborniki proti, da bi nove cene veljale za nazaj, temveč naj veljajo šele od 1. 1. 1970, so dokončno razpravo in sklepanje preložili na poznejši čas. V tem času naj bi pripravili tudi nekatere primerjave z najemninami v drugih občinah.

V nadaljevanju seje obeh zborov skupščine občine so odborniki potrdili tržni red

za tržnico v Kranjski gori s pripombo, da naj bi upravni organ skupščine skupno s krajevno skupnostjo določil bolj primerno lokacijo od sedanje.

Potrdili so tudi zaključni davčni račun za lansko leto, pri čemer so ugotovili, da so rezultati dosti ugodni, saj so od predvidenih plačil izbrali 91,4 %.

Predsednik sveta za družbeni plan in finance Franc Tepina je seznanil navzoče tudi z realizacijo proračuna občine Jesenice za letošnje prvo polletje. Čisti proračun brez prispevkov za mestno zemljišče je izpolnjen v višini 41,19 %. Pri posameznih vrstah so bili dohodki realizirani od predvidevanj v naslednjih odstotkih prispevki 48 %, davki 42,77 %, takse 21,09 %, prispevek za uporabo mestnega zemljišča 25,89 %, dohodki organov in razni drugi dohodki 0,27 %. Ker je tolikšen izpad, velja še naprej sklep o 10 % omejitvi izdatkov. Vseeno lahko upamo, da bo občinski proračun ob koncu leta bolje realiziran.

Odborniki so potrdili nekatere spremembe in dopolnitve odloka o prispevkih in davkih občanov, predvsem kmetijskih zavezancev, s čimer naj bi zaščitili pravega kmeta, da bi se bolj intenzivno ukvarjal s kmetijsko dejavnostjo. Spremembe in dopolnitve odloka o prispevkih in davkih občanov so bile narejene na pobudo sveta krajevne skupnosti Žirovnica in na osnovi pripomb republiškega sekretariata za finance ki je pri preučevanju občinskih predpisov ugotovil nekatera neskladja z zakonom.

Kinematografsko podjetje Jesenice je zaprosilo za oprostitve plačevanja obresti od poslovnega sklada. Kinematografsko podjetje je povečalo cene vstopnic, poleg tega obresti predstavljajo le 0,7 % od celotnega dohodka podjetja, zato so bili odborniki proti oprostitvi. Vsekakor bi bilo še več podobnih organizacij, ki bi bile opravičene do oprostitve plačevanja obresti na poslovni sklad.

Pred zaključkom seje obeh zborov skupščine občine so brez pripomb potrdili še odloka o podeljevanju Gregorčičevih in Čufarjevih plaket zaslužnim organizacijam in posameznikom na športnem in kulturnem področju. Plakete naj bi podeljevali vsako leto ob občinskem prazniku. Ob tem je bil umesten predlog, da naj bi predloge kandidatov za priznanje poslali žiriji do 1. junija in ne do 1. julija, s čimer bi lahko opravili boljši izbor. Odborniki so se vseeno odločili za prvotni predlog.

Program

osrednjih prireditev ob 100-letnici Železarne Jesenice

Sobota, 26. julija

Ob 16. uri otvoritev razstave likovnih del članov DOLIK v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah.

Ob 16.30 otvoritev gasilske razstave in samozaščite v gasilskem domu Železarne.

Ob 17. uri otvoritev razstave Svoboda Javornik-Koroška Bela v kulturnem domu na Javorniku.

Ob 17.30 slavnostna seja delavskega sveta Železarne v dvorani kulturnega doma na Javorniku.

Ob 20.30 ljudska igra Franceta Klinarja Plavž v gledališču Tone Čufar na Jesenicah.

Po zaključeni predstavi v gledališču Tone Čufar odpeljejo udeležence avtobusi v smeri Kranjska gora in v smeri Žirovnica, Begunje, Lesce, Radovljica, Bled in Gorje ter lokalni avtobus v smeri Koroška Bela. Prevozi so brezplačni.

Nedelja, 27. julija

Ob 9. uri zborovanje železarjev (sodelujejo pevci, recitatorji in pihalni orkester) v valjarni Bela. Po zborovanju ogled obratov valjarne Bela.

Odhodi avtobusov:

Ob 8.15 iz Hrušice

Ob 8.15 iz Žirovnice

Ob 8.30 iz Blejske Dobrave

Od 8. do 8.45 izredni lokalni prevozi od splošne bolnice na Jesenicah na Belo.

Udeleženci zborovanja železarjev naj se poslužijo navedenih brezplačnih prevozov.

Ob 15. uri bo na Poljanah pričetek kulturno-zabavnega športnega programa.

Na Poljane bodo vozili avtobusi že od 13. ure dalje in sicer iz avtobusnega postajališča na Beli, avtobusnega postajališča splošne bolnice na Jesenicah preko Blejske Dobrave. Avtobusi bodo vozili do 15.30. Odhodi iz navedenih postajališč vsake pol ure. Avtobusi bodo ustrezno označeni. Prevozi so brezplačni. Avtobusi imajo postanek na običajnih postajališčih na Jesenicah in Javorniku.

Od 18.30 dalje bodo vozili udeležence prireditve na Poljanah avtobusi iz prireditvenega prostora v smeri Bela in splošna bolnica Jesenice s postanki na običajnih postajališčih na Javorniku in Jesenicah, predvidoma z odhodom iz Poljan na vsake pol ure. Zadnji avtobusi odpeljejo iz Poljan ob 21. uri. Prevozi so brezplačni.

Razen prireditve na Poljanah bodo vse osrednje proslave in prireditve v vsakem vremenu.

Za vse potrebne informacije se obračajte na tajništvo Železarne, tel. 224.

Odbor za izvedbo proslave
100-letnice Železarne Jesenice

JA, na mestu presodili in ko bo material prinešen na zemljo ter v detaljih analiziran, tudi rešili vprašanje.

Nastanek in izvor lune

Zelo malo je znano o izvoru in nastanku lune. Dolgo časa je bila v veljavi teorija, da se je luna odcepila od zemlje in da Pacifik predstavlja tisto »luknjo«, ki je pri tej odceplitvi nastala. Proti tej teoriji pa govori veliko dejstev in jo danes več ne zagovarjajo.

Veliko bolj verjetno je, da se je luna oblikovala ob istem času s planeti, tj. pred 4,5 milijarde let.

Bržkone je sonce bilo takrat obdano z velikim plin-skim in prašnim oblakom, iz katerega so se potem oblikovali planeti in lune. Verjetno je tudi, da ni nastala luna v bližini zemlje pač pa, da je celo nastala v čisto drugem sončnem sistemu. Čisto

po naključju je lahko luna pozneje prišla v območje zemljine privlačnosti in s tem pritegnjena in podvržena stalnemu kroženju okoli zemlje.

Goethe je v podobi Fausta — večnemu pustolovcu in raziskovalcu nakazal človekovo pustolovsko slo in željo po večni resnici kje, kdaj, kako in zakaj sem nastal.

Ali je Faust, ki bo osvojil luno miroljuben, ali pa egoistično koristoljuben, z drugimi besedami ali je »Faust« znanstvenik ali nehuman politik!!!

Po vsej verjetnosti pa ne bomo v perspektivah potovalnih agencij zasledili napisa »Počitnice na luni«.

Astronavt Frank Borman, komandant vesoljske ladje Apollo 8 je orisal luno s temi besedami: »Edino kar je v pustoti lune človeku v tolažbo, je vizija »plavega planeta« naše dobre stare zemlje«.

Obvestila kolektivu ● Obvestila kolektivu

DEŽURNA SLUŽBA V ŽELEZARNI OD 26. 7. DO 1. 8.

SOBOTA, 26. 7. od 20.—8. ure: Franc Gašperin, valj. žice
NEDELJA, 27. 7. od 8.—20. ure: Stanislav Koren, Javk. II
NEDELJA, 27. 7. od 20.—8. ure: Anton Grošelj, valj. žice
PONEDELJEK, 28. 7. od 20.—8. ure: inž. Janez Komelj, HVŽ
TOREK, 29. 7. od 20.—8. ure: Božidar Bernard, OTK
SREDA, 30. 7. od 20.—8. ure: Roman Stana, šamotarna
ČETRTEK, 31. 7. od 20.—8. ure: Peter Sekoča, RTA
PETEK, 1. 8. od 20.—8. ure: inž. Stane Gradišnik, OTK.

Dežurni ima sedež v pisarni tajništva tehničnega in proizvodnega direktorja, tel. 225 — ob odsotnosti kličite tel. 410.

Morebitne spremembe dežurnih so razvidne iz obvestil, ki jih vsako soboto objavljamo na razglasnih deskah vseh varstev.

Tajništvo tehničnega in proizvodnega direktorja

Obvestila kolektivu ● Obvestila kolektivu

Letošnja Baška

(nadalj. in konec)
MED ZVEZDAMI BLODIJO svetleči se sateliti.

Ko je v lanskem novembru divjalo strahovito neurje, ki je skoraj razdejalo Novi Vinodol, je po razburkanem morju plavalo drevje, grmovje, debla, tramovi, deske, ki so jih velikanski valovi prinašali na otok Krk, celo v Baški so jih domačini nalovili: tako sta pripovedovala oba Dorčica, starejši in mlajši, oče in sin, ki pa bi bila lahko tudi brata, tako sta si podobna.

»Jabolko ne pade daleč od drevesa!« se je zasmejal Dorčič starejši, oče. Povprašal sem ga glede onega medveda, o katerem je poročalo tudi slovensko časopisje.

»Ne eden, trije medvedi so preplavali razburkano morje med Velebitom in otokom ter se rešili na otok Krk — bržkone na kakšnem drevesnem deblu. Poklali so kakih dvajset ovac! Živinozdravnik je raztrgano ovco zastropil in drugega dne so v bližini našli mrtvega medveda. Druga dva so ulovili ribiči takole: ribič je ob obali pripravil mrežo, ko je za njim nekdo zagodrnjal. Ožrl se je in zagledal medveda. Metal mu je ribe, kruh, kar je takoj pospravil. Ko so prišli še drugi ribiči, so zadenjsko stopili v čoln, medveda vabili s kruhom in ribami, medved pa za njimi v morje. Čoln so odrinili, medved pa je plaval za njimi. Tedaj so vrgli čezenj veliko ribiško mrežo, v katero se je tako zapletel, da se ni mogel več izmotati; potegnili so ribiško mrežo z medvedom do obale!«

»Kaj so storili z njim?« sem ga nejeverno vprašal.

»Živega so oddali v živalski vrt, menda v Zagreb! Tretjega pa so ustrelili v Dragil! Nato je pripovedoval, da ima okrog sto ovac, ki se leto in dan pasejo pod vedrim nebom po skalnatih pašnikih v njegovih ogradah; letos spomladi so vsi lastniki ovčjih tropov popravili zidove, jih povišali, v njih pa so zazidali vhode in izhode, ali pa celo lesene lese, ki so samodejno zapirajo; skupno imajo baščanski ovčarji okrog tisoč ovac; letos je prodal petdeset jagnjčev; če pa katero ovco ali jagnjiča zakolje doma, jagnjetino razdeli med brate in sestre ter sorodnike tako, da mu za dom komaj kaj ostane, jetra in glava... (pri nas so včasih kmetje ob zakolu svinje skoraj razdelili kolino!) — ostrigejo pa ovce le enkrat na leto in to poleti, sicer bi jih pozimi preveč mrazilo.

Prav prve dni našega taborenja so ovčarji gnali svoje ovčje trope od 30—100 ovac med zidanimi ograjami s planin v mestece, kjer so jih ostrigili, nato pa z različnimi barvami — z zeleno, črno in rdečo pobarvali po hrbtih, na zadnjimi nogami —; njegove so nosile zelen krog

okrog repa; proti večeru so jih zopet odgnali na skalnate kraške poljane. Včasih katera ovca tudi zaostane in zaide; potem ves dan in celo noč bleja, dokler ne najde svojega tropa. Tudi mi smo dve noči poslušali ovčji koncert, še zlasti potem, ko je naš šestosolec (ki mu kmečka kri hitro zavre, kot sam trdi, ob pretepu!), še boljše in lepše blejal kot izgubljen ovca...

Ob izvrstni turški kavi sem Dorčica star. povprašal o orlih, kačah in ovcah; ovac noben pastir ne pase, pač pa večkrat skoči kak domačin pogledat, kje so tropi. Kača piči ovco v gobček, ki močno zateče, modro oteklino kot nekako vrečico prederejo s priostro jesenovo mladico, da zastrupljena kri odteče; včasih kakšna tudi pogine od kačjega pika, ali pa si zlomi nogo... Takrat prijadrajo velebitski orli, ki ljubijo mrhovino in jastrebi. Kljub nevarnostim, pa ni mnogo izgubljenih ovac; huje pa je ob velikih sušah, ko presahnejo izviri v mlakah, takrat se ovčji tropi spuste k morskemu obali, kjer se živi izviri mešajo z morskovo vodo.

Med temi poštenimi otočani teče pozimi mirno življenje, le od petega meseca pa do devetega ali desetega (mesece štejejo namesto imen) postane mestece evropsko mesto s številnimi tujci; drugih dogodkov ni mnogo; pač — lani so tuji potapljači odkrili potopljeno starogrško ali starorimsko galejo z amforami; za nov avtomobil se je domačin potopil, da bi bogatemu tujcu dvignil nekaj amfor, obraslih s školjkami, pa se ni več dvignil. Arheološko najdišče so zastražili, tujca pa obtožili smrti; ali pa — pred leti že — sta dva zapornika ušla z Golega otoka, tavalta ponoči okrog obal, lažna, žejna; da bi se preoblekla, sta ubila dva ribiča, otočani so ju ujele in predali miličnikom. O vsemu v tuj avtomobil so razpravljali ves mesec, vlomne tatvine ni bil kriv domačin, temveč neki tuji dolgočasni kuštravec; dve veliki potovalki so naši učenci predlanskim pozabili na obali, po dveh urah so ju našli prav na istem kraju! Radi pogosté z vinom in travarico ter turško kavo! — Mnogo Baščanov se je izselilo, celo prek morja, mnogi so zaposleni na ladjah. Prav prve dni je nova ladja velikanka dobila ime »Baška«; zato je obiskala mestece v velikem loku in ga z ladijsko sireno dolgo pozdravljala, da bo po končani opremi v reški ladjedelnici ponesla ime Baške po širokih morjih in oceanih.

Mestece z ljubeznijo in okusom lepšajo iz leta v leto, da postaja letovišče, ki so ga po prvi svetovni vojni odkrili Čehi; dvema češkima pionirjema baškega turizma

so odmerili spomenik in spominsko ploščo. Letos spet precej Čehov letuje v Baški! Po ozkih ulicah starega mesteca se mešajo jeziki — hrvatski, slovenski, češki, nemški, francoski, angleški, italijanski. Staro srednjeveško mestece je prava paša za oči in fotoaparate; zlasti slikovita zavita stopnišča k vsakemu stanovanju, sobi, kar kaže, da so stari meščani bili izraziti osebnosti, individualisti pa tudi prostora za hodnike v notranjosti malih in ozkih hišic ni bilo. Nekaj hiš — celo dvonadstropnih, je še v razvalinah, mnogo jih prav letos obnavljajo, pleškajo v živih barvah; na oknih in ograjah je obilo cvetočih pelargonij v raznih barvnih odtenkih. Tudi obalo so letos znatno oplešali! Okrog dreves so v surovo obzidane grede posadili razno zimzeleno grmičje ter cvetlice raznih vrst, med cvetoče grede pa so postavili sodobne lesene klopi; tako je obalna cesta s cvetličnimi gredami ločena od zasebnih predvorišč; obzidke gred so urejali turistični delavci, cvetje pa so zasadili stanovalci, ki skrbno zalivajo in varujejo cvetlične nasade — vsak pred svojo hišo! Modernizirali so obe mesnici, v katerih je bogata izbira raznih vrst mesa in mesnih izdelkov; precej upravičene kritike pa leti na samopostrežno trgovino, v kateri so polprazne police, odprta pa je od 9. do 12. ure in dve uri popoldan od 17. do 19. ure, v sredo popoldan pa je od dveh naprej sploh zaprta; lagodnost ali pa nestrokovnost sta vzrok izgovorom: »Nimamo! Smo naročili!« — Sadja in zelenjave je zelo malo, kar pa je, je zelo drago; največ izbire je v pretesni prodajalnici mariborske »Prehrane«.

V kioskih je dovolj domačih in tujih časopisov; zvečer sta na voljo »Delo« in »Ljubljanski dnevnik«, »TT«, »Zviatorepec«, »Tovariš« pa, dokler jih Slovenci ne pokupijo. Turistično društvo prireja vsakodnevne izlete z avtobusi in motornimi čolni v razne kraje na otoku, na Rab, v Senj, na Plitvička jezera; poleg cene je pripomba v nemščini in angleščini, da imajo izletniki možnost nakupov v izletniških krajih; priljubljeni so izleti v neznanu, združeni s piknikom (čevapčiči, ražnjiči, pršut in vino ter travarica).

Tako živi srednjeveško mestece s hoteli in vilami ter počitniškimi domovi nekaj mesecev veliko življenje; pozimi pa je spet staro, patriarhalno mestece s svojimi 700 prebivalci, ki premlevajo preteklo turistično sezono ter se po »zimskem spanju« spet zbude pred novo sezono. Nad živim mestecem ob obali pa čepi staro mrtvo mestece v ruševinah vrh hriba; okrog njega so zapušče

(nadalj. na 23. str.)

Slovo od velikega gasilca

Joža Varl

V noči od prejšnjega torka na sredo je prenehalo utripati srce Jožu Varlu, najstarejšemu članu Gasilskega društva Jesenice — mesto. Jeseniški in gorenjski gasilci so z njegovo smrtjo zgubili vestnega in požrtvovalnega člana, ki je humanim ciljem in idealom služil polnih 58 let. Pomagal je ob vsakem času, ob požarih ter nesrečah, da bi preprečil materialno škodo in rešil dragocena človeška življenja.

Rojen je bil 14. novembra 1897 v Kamni gorici. Komaj 7 let star, je že začel z delom kot žebjar v vigencu v Kamni gorici. Med prvo svetovno vojno, leta 1915 je dobil prvo zaposlitev v takratni KID, po vrnitvi z avstrijske vojske pa je bil aktiven Maistrov bорец za severne meje. Zatem je bil nekaj let zaposlen v Kropi, leta 1928 pa je spet nadaljeval z delom v KID, in sicer v hladni valjarni v predelovalnih obratih, kjer je delal vse do upokojitve leta 1953.

S 14. letom je že postal član Gasilskega društva v Kamni gorici. Tudi pozneje, ko se je z družino tik pred začetkom prve svetovne vojne preselil na Jesenice, je z vso vnemo nadaljeval z delom v gasilskih vrstah. Na Jesenicah se je znašel v vrtincu razgibanega razrednega boja in je kot član SMRJ izpolnjeval naloge skupaj z ostalimi člani organizacije v boju za pravice delavcev.

Pokojni Joža Varl pa ni bil le gasilec, ampak ima nešteto zaslug pri vzgoji mladega gasilskega kadra in sploh na področju izobraževalnega dela v gasilskih vrstah. Dolga leta je bil referent za kulturo in prosveto v društvu in pozneje pri občinski gasilski zvezi. Za aktivno sodelovanje je bil odlikovan že

pred vojno s štirimi visokimi gasilskimi odlikovanji.

Takoj po prihodu okupatorja je postal aktivist OF in leta 1943 tudi član terenskega odbora OF, po osvoboditvi je bil aktiven pri obnovi porušenih Jesenic. Spet se je lotil dela v gasilskem društvu, kot organizatorja pa ga najdemo v takratni okrajni gasilski zvezi in pozneje v občinski gasilski zvezi Jesenice, kjer je bil član vse do smrti. V vseh gorenjskih gasilskih društvih, še posebej pa v naši občini, so Joža Varla poznali kot prizadevnega zbiratelja zgodovine gasilstva. Leta 1959 je objavil v posebni brošuri Kratko zgodovino gorenjskega gasilstva in leta 1963 Zgodovino Gasilskega društva Jesenice. Stevilni zbrani podatki so bili pozneje objavljeni tudi v Božičevi knjigi, ki obravnava zgodovino gasilstva na Slovenskem. Prav tako je bil vnet zbiralec in zapisovalec običajev in življenja v Kamni gorici in Kropi ter drugih krajev Gorenjske. Njegovi prispevki so bili objavljeni v Gasilskem vestniku ter drugih časopisih in revijah, od vsega začetka pa je bil tudi stalni sodelavec časopisa Zvezar, v katerem je objavljala priložnostne članke ob požarnovarnostnih tednih in drugih prilikah. Kot odbornika in aktivnega člana pa ga srečamo tudi v drugih družbeno-političnih organizacijah.

Za vestno in požrtvovalno delo je bil po osvoboditvi odlikovan s številnimi gasilskimi odlikovanji ter z odlikovanji za njegovo udeležbo v narodnoosvobodilnem gibanju ter za prostovoljno delo pri obnovi porušenih Jesenic.

Na pokopališču Blejska Dobrava, se je od pokojnega Jože Varla poslovila velika množica njegovih dolgoletnih sodelavcev, prijateljev in znancev ter še posebej gasilcev iz vseh gorenjskih gasilskih društev. S toplimi besedami so se za njegovo polstoletno dolgo delovanje zahvalili predstavniki gasilstva Jože Tersoglav, Valentin Kejžar, Matija Klinar ter zastopnik Gasilskega društva iz Kamne gorice. O njegovih zaslugah med narodnoosvobodilno borbo ter po osvoboditvi pa so spregovorili Iván Capuder v imenu krajevne organizacije ZZB NOV, Jože Rezman v imenu krajevne skupnosti, Tine Lukan v imenu upokojencev, Jože Stražisar pa v imenu koroških borcev.

Občinska gasilska zveza Jesenice

50 let jeseniške Svobode

Kulturno delo tesno povezano z delavskim gibanjem

Ceprav je bila podružnica kulturnega društva Vzajemnost na Jesenicah ustanovljena že marca 1912 in prva podružnica Svobode ob koncu leta 1913, so jeseniški Svobodaši sprejeli za rojstni datum društva 26. januar 1919, ko je bil povojni občni zbor DKD Svobode in ko je bila, kakor pravi pokojni France Škrlič »postavljena ločnica kulturnega dela na Jesenicah«. »Delavstvo je dobilo lastno kulturno organizacijo, v kateri je samo odločalo in jo vodilo neodvisno od konservativne meščanske miselnosti po poti marksističnih načel« (F. Škrlič). Izreden pomen dejavnosti Svobode je bil v tem, ker se je že ob svojem rojstvu zavedala kako pomembno je izobraževanje delavstva za uspešno razredno borbo. S proglasitvijo Obznane in sprejetjem zakona o zaščiti države, s čimer je bila KPJ postavljena izven zakona, je bilo delovanje KP prenešeno v ilegalo. Delavski dom in Svoboda je s svojimi odseki in izobraževalno sekcijo postala prava komunistična trdnjava. Med vsemi partijskimi celicami, ki so delovale na Jesenicah, je bila celica KPJ Svoboda najmočnejša. Vrstila so se poučna, politična in strokovna predavanja za javnost, pod odrom pa so se v strogi ilegali izobraževali in debatirali komunisti in najožji sodelavci, oziroma kandidati partije. Po letu 1926 so v teh prostorih sprejemali sklepe, odločitve, stališča, ki so imele velik pomen za celotno delavstvo in delavsko gibanje na Jesenicah in v okolici, še prav posebno pa za delavstvo v takratni Kranjski industrijski družbi. Člani KPJ, ki so delovali pod odrom Delavskega doma, so pripadali odsekom Svobode in drugim organizacijam, ki

so delovale v domu. Svoboda je postala komunistična trdnjava in kljub temu, da so se vanjo zaganjale vse meščanske stranke, jo niso mogle zrušiti. V letih 1926 do 1938, je bila DPD Svoboda Jesenice, ki jo je vodila KPJ najmočnejša in najbolj enotna organizacija na Jesenicah. Tako je imela KPJ od leta 1919 do leta 1940 vodilen vpliv v Svobodi in kasneje v Enakosti in prek članstva Svobode oz. Enakosti ustvarjali enotna, napredna mnenja med delavstvom in ostalimi ljudmi in se tesno povezovala z naprednimi delavskimi strokovnimi organizacijami.

Jedro razredno zavednega jeseniškega delavstva, je bilo skoncentrirano v Svobodi. Čeprav je zahajanje v Delavski dom pomenilo tveganje, da člani Svobode izgubijo zaslužek v KID, se je članstvo številčno krepilo in odločno vztrajalo na naprednih marksistično-leninističnih načelih. Pod odrom delavskega doma so študirali marksistično in drugo ilegalno literaturo, ki so jo predavali in razlagali Tone Čufar, Janez Mlakar in Slavko Federle. DKD Svoboda Jesenice je leta 1933 centrala Svobod v Ljubljani, zaradi političnih nesoglasij »samovoljno« in »brez tehničnih razlogov« razpustila, vendar je bilo še isto leto ustanovljeno DKD Enakost, ki je tudi najprej delovalo na isti osnovi kakor pred tem Svoboda in je bila v vseh pogledih njena namestnica. Kljub ugovorom in protestom centrala v Ljubljani ni spremenila svojega stališča. Leta 1938 je kraljevska banska uprava razpustila DKD Enakost, ker je »organizirala tečaje in predavanja ter telovadne vaje tudi za otroke svojih članov.« Januarja 1939 je bil na pritož-

bo društva razpust Enakosti razveljavljen, vendar pa je bila Enakost že januarja 1940 zaradi političnega delovanja in zaradi »miru in reda v državi« ponovno prepovedana in oblast je zaplenila vso imovino. Tako je januarja 1940 na Jesenicah dokončno prenehala delovati napredna kulturno prosvetna organizacija. Vendar pa z likvidacijo organizacije niso mogli zatreti napredne ideje, ki jo je čez 20 let sejala med jeseniškimi delavci. Da bi bila tragedija še večja, so konec leta 1940 stavbo prodali Kranjski industrijski družbi. Tako je jeseniško delavstvo izgubilo svojo trdnjavo, v kateri se je dvajset let odvijalo politično, kulturno in strokovno življenje naprednih jeseniških delavcev, in ki jo je dvajset let zaman poskušal dobiti v svoje roke razredni sovražnik.

Obsežno dejavnost predvojnega Svobode in kasneje Enotnost naj ilustrirajo področja in sekcije, ki so delovale v okviru društva, knjižnica, izobraževalna sekcija, dramska, pevska, tamburaška, nedeljska delavska šola, dramska šola, krožek esperanta, šahovski krožek, telovadni, kolesarski in nogometni osek ter odsek hazene in rokoborbe. Svoboda je bila v osnovi vzgojno-izobraževalna organizacija in naštete dejavnosti so le dopolnjevale njeno osnovno delo. Svoboda je pospeševala in zbirala naročnike na knjižno zbirko Cankarjeve družbe, sodelovala v borbi proti alkoholizmu, v nedeljski delavski šoli so izobraževali delavce in obravnavali delavsko gibanje in kulturo, materialistični svetovni nazor, gospodarsko zgodovino, Marksov Kapital, državnoznanstvo in drugo. Dramski repertoar je zajemal dela, ki

so razgaljala meščansko družbo in izkoriščanje delavca ter kazala pot k pravičnejši enakopravnejši družbi. Celo telovadne vaje so prirejali na revolucionarno pesem. Svobodaši so sodelovali na delavskih demonstracijah, zborovanjih, proslavah, stavkah. Bili so delavski voditelji in vzgojitelji, vodili stavke in druge delavske akcije. Mnogi so bili preganjani, zaprti v zaporih in koncentracijskih taboriščih, mnogi so ostali brez dela in njihove družine lačne, vendar niso izgubili vere v lepši jutrišnji dan, za katerega so se borili z besedo in pesmijo. V organizaciji se je vzgojil in v delavskem gibanju prekalil kader, ki je leta 1941, ob vdoru okupatorja vedel, kje je njegovo mesto. Večina jeseniških prvoborcev izhaja iz DKD Svoboda in kasneje Enakost. Iz teh vrst sta izšla tudi oba jeseniška heroja — Matija Verdnik — Tomaž in Joža Gregorčič — Gorenjec, nadalje Julka in Albin Pibernik, Slavko in Franjo Federle, Benedičič Franc, Viktor in Polde Strazišar, Stane Bokal, Viktor Kejžar, Ignac Kralj in mnogi drugi, ki so med prvimi prišli za uporniško puško in žrtvovali svoja življenja kot borci ali talci. Iz teh vrst je izšel tudi jeseniški delavski pisatelj, pesnik in dramatik Tone Čufar, ki je prav tako omahnil pod nemškimi krogli.

Po zmagoviti ljudski revoluciji, so bili predvojni Svobodaši, ki so preživeli revolucijo, ponovno med pionirji, ki so znova začeli organizirati kulturno življenje in delo na Jesenicah. Obnovljeno kulturno delo se je v pričetku odvijalo v društvu pod imenom Sindikalno kulturno društvo, kasneje pa se je ponovno preimenovalo v DPD Svobodo Tone Čufar.

Mnogi predvojni Svobodaši, so v pozno starost delovali v povojni Svobodi, nekatere posameznike pa zasledimo še danes.

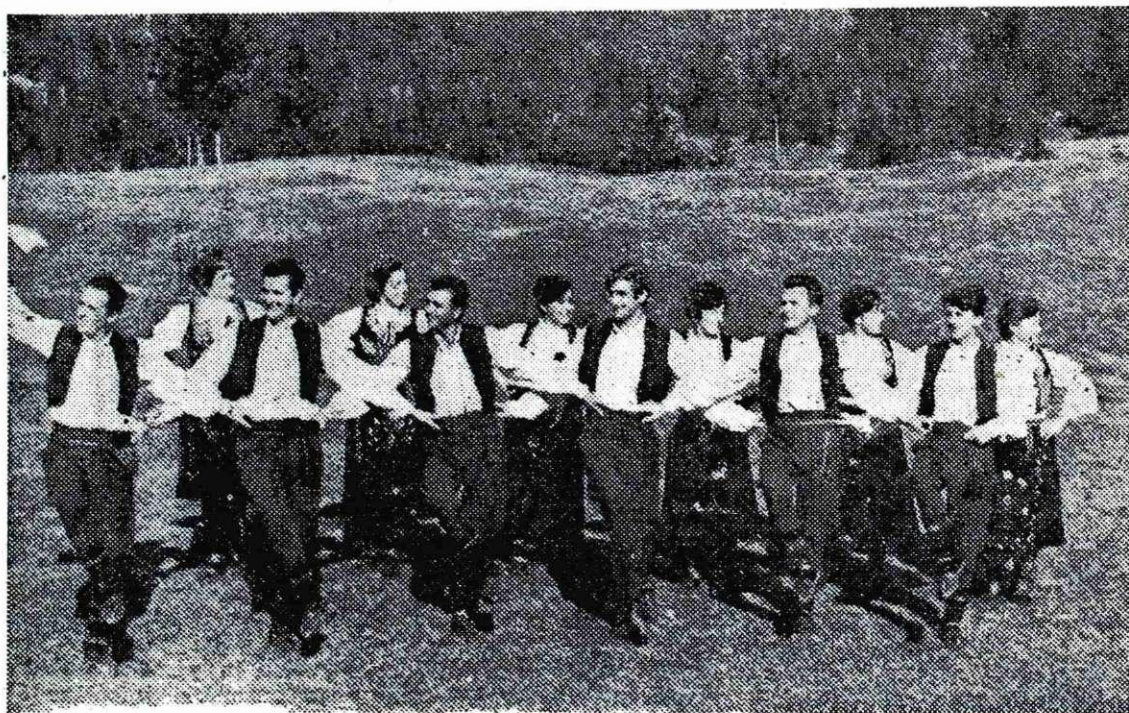
Povojna generacija, ki je delovala, in ki deluje v jeseniški Svobodi, je prevzela izredno veliko odgovornost: nadaljevati pot, ki so jo začrtali predniki leta 1919, in ki je poškrbljena s krvjo, znojem, samopremagovanjem, zaničevanjem in z veliko vero v uspeh njihovega dela, oziroma v zmago delavskega razreda.

Ceprav je preteklo 50 let, ni naloga, ki je po narodnoosvobodilni vojni, in ki še danes stoji pred Svobodo nič drugačna, kakor je bila v bistvu vsa leta predvojnega delovanja, le da je cilj drugačen, in da je razvoj spremenil tudi metode in oblike. Če je bil namen in cilj predvojnega delovanja Svobode vzgojno-izobraževa-

len, to je vzgajati in osveščati delavca za razredno borbo, proti izkoriščanju in izkoriščevalcem ter jih vzgajati v narodno zavedne ljudi, je namen in cilj delovanja današnje Svobode vzgajati in usposabljanje delavca in občana za samoupravljalca, za svobodnega oblikovalca družbenega življenja, za etično osveščenega in kulturno razgledanega človeka. Seveda je sodobni razvoj komunikacijskih sredstev, tehnike, znanosti, kulture in umetnosti, narekoval tudi sodobne oblike dela. V tem pogledu je tudi povojna jeseniška Svoboda odigrala pomembno vlogo, ne le v naši občini, kjer je že vsa povojna leta med najboljšimi, temveč tudi v slovenskem prostoru, ker je bila med prvimi, ki je začela uvajati nove oblike dela — klubske večere, debatne večere, razstave in se z vsemi sredstvi in metodami zavzemala za uveljavljanje napredne delavske kulture. Lokalna in republiška priznanja, ki jih je društvo prejelo, poleg mesta, ki ga je zavzemalo tako v občini, kot v republiki pri oblikovanju sodobnih oblik in metod dela, so dokaz, da se Svoboda ni izneverila predvojni revolucionarni in napredni tradiciji, in da nadaljuje pot začrtano v času terorja, preganjanja in kontracijskih taborišč. Še posebno zapazno vlogo ima današnja Svoboda v mednarodnem kulturnem sodelovanju še posebno glede na geografski položaj Jesenic, ki neposredno gravitirata na Italijo in Avstrijo. Sprehod v zgodovino Svobode in Svobod nasploh ter pogled na množico in pestrost oblik in metod njihovega delovanja pri uresničevanju svojih osnovnih nalog nas prepriča o izredni dinamičnosti delovanja, ki smo jo v iskanju nečesa novega morali celo nekoliko preveč zanemarili. V ognju idejnih borb, kakršne je prešla jeseniška in mnoge druge Svobode v preteklosti, so se oblikovale in izoblikovale metode in oblike dela, od katerih bi mnoge s pridom uporabili lahko še danes v prizadevanjih za oblikovanje svobodnega človeka, samoupravljalca.

Polstoletno delovanje jeseniške Svobode, je prav gotovo imelo pomemben vpliv na fizionomijo jeseniškega železarja in občana ter na predvojno in povojno delavsko gibanje. DPD Svoboda Tone Čufar pa bo prav gotovo tudi v bodoče ostala gibanje z delavci in za delavce v interesu kvalitetnega razvoja samoupravljanja in višjega kulturnega standarda.

(Podatki: France Škrlič: Zgodovinski razvoj delavskih kulturnih organizacij na Jesenicah in Javorniku.)

Ansambel narodnih plesov in pesmi DPD Svoboda Tone Čufar

Pihalni orkester jeseniških železarjev praznuje 95 - letnico

Pred 95. leti so zazveneli prvi zvoki godbe bohinijskih plavžarjev, fužinarjev in kovačev.

Leta 1874 je bila v Bohinjski Bistrici, takratnem največjem industrijsko-obrtniškem centru na Gorenjskem ustanovljena godba na pihala znana pod imenom »bohinijska kovaška godba«. Navdušenje za ustanovitev godbe so dali mladim fantom in možem potujoči češki muzikantje, ki so nekajkrat potovali skozi Bohinj in prirejali pred delavnicami koncerte. Te češke muzikante so bohinci imenovali »progarji«. Razlagamo si, da je beseda »progar« nastala iz »Prager« torej Praga — praški muzikantje. Beseda »progar« se je ohranila do danes toda le kot izraz omalovaževanja ali boljše domač izraz nekvalitetnega igranja. Značilno je, da uporabljamo ta izraz le v zgornjem gorenjskem kotu, medtem, ko nikjer drugje v Sloveniji ne poznajo tega izraza.

Glavni pobudnik za ustanovitev godbe je bil Nikolaj Bernard, zelo agilen in obenem nadarjen godbenik, ki je največ pripomogel k ustanovitvi in je novoustanovljeno godbo tudi vodil. Instrumente so kupili delavci — godbeniki sami. Tovarna je sicer založila denar, ki pa so ga nato godbeniki morali vračati v mesečnih obrokih. Pri

praznovali 1. maj. Že ob 4. uri zjutraj je igrala godba skozi vas in potem odšla na hrib Rebre nad Bistrico.

Ko je leta 1889. velik požar uničil bohinijske delavnice, ni bilo to samo konec železarstva v Bohinju, ampak tudi konec bohinijske godbe. Lastniki niso obnavljali delavnic v Bohinju, zato so se delavci morali preseliti na Jesenice. Na Jesenicah so bohinijski kovači ponovno ustanovili godbo, ki se je v nekaj letih pomnožila in je štela 30 godbenikov. Vodstvo godbe je zopet prevzel neutrudljivi Nikolaj Bernard. Za vaje niso imeli stalnega prostora. Vabili so skupinsko v začetku, kar v stanovanjih godbenikov, nato v graščini na Stari Savi in v kotlarni tovarne. Godba je lepo napredovala. Gmotno so jo podpirali delavci, ki so se obvezali na reden prispevek 20 vinarjev mesečno.

Iz političnih vzrokov se je začela godba v letih 1908/1909 krhati. Pod okriljem političnih strank, so bila ustanovljena razna društva, ki so hotela imeti lastno godbo. Vaje tovarniške godbe so bile vedno slabše obiskovane, — in končno je godba prenehala delovati. Že pred prvo svetovno vojno je bila ustanov-

he. Njihovo delo pa je prekinila druga svetovna vojna.

Z vdorom okupatorjev v letu 1941 so prenehale delovati tudi vse tri godbe. Godbeniki so arhiv in instrumente poskrili. Nekaj godbenikov je odšlo v partizane, nekaj pa jih je okupator zaprl ali nasilno preselil. Iz preostalih godbenikov so nacisti s pritiskom na posameznika ustanovili »Wehrmanschaft« godbo. Ta nasilno sestavljena godba pa je imela le kratko življenje. Godbeniki so z uniformami in instrumenti odhajali v partizane, ali pa so drugače ovirali delovanje godbe. Po nekaj mesecih življenja je bila tudi ta godba razpuščena. Več godbenikov je žrtvovalo svoja mlada življenja v vrstah NOV, mnogi pa so za vedno ostali v

okupatorjevih koncentracijskih taboriščih.

V aprilu 1945 so jeseniški godbeniki kot partizani na Poljanah formirali godbo NOV za Gorenjsko, ki je na čelu partizanske brigade osvajala naša mesta in vasi. Godbo je vodil Rado Kleč.

Po osvoboditvi je bilo ustanovljeno Sindikalno kulturno umetniško društvo, v katerem je bila organizirana tudi godba, Bratstvo in enotnost skovano v NOV je združilo tudi jeseniške godbenike iz prejšnjih treh godb v eno godbo. Kulturno delo se je zopet razmahnilo. Godba je takrat štela 35 do 40 članov. S številnimi nastopi doma in po vsej Jugoslaviji si je godba pridobila sloves saj je bila na republiških tekmovanjih vedno med prvimi. Godbeniki oziroma Svoboda iz Javnika je kmalu po osvoboditvi ustanovila lastno godbo.

Današnji čas, čas velikega napredka tehnike in v zvezi s tem razvoj radia in televizije, ki posredujeja širšim množicam med drugim tudi res kvalitetno glasbo, pa zahteva

od amaterskih godb čim kvalitetnejša izvajanja ter dopolnjevanja repertoarja razen klasičnih tudi z modernimi skladbami.

Že pred leti je občinski svet Zveze Kulturno-prosvetnih organizacij občine Jesenice razpravljala o združevanju godb na pihala v enotni in kvalitetni občinski pihalni orkester. To zamisel je lansko jesen izpeljal tovarniški sindikat Železarne, ki je prevzel tudi patronat nad orkestrom. Vodstvo velikega pihalnega orkestra, ki šteje 65 godbenikov, je prevzel znani jeseniški glasbeni pedagog Rado Kleč. V dobrem pol letu smo dali že več koncertov oziroma zabavno-glasbenih večerov. Po oceni občinstva in strokovne kritike so bili na kvalitetni višini in so povsem opravičili idejo o združevanju.

Ob našem jubileju 95-letnice, smo si zadali nalogo, da se bomo še v naprej prizadevali za čimboljši napredek naše godbe in to s povečanim prilivom mladine in dvigom kvalitete.

Nande Žmitek

Za praznik Železarne v gledališču — ljudska drama PLAVŽ

France Klinar, oče pesnika in publicista Mihe Klinarja, je bil že pred vojno agilen ljudsko prosvetni delavec, režiser in pisatelj. Tik pred vojno je napisal ljudsko igro Plavž, za katero je osnovno zgodbo zajel iz zgodovinskih virov svoje rodbine in razvoja železarstva pri nas. Klinar je v Rovtih najbolj pogost priimek in izpeljan naj bi bil iz Celinarja, priimka za velikega, celega kmeta v eni varianti, po drugi pa za kmeta — razseljenca, ki se je naselil na novo, na celini. Lastniki novega bogastva pri Savskih jamah, preprostih plavžev in topilnic v Rovtih so bili v prvem četrtletju 16. stoletja italijanski priseljenci Locatelliji. Zaradi primitivnih fužinarskih naprav in pomanjkanja vodne energije so propadli in novi lastniki so postali podjetni Buccelliniji, ki so leta 1536 vse fužinarske naprave in z njimi tudi nov moderen plavž prenesli na Savo. V to obdobje, ko Locatelliju grozi propad, ker so pravice za izkoriščanje rudnega bogastva še v rokah prvotnih naseljencev, kmetov in fužinarjev, — svobodnjakov, v našem primeru v rokah davnega prednika Klinarja in Celinarja, je postavljena zgodba Plavža. Politične razmere tik pred drugo svetovno vojno pa tudi po njej, ko je bil Plavž v okviru velike prireditve »Gorenjska v svobodi« ponovno uprizorjen, so najbrže narekovale in tudi opravičevale poseben uprizoritveni prijem, ki je zlasti poudarjal že kar šovinistično nasprotje med lastniki zemlje — Slovenci in Lahi — podjetniki, in tako povzdignil igro v nekaj že kar hudo nacionalističen slovenski manifest. Če je bil tak

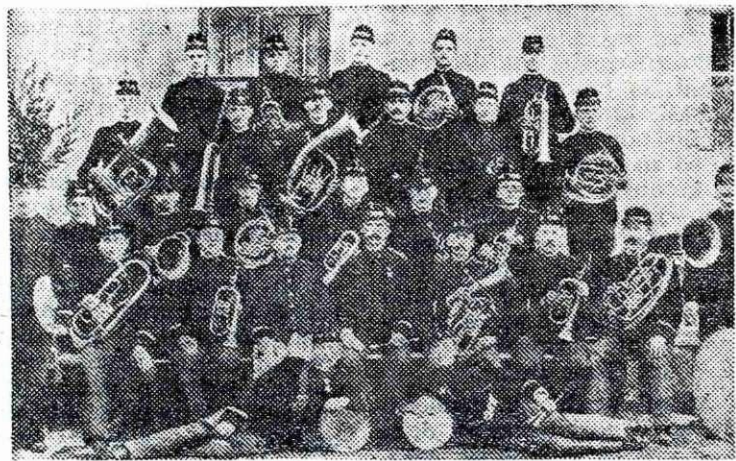
uprizoritveni prijem takrat dopusten, ne glede na to, da je bil v popolnem nasprotju z zgodovinskimi dejstvi, pa je za danes taka uprizoritev nesprejemljiva.

Zato je režiser Plavža, kajti drugega in boljšega dela za počastitev 100 letnice naše železarne bi res ne mogli najti, sporazumno s sinom pokojnega Franceta Klinarja, ljudsko igro Plavž priredil v ljudsko dramo. V čem so glavne korekture priredbe? Predvsem v tem, da je igra postavljena v celoti v zgodovinsko okolje in čas, to je v leto 1530, ko Slovenci še nismo vedeli in imeli narodnostne zavednosti, zato tudi ne svoje narodne noše in podobnega. V takem zgodovinskem okviru pa so vsi dramski odnosi in konflikti postali še močnejši in tragičnejši, saj se zdaj borba med tujim podjetnikom Locatellijem in lastnikom zemlje Celinarjem ne bije več v imenu te ali druge narodnosti, temveč v imenu konkretnih materialnih in eksistencijskih pogojev, ki jih na eni strani predstavlja podjetni in tehnično revolucionarni tujec — meščan — podjetnik, na druga pa narodnjak — fužinar, še vse preveč ujet v svojo ozko kmečko tradicijo. V takem okviru se je ljudska igra razrasla v resnično ljudsko dramo, v kateri so Klinarjevi liki še pridobili na svoji človeški verjetnosti in tragičnosti. Vsa zgodba se odvija v celoti tako, kot se je pri Klinarju in vsi liki so prav taki kot jih poznamo iz prvotnega PLAVŽA. Priredba je spremenila le usodo Locatellijeve hčere Angeline in Celinarjevega sina Tomaža, ki v prvotnem PLAVŽU, kljub njuni veliki ljubezni pr-

va sramotno izda svojega ljubimca, izdani ljubimec, ki je zaradi nje pobegnil iz šole pa se vrne nazaj v bogoslovje, zdaj pa se po vseh preizkušnjah vendarle najdeja in celo predstavljata spravo med obema nasprotnikoma Locatellijem in Celinarjem.

Plavž bo, kakor vselej doslej in povsod, kjer je bil nemalokrat uprizorjen, tudi v novi priredbi prav gotovo všeč vsem ljubiteljem razgibane ljudske drame, polne ostrih in usodnih konfliktov, nenadnih dramskih predstav in pretresljivih človeških usod. Obenem pa bo primeren in dostojna počastitev praznika železarne, saj je Plavž vendarle ne samo kosček naše burne in davne fužinarske zgodovine, temveč tudi kosček naše samorastniške, zavedne in iskrene človeškemu bogatenju strmeče kulturne zavesti.

Plavž so z velikim čutom odgovornosti, zavzetosti in ljubezni pripravili Oto Gerdej kot Locatelli, Milan Dornik kot Montini, Nace Smolej kot Celinarjev Miha, Stanka Geršakova kot Celinarjeva Mina, Janez Kavčič kot Celinarjev Tomaž, Franci Pogačnik kot Marček, Tilka Čimžarjeva kot njegova hči Anka, Tatjana Koširjeva kot Angelina, Ciril Vister kot plavžar Kos, Vera Smukavčeva in Drago Vrhovnik kot Cene in Urška, ter Bojan Čebulj kot Celinar, obenem pa tudi kot režiser in scenograf Plavža. Poleg navedenih sodelujejo še drugi mlajši in starejši igralci jeseniškega amaterskega gledališča, pevci moškega zbora Jeklar in plesalci folklornega ansambla jeseniške Svobode.

Tovarniška godba leta 1900

tedanjem malem zaslužku je bila to za godbenike precejšnja gmotna žrtev. Ob ustanovitvi je štela godba 15 moških. Ti godbeniki so bili res prvi idealisti in izredno požrtvovalni posebno še, če upoštevamo, da so pri 12 urnem delu še našli čas za učenje, vaje in nastope. Ti naši predniki naj bodo nam vsem, posebno pa naši mladini vzor prizadevnosti in požrtvovalnosti.

Bohinjska »kovaška godba« je bila tedaj edina te vrste godb na Gorenjskem in zato ni čudno, da so bili skoraj vse nedelje in praznike »zaposleni«. Igrali so po raznih krajih Gorenjske in to največ na gasilskih prireditvah. Zelo slovesno pa so že tedaj

ljena na Jesenicah godba katoliškega društva, ki jo poznamo pozneje kot Krekovo ali prosvetno godbo. Med prvo svetovno vojno je ta godba skoraj popolnoma razpadla. Po vojni pa se je zopet obnovila. Kmalu po prvi svetovni vojni, leta 1919 je bila obnovljena tudi kovinarska godba, v letu 1922 pa je bila na Jesenicah ustanovljena še tretja godba in sicer sokolska godba. Vse tri godbe so se vzdrževale v glavnem s članarino podpornih članov — delavcev tovarne.

V vseh društvih na Jesenicah je bilo pred drugo svetovno vojno kulturno-prosvetno življenje zelo razgibano in požrtvovalni kulturni delavci so dosegali lepe uspe-

Ob 100-letnici Železarne je bilo čez 200 železarjev na Triglavu

Uspešen pohod železarjev na Triglav

V okviru proslav 100 letnice železarne Jesenice je bil izveden v dneh 19. in 20. julija zelo uspešen pohod železarjev na Triglav. Pohod je bil predviden v dneh 12. in 13. julija, pa so ga organizatorji preložili zaradi nezanesljivega vremena in novozapadlega snega. In prav so storili — saj so bili tokrat vremenski pogoji odlični. Udeleženci pohoda so se v soboto zjutraj odpeljali s posebnimi avtobusi z Jesenic do izhodiščnih točk prek Mojstrane v Vrata do Aljaževega doma, druga skupina do konca doline Kota in najbolj številna skupina z dvema avtobusoma prek Lesc, Bleda, Gorij na Pokljuko do Rudnega polja.

Pod skrbnim vodstvom vodnikov, katere so sestavljali alpinisti, reševalci, gorski vodniki in izkušeni planinci, so se zložno pomikale dolge kolone železarjev, njihovih svojcev in prijateljev proti triglavskim planinskim postojankam. Sestav udeležencev je bil zelo pester — od najmlajšega 6 letnega fanta Reneja Mlakarja, do najstarejšega 72 letnega Janeza Kobala. Moški, ženske vseh starosti, mnogo mladih in približno 25 upokojencev. Morda smo pogrešali še več mladih železarjev iz samskih domov, kjer so v večini delavci iz Stajerske, Prekmurja, Primorske in drugih republik. Tudi zanje bi bil tak izlet posebno doživetje v monotonem življenju samskih domov. Mogoče kdaj drugič! Udeleženci so si po želji in sposobnostih izbirali različne pristopne poti in to: Čez Prag in po Tomiškovi iz Vrat, skozi Kot in Pekel do postojank Staničevega doma na Kredarico, iz Pokljuke pa od Rudnega polja čez Jezerca okoli Tosca, mimo Vodnikovega doma do Planike. Takega tempa kot so ga imeli vodniki, ni bilo težko zdržati mladim, niti starejšim udeležencem, saj smo imeli dovolj časa. Morda se zdi nekaterim gornikom pot okoli Tosca dolga, toda prav v tem času, ko so vse planje polne različnega gorskega cvetja, je prav ta

najlažja pot nepozabna. V Vodnikovem domu nam je gostoljubna oskrbnica Angelca nudila različna okrepčila in bila kar malo užaljena, ker nismo ostali tam, temveč po daljšem počitku nadaljevali pot do višje ležeče postojanke Planike. Bili smo zgodnji. Vodniki smo izkoristili preostanek dne, da smo očistili stezo v Malem Triglavu od odvečnega kamenja, drugi so šli na obisk do sosednjih planinskih postojank, najbolj zagnani gorniki pa so iz Staničevega doma obiskali še Begunjski vrh, Urbanovo špico in Rjavino. V prijetnem razpoloženju nam je hitro minil večer. Čeprav so bile postojanke prenapolnjene, vendar se gde prenočišče udeleženci niso mogli nikjer pritoževati — če niso bili preveč zavzeti.

Nedelja, 20. VII. — Vreme kot naročeno za naš pohod. Že zjutraj smo odšli iz Planike proti vrhu Triglava. Bolj izurjeni planinci nenavezani, starejši in »prvopristopniki« pa po navzah, katere so vodili izkušeni vodniki. Nekatere »prvopristopnike«, ki niso nikoli računali, da bodo »osvojili« našega očaka Triglava, je bilo potrebno malo bodriti in navduševati. Celó Hoffmannove kapljice, s katerimi smo bili poleg obilice drugih zdravil bogato založeni vsi vodniki, so včasih tudi sugestiv-

no odpravljale rahle slabosti. Napredovali smo proti pričakovanju zelo dobro. Tudi novinci so se pod vplivom izkušenejših gornikov navadili pogledov v globino tako, da smo bili že ob osmi uri na vrhu Triglava. Navdušenje in zadovoljstvo je bilo splošno. Vsekrižem smo si segali v roke, novince pa so vodniki tradicionalno pridno »pretepali«, saj so doživljali svoj »triglavski krst«. Za nami so začele prihajati tudi skupine in naveze iz Staničevega doma in Kredarice. Končno se nas je zbralo čez 200 udeležencev pohoda železarjev na vrhu. Bila je že kar gneča, saj toliko obiskovalcev naš ožak Triglav istočasno na svojem temenu že dolgo ni imel.

Ob 10. uri se je začela svečanost, ko je pevski kvintet upokojencev pod vodstvom Jaka Vebra zapel dve planinski pesmi. V imenu železarne Jesenice pa je govoril predsednik tovarniškega odbora osnovne organizacije sindikata železarne Jesenice, Srečko Mlinarič, ki je pozdravil navzoče, poudaril pomen in namen pohoda železarjev in se zahvalil vodnikom in vsem udeležencem. Tudi zastopnik Planinske zveze Slovenije tov. Kos je pozdravil železarje. Najbolj pa je ganila vse navzoče Aljaževa pesem »Oj Triglav moj dom«, saj je pristojala temu okolju mnogo bolj, kot v dolini. Vsak udeleženec pohoda je prejel tudi spominsko značko in se vpisal v posebno spominsko knjigo, ki se bo arhivirala v muzeju železarne Jesenice.

Vsi udeleženci pohoda so pod vodstvom vodnikov varno sestopili nazaj na Kredarico oziroma na Planiko, odkoder so se vrnili do izhodiščnih točk na Rudnem polju, Kotu in Vratih. Nato so

so se z avtobusi v večernih urah vračali vsi razigrani in zadovoljni iz uspelega pohoda na svoje domove. Za brezhibno organizacijo gorsko-reševalne službe so bili zadolženi mojstranski alpinisti z radio-oddajnikom, reševalno opremo in zvezo v Vratih. Ni jim bilo treba intervenirati, saj je bil pohod izveden brez najmanjše nezgode. V imenu odbora za proslavo 100 letnice železarne Jesenice se zahvaljujemo vsem vodnikom, ki so se odzvali pozivu objavljenim v Železaru, dne 3. julija in skrbno, požrtvovalno, tovariško in varno vodili železarje in njihove svojce na tem pohodu. Kot člani kolektiva železarne Jesenice in aktivni planinci so se zavedali svoje dolžnosti ter opustili osebne opravke in manj važne akcije. Tudi v imenu vseh udeležencev se zahvaljujemo vodnikom: Balohu, Lakotu, Krapežu, Polaku, Brojanu st., Pircu, Lavtičarju, Gluharju, Košniku, Bernardu, Koblarju, Čopu, Šilarju, Svetinu in Rožiču za njihovo nesebično in varno vodstvo. In če so bili ljudje, predvsem oni, ki so bili prvič na Triglavu, katerih je bilo zelo veliko, s pohodom zadovoljni, potem je to tudi največje priznanje in plačilo vodnikom. Posebna zahvala gre tudi pevcem upokojencem, ki so tako lepo zapeli na Vodnikovem domu, na Planiki, predvsem pa na vrhu Triglava. Sploh so bili upokojenci tako jeseniški, kot javorniški zelo razgibani in aktivni, saj jih je bilo kar veliko število.

Smelo trdimo po izjavah vseh udeležencev, da je pohod železarjev na Triglav popolnoma uspel. K temu so pripomogli tako dobra organizacija (propaganda, prijave, brezplačni prevozi), lepo vreme, dobri vodniki in kar je glavno udeleženci sami, ki so bili zelo disciplinirani, skromni in družabni. Želimo, da se taki izleti in pohodi po liniji rekreativne dejavnosti železarne Jesenice še večkrat organizirajo. Prepričan sem, da lahko spravimo ljudi iz zakajenih pivnic, dolinskega dolgočasnja in brezdeleja v naravo, ki je vir zdravlja delovnega človeka. Ni odveč, če posredujemo le nekaj izjav udeležencev pohoda, vse te pa so v bistvu enake ocenam ostalih udeležencev, katerih zaradi pomanjkanja prostora ne moremo objaviti.

Janez Kobal (72 let) — najstarejši udeleženec. Upokojenec. Še vedno aktiven planinec, bil je že 9 krat na Triglavu. Zadovoljen z organizacijo in vodniki ter brezplačnimi prevozi. Vesel, ker je bila tako velika udeležba. Če bo zdrav se bo udeležil še sličnih pohodov. Posebno se zahvaljuje oskrbnicam na Staničevem domu za njeno gostoljubje.

Mihaela Oman (15 let) — Martuljk, 8. razred osnovne šole. Bila je prvič na Triglavu. S pohodom je bila zelo

zadovoljna, saj je to zanjo veliko doživetje. Vodniki so bili zelo pozorni. Pevcem pohvala za lepo pesem »Triglav moj dom...«. Še bi šla na slične pohode.

Jaka Veber (66 let) upokojenec. Pevovodja pri upokojencih. Bil je prvič na Triglavu. Zelo zadovoljen s pohodom, z lepim vremenom, družabnostjo udeležencev, bogato planinsko floro okoli Tosca in z uspehom, ker je prispel na vrh Triglava. Take izlete maj Železarna še prireja. Se zahvaljuje vodnikom, ki so navduševali in pomagali udeležencem, posebno Janezu, brez katerega ne bi dosegel vrha. Ni prav, ker iz 50 članskega železarskega zbora niso našli pevec-prostovoljcev, da so morali reševati to vprašanje le upokojenci.

Zora Černe (58 let) gospodinja. Hodi še vedno zelo aktivno po gorah in planinah. Na Triglavu je bila četrta. Dobra zamisel in izvedba pohoda železarjev. Dobro organizirano. Vodniki so zelo požrtvovalni. Navdušena nad obilico gorskega cvetja okoli Tosca. Hrana in postrežba v planinskih postojankah zelo dobra, zato ji je žal, ker je nosila preveč hrane s seboj. Takih pohodov se bo še udeležila.

Srečko Mlinarič (32 let) — predsednik tovarniškega odbora sindikata železarne Jesenice. Pohod na Triglav jeseniških železarjev in njihovih svojcev, kateri so s svojo udeležbo prispevali svoj delež k praznovanju 100 letnice Železarne — je popolnoma uspel. Organizacija pohoda, požrtvovalnost in skrb naših vodnikov je odraz pravega planinca v gorah. Ta pohod nam odpira idejo, da organiziramo več takih pohodov, saj se naš železar premalo giblje v svežem prostoru in uživa naše lepote.

Berti Krapež (36 let) — asistent vzdrževanja v jeklovleku. Bil je vodnik po poti čez Prag. Skupina katero je vodil, je bila zelo disciplinirana, v sorazmerno dobri kondiciji, da ni imel z nikomur posebnih težav. Vsi so bili zadovoljni s pohodom, organizacijo in vodniki. Tak oblika pohoda naj bi postala tradicionalna.

Florijan Mlakar (39 let) — asistent za vzdrževanje v predelovalnih obratih. Bila sta oba s šestletnim sinom Renjem (najmlajši udeleženec, prvič na Triglavu). Ni mu bilo žal, ker se je odločil za pohod, saj sta bila s sinom bogato poplačana za malo truda. Mali Rene je hodil zelo dobro in bil navdušen zaradi lepega gorskega cvetja. Ponosen je bil, ker je dobil posebno značko. Dobra organizacija pohoda, potrebno bi bilo še organizirati slične izlete. Se zahvaljuje za pozornost vodnikov, posebno Jožetu Bernardu, ki je po očetovski skrbel za vse otroke v Planiki, jim urejal prenočišča in jih z vso skrbnostjo vodil na vrh Triglava.

Janez Krušič

Janez Šmitek: Francoska smučarska šola

Najtežji izpit je nastop na podlagi žrebanja. Neko določeno gibanje demonstriraš, razložiš in popraviš napake učencev. Za primer naj navedem, da sem dobil vprašanje iz tekmovalne tehnike: položaji za povečevanje hitrosti in skoki v smuku, medtem ko je Guček razlagal vaje za popolne začetnike. Teoretični del obsega štiri pismene izpite iz tehnike in metodike in pet ustnih izpitov: tuj jezik, orientacija, topografija in kartografija, higiena, reševanje in prva pomoč, organizacija smučanja v Franciji in važnejši smučarski centri v Franciji in v svetu. V Franciji imajo štiri vrste smučarskih učiteljev. Naziv Instructeur de Club si pridobijo po štirinajst dnevnem tečaju v Ecole Nationale de Ski et d'Alpinisme. Učitelji niso plačani, ker delajo amatersko. Vsi ostali so profesionalci. Moniteur Capacite lahko postaneš z 18. leti in po dovršenem enomesečnem stažu v šoli. Delaš lahko le pod kontrolo državnega učitelja. Po dveletni praksi sledi sedemtedenski tečaj, s katerim si pridobiš naziv Moniteur Amalieuze. Čez tri leta lahko dela izpit za najvišji naslov Moniteur National, katerega sva končala tudi z Gučkom. Vsakih pet let imajo kontrolne izpite, s katerimi kontrolirajo kvaliteto učiteljev. Učitelji so v službi kot trenerji, ali učitelji v samostojnih smučarskih šolah. Poklic smučarskega učitelja je zaščiten z zakonom. Tako je poučevanje pod kontrolo ministrstva za šport, ki šola kadre, predpisuje tarife in sankcije.

Šolanje se vrši v E. N. S. A. tehniki, ki je trenutno najbolj priznana na svetu, ker je študirana na visoki znanstveni ravni in zaradi naravnosti gibanja sprejemljivejša za učen-

ce kot avstrijska. S tem nečem trditi, da v avstrijski šoli ni dobrih stvari, verjetno bi bila najboljša kombinacija obeh, na čemer se tudi gradi. Sedaj skušajo v okviru Inter-skijske pripraviti učni načrt, ki bi veljal za ves svet.

TEHNIKA SMUČANJA V FRANCiji

Tehniko smučanja običajno delimo na šolsko in tekmovalno. V Franciji je med obema velika povezanost. Za vsakega smučarja je osnova šola smučanja. Na teh temeljih se potem gradi naprej. Nosilci napredka so najboljši tekmovalci, ko njihov individualni stil postane skupen za veliko drugih. Prav tako filmajo otroke pri prostem smučanju, ker le tako pridejo do spoznanj, kaj je naravno.

Značilno za nekatere elemente: pluzni zavoj, pluzni lok, čista paralelna kristjanija je, da nimajo nasprotnega sukanja ramen, kot Avstrijci, ampak ramenska os sledi pravokotno na smer smuči, ali včasih celo prehiteva.

Tipičen šolski zavoj je christianie léger, ali po naše lahka kristjanija, ki jo v naši terminologiji imenujemo čista paralelna kristjanija. To je paralelni zavoj od brega, pri katerem smučar dobi impulz za obračanje z močno razbremenitvijo in krožno projekcijo ramen. V smuku poševno smučar močno skrči kolena in boke in pripravi spodnjo palico za vbod. Nato istočasno vbode palico, izvede iztegnitev, ki povzroči razbremenitev. Ramena obrača v smeri zavoja in se nagiba navznoter. Prične izvajati drugo skrčenje, s katerim kontrolira dolžino zavoja in je obenem priprava za naslednji zavoj. Lahka kristjani-

ja je zelo primerna za mehak, predvsem pa cel sneg. V cellem snegu mora biti teža enakomerno razporejena na obeh smučeh, da sta enako globoko v snegu.

Letos so v učni načrt uvedli nouveau virage, ali novi zavoj, ki je v bistvu paralelni zavoj od brega.

Novi zavoj tvori most med šolsko in tekmovalno tehniko. Hkrati je osnova hitrega vjuganja, predvsem pa slaloma. Zavoj je primeren za vse vrste snega, razen za zelo globok sneg, kjer se uporablja lahka kristjanija, na vseh terenih in pri vseh hitrostih. Končna izvedba je rezervirana za boljše smučarje. V smuku poševno smučar izvede proti zavoj, to je oddrsljaj z repi navzdol in pripravi spodnjo palico za vbod. S potiskanjem kolen k bregu kontrolira z nastavkom robnikov hitrost. Spodnja rama ostane zadaj. Oddrsljaj se konča z aktivnim blokiranjem robnikov. S tem dobi močno oporo za razbremenitev, ki je nujna za vsak zavoj. Najvažnejše je, da ob razbremenitvi smučke ne zdrsnemo navzdol. Po tem tudi ločimo dobrega smučarja od slabega. Obenem se močno opira na palico, ki pomeni dodatno pomoč za razbremenitev. Položaj, ko so smuči še v prvotni smeri, zgornji del telesa pa v novi, imenujejo Francozi anticipation ali predujem. V zavoju zasuje smučar ramena v smeri vožnje. Zaradi tega lepše vodi zavoj in ne pride v bočno drsenje. S skrčenjem in potiskanjem kolen k bregu kontrolira dolžino zavoja. Obenem je to priprava za nov zavoj. Obenem z izvedbo novega protizavoja smučar obrne ramena proti strmini. Impulz za zavoj dobi z delom nog, to se pravi z odtrganjem

od robnikov. Dobra izvedba je možna, če imamo dobre čevlje in smuči, ker je le s tem možno aktivno blokiranje robnikov predvsem na trdem snegu. Trenutno največja strokovnjaka na svetu Georges Joubert in Jean Vuarnet sta razvila tehniko, ki se uporablja na kucljastem in jamastem terenu, tekmovalci jo uporabljajo v izdolbenem slalomu. Tehnika se imenuje svalement ali v slovenščini požiranje. Pred kucljem je smučar v srednji preži. Ko začuti pritisk pod smučmi, upogne trup naprej, istočasno noge popuščajo v sklepih in stegna se približujejo k prsim. Za vrhom kuclja aktivno potiska smuči navzdol, s tem obdrži kontakt s snegom in dobiva pospešek. To je obenem razbremenitev in čas za spremembo smeri. Trup mora biti v centru težnosti, ker drugače smučar izgubi ravnotežje in mu smuči uidejo naprej. Vožnja zahteva zvrhano mero moči in vzdržljivosti, ker so mišice v stalnem naprežanju.

Zavoj Perillat je oblika prestopnega oziroma drsalnega koraka, ki služi za pridobivanje višine med vrstci. Zavoj se imenuje po Perillatu, ker je on zaradi svojih individualnih sposobnosti, ne da bi se zavedal, začel izvajati nekaj novega. Na osnovi filmanja so zavoj preštudirali in je postal element splošne tehnike in raba vseh tekmovalcev. V smuku poševno smučar potisne zgornje koleno naprej in navzgor. S tem pride do položaja razširjenih krivin. Teža je na spodnji smučki, ki je močno oprta na notranji robnik. Sledi močan odziv od spodnje smučke in prenos teže na zgornjo. Smučarjev zgornji del telesa je nagnjen naprej in nad zgornjo smučko. Pritegne spodnjo smučko,

vbode palico in paralelno zavije.

Zavoj Mauduit — smučar paralelno zavija, močno nastavlja tudi notranji robnik. Ko pride v vpadnico, potisne notranjo smučko naprej in navzgor. S tem so krivine razširjene. Sledi odziv s spodnje smučke in prenos teže na zgornjo. Zgornja noga se močno skrči, telo je nagnjeno naprej nad zgornjo smučko. Zavoj Mauduit se uporablja predvsem v veleslalomu. S tem, ko smučar prenese težo na zgornjo smučko, prepreči bočno drsenje, ker je smučka močno postavljena na robnik. Pri vsakem prestopanju je zelo važno, da ob odzivu spodnje smučke ne zdrsne navzdol, ker v tem primeru prestop izgubi svoj pomen.

Zavoj Killy se uporablja v slalomu in veleslalomu za hitre in malenkostne spremembe smeri s tem, da je smučar v zelo sedeči drži. Zaradi tega je spodnji del smuči prost in zato hitro tečejo. Smuči so ploskoma na snegu, spremembe smeri izzove smučar s stranskimi premiki kolen in bokov. Največkrat opazimo ta element v slalomu pred ciljem.

V tehniki je še precej elementov, ki se razlikujejo od avstrijskih ali naših. Bistven je njihov prirodni način poučevanja v šoli in veliko znanstvenega proučevanja na področju tehnike in treniranja. To je seveda možno v Franciji, kjer denar ni nerešljiv problem kot pri nas. Še za tisto, kar pa imamo denar, je nesmotrno izvedeno. V mednarodnem merilu bi naši smučarji lahko uspeli le kot specialisti za neko disciplino Slalom, za katerega imamo objektivno najboljše pogoje pa od vseh disciplin naši tekmovalci najmanj trenirajo.

Tekmovanje za memorial Toneta Gaserja

Preteklo leto, dne 13. 11. je v prometni nesreči na Hrušici izgubil življenje Tone Ga-

ser. Njegovi tovariši so se takrat dogovorili, da bodo v njegov spomin vsako leto or-

ganizirali tekmovanje v balinanju za njegov memorial. Tovariš Gaser je bil namreč med najboljšimi in najbolj aktivnimi balinarji na Hrušici.

V okviru krajevnega praznika, ki ga Hrušica praznuje od 10. 7. do 28. 7., je bil dne 22. 7. na dan vsaje slovenskega naroda na Hrušici balinarski turnir, ki so se ga udeležile dve ekipe iz Hrušice in ena iz Plavža. Po zanimivih bojih je prehodni pokal osvojila Hrušica, druga je bila II. ekipa Hrušice in tretja ekipa Plavža.

Rezultati:

Hrušica I. : Plavž 13:8
Hrušica II. : Pravž 13:12
Hrušica I. : Hrušica II 13:3

V okviru krajevnega praznika, so balinarji iz Hrušice organizirali tekmovanje za memorial Toneta Gaserja

Plavalna šola

Kot že prejšnja leta, bo tudi letos občinska zveza za telesno kulturo Jesenice, organizirala v kopališču v Ukovi, plavalno šolo.

Tečaj bo potekal pod strokovnim vodstvom trenerja plavalnega kluba Jesenice Francija Fona, trajal pa bo od 4. do 16. avgusta. V primeru, da se bo prijavilo večje število kandidatov, bo tečaj izveden v dveh skupinah in sicer dopoldne od 8.30 do 9.30 ure in popoldne od 18. do 19. ure. Vsak, ki se želi udeležiti tečaja, naj svojo udeležbo prijavi pri blagajni kopališča najkasneje do 4. avgusta.

Organizatorji plavalne šole upajo, da se bo za tečaj letos prijavilo večje število udeležencev, kot v prejšnjih letih. Tečajniki bodo predvidoma plačali za šolanje le redno kopališko takso, medtem ko morajo v drugih občinah plačati za šolanje tudi razmeroma visok znesek.

Z.

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

26. in 27. julija amer. barvni film **LOVCI NA SKALPE**, v režiji Sydneya Pollocka, v glavni vlogi Burt Lancaster, ob 17. in 19. uri.

28. julija franc. barvni CS film **REDOVNICA**, v režiji Jacquesa Rivettea, v glavni vlogi Anna Karina, ob 19. uri.

29. in 30. julija it.-franc. nem. film **OPERACIJA SAN GENARO**, v režiji Dina Risija v glavni vlogi Nino Manfredi, ob 19. uri.

31. julija italj.-špan.-meh. barvni CS film **ZLATI NA BOJ**, ob 19. uri.

1. avgusta amer. jug. film **KLETEV ZVESTE ŽENE**, v režiji Garija Traversa, v glavni vlogi Alan Hale, ob 17. in 19. uri.

2. avgusta meh.-italj. barv. film **POJEM ZA PANCA VILO**, v režiji Migvela Morayta, v glavni vlogi Carmen Sevilla, ob 17. in 19. uri.

Kino PLAVŽ

26. in 27. julija italj.-franc. nem. film **OPERACIJA SAN GENARO**, ob 18. in 20. uri.

28. in 29. julija amer. barvni film **LOVCI NA SKALPE**, ob 18. in 20. uri.

30. julija italj.-špan.-meh. barvni CS film **ZLATI NA BOJ**, ob 18. in 20. uri.

31. julija in 1. avgusta amer. film **GOLA OSTRINA**, ob 18. in 20. uri.

2. avgusta italj.-jug. barvni film **TUJEC V MESTU**, ob 18. in 20. uri.

Kino DOVJE

26. julija franc. barvni CS film **ŠAMPANJSKI UBIJALCI**.

27. julija špan.-italj. barvni film **CENA ENEGA ČLOVEKA**.

31. julija amer. barv. film **LOVCI NA SKALPE**.

2. avgusta amer. film **GOLA OSTRINA**.

Kino ZIROVNICA

27. julija franc. barvni CS film **ŠAMPANJSKI UBIJALCI**.

30. julija amer. barvni film **LOVCI NA SKALPE**.

3. avgusta amer. film **GOLA OSTRINA**.

Gledališče

V soboto, 26. 7. ob 20.30: F. Klinar — B. Gorjan: **PLAVŽ** — ljudska drama v treh dejanjih — slavnostna predstava v počastitev 100 letnice Železarne.

Vse cenjene ljubitelje gledališča opozarjamo, da je za slavnostno predstavo **PLAVŽA** ves parter rezerviran za DS Železarne in druge goste, vstopnice za sedeže na balkonu pa so na razpolago v omejenem številu v gledališki pisarni.

Letošnja Baška

(nadalj. z 18. str.)

ni vinogradi, okrog cerkvice pa v kamnitih grobnicah počivajo mrtvi Baščani, — mrtvi v mrtvem mestecu sredi mrtvih vinogradov, le črčki pojo svojo pesem o zlatem soncu nad modro morje gladino, ki jo režejo bele ladje, motorni čolni in vodni smučarji, saj ima ljubljanski »Akademik« svojo šolo zanje.

Ob zahajajočem soncu začne mežikati morski svetilnik na Prviču ob Senjskih vratih — nato se na jasnem nebu prižgejo zvezde na vsaki strani rimske ceste; takrat odhiti mladina na vsakovečerni ples na vrtu hotela »Velebit«; starejši letoviščarji in počitničarji pa zavijejo v kleti po krško vino, saj stane le tri nove dinarje.

V jeseniškem taboru pa po plavanju, igranju in pesmi le polagoma zamre živ žav, saj se otroci v mraku šele zbude; čez dan se namreč niso utegnili vse pogovoriti, ob žepni svetilki bi hoteli začeti brati »Zvitorepca« in razne

stripe ter romane. Svetilke pa je treba ugasniti, da se v hišice in šotore ne vselijo roji komarjev in drobnih mušic, da ne bo nepotrebnih in zoprnih oteklin in bunk. Medicinska sestra Emilija ni imela posebnega dela, razen da je otroške kože mazala z oljem in alkoholom; dobro založena domača lekarna je ostala še za druge izmene; tudi sveži serum zoper kačji pik je — k sreči, ostal neuporabljen kot vsa prejšnja leta; pa čeprav Dorčič trdi, da kaže so in niso doma na Krku...

Nad jeseniškim taborom pa leto in dan bdi psica »Sokol«, ki je v tej divji lepoti sredi gorskih viharjev in burje pozabila lajati po pasje, na polno luno, namreč tuli kot pravi volk; izza visoke kamnite ograde pa ji izgubljena ovca prestrašeno odgovarja z blejanjem.

V presledkih vzvalovi morska gladina, ko v srebrni mesečini pleše svoje valčke.

Jože Tomažič

ZAHVALA

Ob prezgodnji smrti naše mame, stare mame in sestre

BARBARE KOBLAR
rojene Krivec

se najlepše zahvaljujemo vsem sosedom za pozornost in pomoč, posebno Malči Klinar in Francki Purgar, vsem darovalcem cvetja, pevskega zboru za žalostinke, vsem lastnikom osebnih avtomobilov za prevoze, vsem, ki so nam izrekli sožalje in jo spremlili na njeni zadnji poti.

Zalujoči: sin Franci z družino, hči Silva in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob nenadni smrti našega dobrega moža, ata, starega ata, brata in strica

JOZA VARLA

se prav vsem, ki so počastili njegov spomin ob njegovi krsti, poklonili venci in cvetje, nam ustno ali pisмено izrekli sožalje ter pokojnika spremlili na njegovi zadnji poti in sočustvovali z nami, iz vsega srca zahvaljujemo.

Ker vseh teh številnih posameznikov, pokojnikov in naših prijateljev in tovarišev ne moremo navesti po imenu, se s temi skromnimi besedami predvsem zahvaljujemo: občinski gasilski zvezi Kranj in Jesenice, Gasilskemu društvu Jesenice, poklicni gasilski enoti Železarne, gasilskemu društvu Kamna gorica, občinski konferenci ZKS Jesenice, KO ZZZB NOV in KO SZDL Podmežaklja, nekdanjim pokojnikovim sodelavcem iz HVŽ Železarne, Društvu upokojencev Jesenice, kakor tudi SOB Radovca, obč. konf. SZDL Radovljica, obč. zvezi KPO Jesenice, DPD Svobodi Tone Čufar Jesenice in folklori, sodelavcem svojcev na obč. družbeno-političnih organizacijah v Radovljici, na kadrovskega sektorja Železarne in Zavodu za vzdrževanje športnih objektov Jesenice ter družinam Katrašnik in Neuman.

Hvala za poslovilne besede Jožu Rozmanu, Jožu Tresoglavu, Valentinu Kežarju, Matiji Klinarju, Jožu Varlu iz Kamne gorice, Ivanu Capudru, Tinu Lukanu in Jožu Stražarju.

Iskreno smo hvaležni dr. Brandstetterju, dr. Vidali, dr. Andolšku in strežnemu osebju internega oddelka jeseniške bolnice za trud, da bi pokojniku podaljšali življenje. Zahvala tudi godbi na pihala iz Gorij in Jesenic ter pevcem, vsem voznikom osebnih avtomobilov in vsem, ki so nam kakorkoli pomagali in bili pripravljeni pomagati.

Ob veliki pozornosti in neprecenljivi pomoči prav vsem prisrčna hvala.

Zalujoči: žena Katra, sinovi Joža, Tone, Janez in Lojze z družinami, hčerka Milica por. Jeršin z družino, brat Tine z družino in ostalo sorodstvo.

PRANOVANJE OBČINSKEGA PRAZNIKA PODMEŽAKLJO

V okviru praznovanja občinskega praznika občine Jesenice priredi krajevna skupnost Podmežaklja v sodelovanju z množičnimi organizacijami terena proslavo:

10 LET KRAJEVNE SAMOUPRAVE

in sicer v četrtek, dne 31. julija 1969 s sporedom: ob 16. uri v dvorani krajevne skupnosti Podmežaklja slavnostna seja sveta krajevne skupnosti, na katero so vabljeni tudi člani komisij sveta KS Podmežaklja in predstavniki množičnih organizacij terena; ob 17. uri zborovanje pred stavbo KS v Mencingerjevi ulici s kratkim kulturnim programom in govorom:

10 let krajevne skupnosti;

Po zborovanju bo komemorativna svečanost ob spomeniku borcev NOV v parku Podmežaklje. Govoril bo predsednik ZZB NOV občine Jesenice Franc Konobelj-Slovenko.

Sodeluje godba na pihala DPD Svoboda Hrušica.

Občane terena Podmežaklja vabimo, da se te proslave udeležijo.

RAZPIS

Zbor delovne skupnosti Zavoda radia Jesenice ponovno razpisuje

na podlagi 19. člena statuta prosto delovno mesto

POMOČNIKA GLAVNEGA IN ODGOVORNEGA UREDNIKA ZAVODA RADIA JESENICE

Kandidati morajo poleg splošnih zakonskih pogojev izpolnjevati še naslednje pogoje:

A) da imajo višjo šolo za politične vede — novinarska smer, višjo upravno, pravno ali ekonomsko šolo ter nekaj prakse v novinarstvu

B) da imajo srednjo šolsko izobrazbo z nekaj letno prakso v novinarstvu

Prijave s kratkim življenjepisom, dokazili o strokovnosti in praksi naj kandidati pošljejo ZAVODU RADIA JESENICE, trg Toneta Čufarja 4.

Razpis velja 15 dni po objavi.

KRIŽANKA

Današnja slikovna križanka je nagradna. Z žrebom bomo reševalcem s pravnimi rešitvami razdelili naslednje nagrade:

1 nagrada	50 N din
2 nagradi po	40 N din
3 nagrade po	30 N din
4 nagrade po	20 N din

Rešitve vpišite v izrezan lik križanke čitljivo in z velikimi črkami.

Vsak lahko sodeluje le z eno rešitvijo, ki naj bo v posebni kuverti, na katero označite NAGRADNA KRIŽANKA in napišite naslov ter obrat, v katerem delate.

Rešitve pošljite najpozneje do vključno 6. avgusta na naslov UREDNIŠTVO ŽELEZARJA, ŽELEZARNA JESENICE.

Rešitvam ne prilagajte nobenih drugih dopisov!

ZAHVALA

Tovarniškem odboru osn. org. sindikata Železarne in obratnemu sindikalnemu odboru se zahvaljujem za denarno pomoč v času mojega bolovanja.

Emil Lah
plavž

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru valjarne Bela se najlepše zahvaljujem za obisk na domu, darilo in denarno pomoč, ki mi je bila med boleznijo zelo dobrodošla. Sodelavcem iz valjarne Bela — linija rezanja, želim tudi v prihodnje novih delovnih uspehov.

Stanko Župec
valjarna Bela

100 let Železarne

